

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1610

Դ Ա Ս Ա Գ Ի Բ Ը

ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԱՅ

ԵՐԿՐՈՐԳ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՅ

ՍՏԵՓԱՆ Պ. ՊՕՂՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆՅ

Վ Ա Խ Ե Ր Ա Յ Ե Ա Տ

ՅԱԶԳԱՅԻՆ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ՊԵՐՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱՎԱՅԵԱՆ

1874

22

Փ - 31

M 443

III 317

2010

22
Փ-31

317

ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ՍՐԻԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

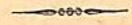
ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԱՑ

ԵՐԿՐՈՐԿ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՑ

ՍՏԵՓԱՆ Պ. ՊՕՂՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆՑ

ՎԱԽԵՐԱՅԵԱԼ

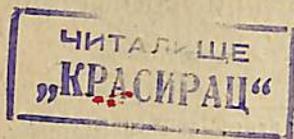
ՅԱԶԳԱՅԻՆ ԿՐԾՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱՎԱՑԵԱՆ

1874

Учв № 1327/55

2012

36802-66

2001

50743-14-1.

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Տ. Տ. ԳԵՈՐԳԱՅ Դ. ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ Ս. ԵՐՈՒՍԱԴԵՄԻ

Տ. Տ. ԵՍԱՑԵԱՅ ՍՐԱԱԶԱՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ Կ. ՊՕԼՍՈՑ

Տ. Տ. ՆԵՐՍԵՍԻ ՍՐԱԱԶԱՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Մեծարգոյ Սիրելի

Քննելով մանր զԴասագիրս Սրբազան Պատմութեան Հին և Նոր Կտակարանաց՝ զնորոգ աշխատասիրեալն առ ի Ձէնջ, չգտաք ինչ ի նմա ընդդէմ սուրբ վարդապետութեան, հետեւաբար և օգտակար յոյժ յուսումն մանկանց մերազնէից, վասնորոյ հրամայեցաք ի տպագրել:

2 մայիս 1866

Ողջ լերուք ի Տէր

Ի Պատրիարքարանի ամենայն Հայոց

ՊԱՏՐԻԱՐԲ Կ. ՊՕԼՍՈՑ
ՊՕԴՈՍ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Ա-

Մեծարգոյ, Սրեման աղա Փոփազեանց

Ի Ղալաթիա

Ազգային վարժարանաց մէջ Սրբազան Պատմութեան կա-
րեւոր և օգտակար ուսումը դիւրաւ աւանդելի ընելու նպա-
տակաւ ձեռնամուկ եղանք սոյն Դասագիրքս յօրինելու . մա-
նաւանդ որ արդէն ասոր պէտքն ալ շտտ դասատուներէ վկայ-
ուած ու հաստատուած էր :

Ներկայ Դասագիրքս ջանացինք կարելի եղածին չափ հա-
մառօտ պարզ բայց ամփոփ ընել , առանց կարեւոր մասերը
դուրս թողելու : Ասոր պարունակութիւնն է Հին և Նոր կտա-
կարանաց բովանդակութիւնը , աշխարհի ստեղծումէն մինչև
Քրիստոսի Փրկչին աշխարհ գալը և անկէ մինչև Առաքելաց
քարոզութեան սկսելը : Դասական ընթացքի վրայ յօրինուած
է , և դիւրութեան համար իւրաքանչիւր պարբերութիւններու
վրայ հարցումներ նշանակուած , անանկ որ առանց նոյն հար-
ցումներուն պատմութեան ընթացքը անընդհատ իր ամբողջու-
թիւնն ունի :

1865—64 ի կազմուած Ազգային Ուսումնական Խորհրդո-
ներկայացնելով Դասագիրքս , անոր հաճութիւնն ու հաւանու-
թիւնը առնելէ ետեւ , Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք
Հօր հաճութիւնն ու հրամանն ալ առնելով այժմ տպագրու-
թեամբ կը հրատարակենք , յուսալով որ ազգային մանկուցոյն
յառաջադիմութեանը համար օգտակար ծառայութիւն մը բրած
ըլլալու փափաքնիս կը լեցուի :

5 Մայիս 1866

Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱԶԵԱՆՑ

Ամենափրկի վարժարան

Ի Ղալաթիա

ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Հին եի ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԱՑ

Հին ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Նախադիտելիք

Handwritten signature

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՏԱԿԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

116

Հին կտակարանի պատմութիւնը վեց մաս
կը բաժնուի .

- Ա. Աշխարհի ստեղծումէն մինչև Ջրհեղեղը
- Բ. Ջրհեղեղէն մինչև Աբրահամու կոչումն
ի ֆանան :
- Գ. Աբրահամու ի ֆանան կոչումէն մինչև
Իսրայելացւոց եգիպտոսէն ելքը :
- Դ. Եգիպտոսէ ելքէն մինչև Իսրայելացւոց
Թազաւորութեան սկիզբը :
- Ե. Թազաւորութեան սկիզբէն մինչև Բա-
բելոնի գերութիւնը :
- Զ. Բաբելոնի գերութենէն մինչև ֆրիստո-
սի ճնունդը :

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՍՏԵՂԵՈՒՄԷՆ ՄԻՆՁԵՆ ԶՐՀԵՂԵՂ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՍՏԵՂԵՈՒՄԸ

Աստուած ինչպէս ստեղծեց այս աշխարհս .

1. Աստուած վեց օրուան մէջ ստեղծեց բոլոր տիեզերքը, և ինչ որ երկնի և երկրի մէջ արարածներ կան :

Առաջին օրը՝ լոյսը ստեղծեց, և խաւարէն զատեց՝ որ լոյսը ցերեկ և խաւարը գիշեր եղաւ :

Երկրորդ օրը՝ հրամայեց որ ջրերուն մէկ մասը վեր քաշուելով երկինքը ձեւացաւ, որ հաստատութիւն կ'ըսուի :

Երրորդ օրը՝ վար մնացած ջրերը զատ տեղ մը ժողվելով ծովն ըրաւ, և անանկով երեւցաւ ցամաքը, որ երկիր կոչեց, և հրամայեց որ այնոր մէջէն ամեն կերպ խոտեր և ծառեր բուսնին :

Չորրորդ օրը՝ արեւն ու լուսինը և բոլոր աստղերը հաստատեց երկինքը, որ ցորեկ ու գիշեր երկիրս լուսաւորեն, այլև ժամանակ՝ օր՝ տարի և անոր չորս եղանակները որոշեն :

Հինգերորդ օրը՝ հրամայեց և ջրին մէջէն

ամեն տեսակ յողացող ձկներ և զեռուններ և բոլոր թեւաւոր թռչուններ ելան :

Վեցերորդ օրը՝ հրամայեց որ երկիրը ամեն ցեղ չորքոտանիներ և անասուններ հանէ և այնպէս եղաւ : Կոյն օրը ստեղծեց մարդն ալ սքանչելի կերպով :

Եօթներորդ օրը ամեն դործէ դադարեցաւ, և այն օրը օրհնելով ուզեց որ իրեն համար սուրբ պահուի :

ՄԱՐԻՈՅՍ ՍՏԵՂԵՄԱՆ ԿԵՐՊԸ

Ի՞նչ կերպով ստեղծուեցաւ մարդս .

2. Աստուած ուրիշ արարածները ստեղծելուն պէս չըրաւ մարդոյս ստեղծումը. այլ հող առաւ գետնէն և մարմին շինեց . և անոր երեսին կենդանի շունչ փչելով՝ անմահ հոգի մը տուաւ անոր, որով մարդն եղաւ Աստուծոյ պատկերին և նմանութեանը համեմատ բանական կենդանի . և անոր անունը դրաւ Ադամ :

Կնք որով՝ ստեղծեց .

3. Ետքը Ադամայ վրայ թմրութիւն մը ձգելով՝ անոր կողերէն ոսկր մը հանեց մարմինով պատեց ու կին ձեւացուց, և անիկայ ալ հոգեւորելով Ադամին օգնական տուաւ անոր նման . որուն անունը Եւայ կոչեց Ադամ :

Աստուած ո՛ր դրաւ զանոնք ,

4. Այս երկուքս եղան բոլոր մարդկային ազգի նախածնող . որովհետեւ Աստուած օրհնեց զանոնք որ ածին ու շատնան և երկիրս լեցընեն . և երկրի վրայ եղող ամեն արարածներուն տիրեն : Եւ դրաւ զանոնք զուարճալի պարտեղի մը մէջ , որ սովորաբար դրախտ կ'ըսուի , ու ամեն տեսակ աղւոր տեսք ունեցող և աղնիւ պտուղ բերող ծառերով զարդարուած էր . որոնց մէջ էր նաև ծառ Ինայ և ծառ Բեդուեան Բարոյ և շարի ըսուածը :

ԳՐԱԵՏԻ ՄԷՋ ԱԳՈՄՈՅ ԵՒ ԵՒՈՅԻ ՎԻՃԱԿԸ

Ազամ և Եւայ ի՞նչ կեանք կը վայելին Գրախտին մէջ .

5. Ազամ եւ Եւայ գրախտին մէջ անմեղ և երանական կեցութիւն ունէին . իրենց զուարճութիւնն էր միշտ Աստուծոյ տեսութիւնը և շնորհքը վայելել , երկնից հրեշտակներուն հետ զԱստուած փառաբանել . իրենց զբօսանք էր միայն գրախտը գործել ու պահել առանց յոգնելոյ և տքնելոյ . և գրախտին ամեն բարիքը ուտել բաց ի գիտութեան բարւոյ և չարի ծառէն , որուն համար պատուիրեց Աստուած որ անոր պտուղէն չուտեն . երբոր անկէց ուտէք նէ ըսաւ պիտի մեռնիք :

Ազամ ու Եւայ այս պատուէրս բռնեցին .

6. Սատանայն որ առաջ հրեշտակ էր , բայց իրեն ամբարտաւանութեամբը Աստուծոյ երեսէն ինկաւ , երկինքէն վռնտուեցաւ և սատանայ եղաւ , նախանձերով Ազամայ և Եւայի այս երանական վիճակին , և օձը՝ որ ամեն կենդանիներէն խորամանկ էր , իր չարութեանը գործիք ընելով Եւայի խելքը շրջեց , որ ուտէ արգիլուած ծառին պտուղէն . Եւայ օձին խօսքէն խաբուելով , ինք կերաւ և Ազամին ալ կերցուց :

Այս յանցանքին համար ի՞նչ ըրաւ Աստուած .

7. Աստուած բարկանալով գրախտէն դուրս հանեց զանոնք , և պատիժ տուաւ Եւային՝ որ ցաւով տղայ բերէ , և Ազամին՝ որ հացը ճակտին քրտինքովը գտնէ , և երկուքն ալ մեռնելով հող դառնան :

ԳՍՅԵՆ ԵՒ ԱԲԵԼ

Ազամ՝ զուակ ունեցա՞ր .

8. Ազամայ ու Եւայի զաւակացը առջինեկ եղաւ կայէն . և անկէց ետքը Աբել : կայէն որ երկրագործ էր , իր ձեռքի վաստակոցը անպիտանները Աստուծոյ նուէրք հանելուն համար ժլատութեամբը հաճելի չէր Աստուծոյ : Բայց Աբել որ հովիւ էր , իր հօտին մէջի պատուաւ

կանները զոհելով Աստուծոյ, առատ ու զուարթ սիրտ ունենալուն համար շատ սիրելի էր Աստուծոյ :

Կայէն ի՞նչ քրաւ Աբէլին .

9. Ասոր վրայ կայէն նախանձելով օր մը խարէութեամբ զբօսանքի համար դաշտ մը տալաւ Աբէլը, ու հոն զարկաւ մեռցուց զանիկայ :

Աստուած Աբէլին տեղ ուրիշ գտալ տուա՞ւ Ադամին .

10. Աստուած Աբէլին տեղ Սէթ անունով բարի զաւակ մը տուաւ Ադամին, որ Աստուծոյ շատ սիրելի եղաւ, այնքան որ Ս. գիւրք ասոր սերունդը որդիք Ս. գործոյ կ'անուանէ, իսկ կայէնինը որդիք Գարբէան :

Որո՞նք երեւելի եղան Սէթայ սերունդին մէջ .

11. Սէթայ սերունդին մէջ երեւելի եղան Ենովք, որ ողջ ողջ երկինքը վերացաւ, և Մաթուսաղայ, որ ամեն մարդէ աւելի ապրեցաւ, այսինքն 969 տարի :

Որո՞նք երեւելի եղան Կայէնի սերունդին մէջ .

12. Կայէնի սերունդին մէջ երեւելի եղան Յորաղ՝ որ երաժշտութիւն հնարեց, եղբայրը Թորէլ՝ որ դարբնութիւն հնարեց, ու քոյրերնին Նոյեմա՝ որ կտաւ գործել սկսեց :

ՋԲ ՀԵՂԵՂ,

Աստուած ի՞նչու ջրհեղեղով պատժեց մարդկային ազգը .

13. Սէթայ և Կայէնի սերունդը հետզհետէ այնքան բազմացան, որ հազարաւոր տարի անցներէն վերջը բոլորովին մեռցան զԱստուած, և սկսեցին ամեն տեսակ անօրէնութիւն գործերը Աստուած ալ բարկանալով ջրհեղեղով պատժեց մարդկային ազգը :

Ո՞վ աղատեցաւ այս պատժէն .

14. Միայն Սէթայ օրհնեալ ցեղէն Նոյ Նահապետը կար, որ Աստուծոյ հաճելի էր : Նոյ Աստուծոյ հրամանովը տապան մը շինեց, և ինքը իր կնիկովը և երեք զաւակովը և անոնց կնիկներովը մէկտեղ, և սուրբ կենդանիներէն եօթնական զոյգ, ու անսուրբ կենդանիներէն երկերկու զոյգ արու և էգ հետերնին առած՝ տապանը մտան : Աստուած ալ դուրսէն տապանին դուռը վրանին գոցեց :

Ո՞րքան ժամանակ տեսց պանծրուր .

15. Յետոյ սկսաւ ջրհեղեղը . քառասուն օր և քառասուն գիշեր սոսկալի անձրև գալով և գետնին տակի ջուրերուն անդունդները պատուելով ծովը բարձրացաւ, ու բոլոր աշխարհքը ջրով լեցուեցաւ . այնքան որ ջուրը բարձր

լեռներու ծայրերն ալ ծածկեց, ուխդդեց առ հասարակ երկրի վրայ եղած ամեն շնչաւոր աւրարածները: Հարիւր յիսուն օրէն ետքը Աստուած հով մը հանեց, ու կամաց կամաց ջուրը սկսաւ աշխարհիս երեսէն պակսիլ: Նոյի տապանն ալ Հայաստանի կողմերը գտնուելով Աւրարատ կամ Մասիս ըսուած լեռին վրայ նստաւ:

ԵՐԿՐՈՐԳ ՄԱՍ

ՋՐՀԵՂԵՂԵՆ ՄՈՋՁԵՒ ԱՅՐԱՀԱՄՈՒ ԿՈՉՈՒՄՆ Ի ՔԱՆԱՆ

ՆՈՅ, ՈՒ ԻՐ ԵՐԵՔ ՈՐԴԻՔԸ, ՍԷՄ, ՔԱՄ, ՅԱՔԷԹ

Նոյ ե՞րբ դուրս ելաւ տապանէն.

16. Տարի մը անցնելէն ետքը, Նոյ նահապետ Աստուծոյ հրամանաւր տապանէն դուրս ելաւ իր ընտանիքովը ու բոլոր հետը առած կենդանիներովը:

Նոյ ե՞նչ ըրաւ տապանէն դուրս ելնելուն պէս.

17. Նոյ նահապետ շնորհակալութեան համար ողջակէզ մատոյց Աստուծոյ այն սուրբ կենդանիներէն: Աստուած ալ օրհնեց զինքը, և ուխտ ըրաւ մէջ մ'ալ ջրհեղեղ չընելու. և աս բանիս նշան՝ ծերանի քօթի դրաւ երկինքը ամպերուն մէջ:

Նոյ ինչո՞ւ անիծեց ֆառը.

18. Նոյ Սեմն ու Յաբեթը օրհնեց որ իր գինիէն զուարթացած ու պառկած ատեն պատահած մերկութիւնը չըտեսնելու կերպով ծածկեցին. իսկ զֆառը անիծեց, որ մերկութիւնը տեսնելով ծիծաղած էր հօրը վրայ:

Նոյ քանի՞ տարուան մեռաւ.

19. Նոյ նահապետ ջրհեղեղէն ետքն ալ 350 տարի ապրելով և մարդոց շատնալով Աւրարատէն գաղթիլը տեսնելէն յետոյ՝ 950 տարուան մեռաւ:

ԲԱՅԵԼՈՒՆԻ ԱՇՏԱՐԱԿԸ

Ի՞նչ էր Բաբելոնի աշտարակը.

20. Նոյ նահապետին և իր երեք որդւոց սերունդները հետզհետէ բազմանալով, սկսան Արարատէն դուրս գաղթիլ: Ան ատեն մարդոց մեծ բազմութիւն մը հպարտութեամբ ուղեցին Սենաար գաշտին մէջ մեծ աշտարակ մը շինել, որուն ծայրը ինչուան երկինք պիտի հասնէր:

Յաջողեցա՞ւ աշտարակին շինութիւնը.

21. Աստուած տեսնելով այս ամբարտաւանական գործքը, յանկարծակի աշտարակը շինող մարդոց լեզուն խառնեց, այնպէս որ մէկը մէկու ըսածը չհասկնալով աշտարակը չկր-

ցան շինել . ասով աշտարակին տեղին անունն ալ
Բարեղուն ըսուեցաւ , որ Խառնակոթիւն ըսել է :

Ո՞վ էր Աբրահամ .

22. Աշտարակին բաժանումէն ետեւ մար-
գիկ նորէն կռապաշտութեան դարձան : Աստ-
ուած ասոնց մէջէն իրեն հաւատարիմ ծառայ
ընտրեց Աբրահամ նահապետը , որ Սեմայ ցե-
ղէն էր , և Միշագետաց երկիրը՝ Խառան քա-
ղաքը կը բնակէր իր Թարա հօրը հետ :

Աստուած ո՞ր կոչեց զԱբրահամ և ի՞նչ խոստացաւ
անոր .

23. Աստուած կանչեց զԱբրահամ նահա-
պետը ՚ի փաննան , ու խոստացաւ անոր որ իւր
զաւակը աստղերու նման անթիւ պիտի ընէ ,
ինքը հայր պիտի ըլլայ աստուածընտիր ժողո-
վուրդի մը , որ պիտի տիրեն բոլոր այն երկրին :

Ե Ր Ր Ր Ր Ք Մ Ա Ս

ԱՅՐԱՀԱՄԻ Ի ՔՈՆԱՆ ԿՈՉՈՒՄԷՆ ՄԻՋԵՆԻ ԻՐԱՅԵՂԱՅԻՆ
ԵՒՔԸ ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ

ԱՅՐԱՀԱՄ ՆԱՀԱԳԵՏ

Աբրահամ ինչո՞ւ եղիպտոս փախաւ .

24. Քանանացւոց երկիրը սով իյնալուն

համար Աբրահամ եղիպտոս փախաւ : Ետքը
երբ ֆանանացւոց երկիրը վերագործաւ , Ղովտ
իր եղբորորդին զատեց իր քովէն , ու խրկեց
որ երթայ Յորդանան գետին կողմերը բնակի .
ուր շինուած կային Սողոմ ու Գոմոր ըսուած
քաղաքները :

Ինչո՞ւ համար Ղովտ գերի ընունեցաւ .

25. Ան ատենները Սողոմի քովը եղած
տէրութիւններէն չորսը միաբանած՝ Սողոմաց-
ւոց ու Գոմորացւոց վրայ պատերազմ բացին ու
յաղթեցին , ու Սողոմացւոց ամեն ստացուած-
քը յալիշտակեցին , շատ մը մարդ ալ գերի
բռնեցին , որոնց հետ Ղովտն ալ կը գտնուէր :

Ղովտ ի՞նչպէս ազատեցաւ գերութենէն .

26. Աբրահամ այս բանս լսելով շուտ մը
իր 318 կտրիճ ծառաներովը՝ այն չորս թագա-
ւորներուն ետեւէն վազեց , հասաւ ու աղէկ
չարդ մը տալով անոնց , Սողոմացւոց բոլոր ա-
ւարը ետ դարձուց , ու Ղովտը և միւս գերի-
ներն ալ ազատեց :

Աբրահամ ասոյ փոխաբէն ի՞նչ ստացաւ .

27. Սողոմացւոց թագաւորը մեծարանօք
դիմաւորեց . և պատերազմէն առնուած բոլոր
աւարը Աբրահամու տալ պնդեց . բայց Աբրա-

համ չընդունեց : Մեւքիսեղեկ Սաղիմայ արքայն ալ որ քահանայ Աստուծոյ ալ էր , առաջըն ելաւ հաց ու գինի հանեց անոր և օրհնեց . Աբրահամ ալ իր ստացուածքէն տասանորդ տուաւ Մեւքիսեղեկին :

Աբրահամ գաւակ ունեցա՞ւ .

28. Աբրահամու կինը Սարրա ամուլ ըլլալով անոր ստիպմամբ իր Ագար աղախինէն զաւակ մը ստացաւ իամայէլ անունով . բայց իր յոյսը բոլորովին Աստուծոյ ըրած խոստմունքին էր թէ՛ իր կնոջմէն պիտի ունենայ իրեն ժառանգը :

Աստուած Աբրահամին ըրած խոստմունքը կատարե՞ց .

29. Աստուած Աբրահամու յոյսը հաստատելու համար մարդու կերպարանքով երեք հըրեշտակ զրկեց անոր աւետելու թէ որչափ ինք ծեր է և Սարրա ալ պառուած , Աստուծոյ կարողութեամբը տարիէ մը ետքը զաւակ մը պիտի ծնանի Սարրայէն իրեն ժառանգ , որ անով պիտի օրհնուին բոլոր մարդկային ազգերը :

Ետքը հրեշտակները ո՞ր գաղին .

30. Հրեշտակները անկէց Սողոմ եկան . Ղովտ տեսնելով զանոնք որ պատուաւոր անձինք են՝ իր տունը հրամցուց այն գիշեր . և

անոնցմէ իմանալով որ Սողոմայ ու Գոմորայ բոլոր սահմանին մէջ գոնէ տասն արդար ալ չը գտնուելուն համար պիտի կործանին այն քաղաքները . առաւօտուն կանուխ իր կինը և երկու աղջիկներն ալ հեան առած Սողոմէն դուրս ելաւ , և հազիւ թէ Սեգօր հասաւ , որ թէպէտ այն ալ Սողոմայ սահման էր , բայց ի շնորհս Ղովտայ ազատեցաւ պատուհասէն :

Ի՞նչպէս պատժեցաւ Սողոմ .

31. Աստուած սկսաւ երկինքէն կրակէ անձրեւ իջեցնել Սողոմի ու Գոմորի վրայ . ուրով այն քաղաքները բոլոր մէջի գտնուածնեւրովը երեցան և մոխիր դարձան . Ղովտայ կինըն ալ ետեւը դառնալուն համար աղէ արձան կտրեցաւ . վասն զի անանկ պատուէր տուած էին հրեշտակները որ ետեւնին չնային :

Աբրահամ ե՞րբ ունեցաւ ժառանգը .

32. Տարին լրանալուն Աստուծմէ Աբրահամ խոստացուած աւետեաց զաւակը ծնաւ Սարրայէն իրենց ծերութեան ատենը . Աբրահամ ասոր անունը իսահակ դրաւ , որ իրեն ժառանգը և յաջորդը պիտի ըլլար . և ասոր սերունդը պիտի տիրէր այն երկրին :

Իսմայել ի՞նչ եղաւ .

33. Երբ Իսահակ զարգացաւ , Աբրահամ իր Ագար աղախինէն եղած Իսմայել զաւակը մօրը հետ ճամբեց տունէն . Իսմայել ալ փառան անապատը գնաց բնակեցաւ . և Աստուած զանիկա Աբրահամու սերունդ ըլլալուն համար նախահայր ըրաւ մեծ ազգի մը , որ Իսմայելացիք ըսուեցան :

Աստուած ի՞նչպէս փորձեց Աբրահամին հաւատքը .

34. Աստուած Աբրահամին հաւատքը ու հնազանդութիւնը փորձելու համար , տեսիլքի մէջ երեւցաւ ու ապապրեց անոր , որ Իսահակըն իրեն զոհ ընէ : Աբրահամ առանց տարակուսելու տարաւ զԻսահակ Աստուծոյ ցուցըցած տեղը , և երբ պատրաստուեցաւ ու թուրք քաջեց որ զԻսահակ մորթէ , Աստուծոյ հրեշտակը արգելեց զինքը և ոչխար մը ցուցուց Իսահակին տեղ զոհելու համար :

Աբրահամ ինչո՞ւ իր Եղիազար ծառան Միջագետք խրկեց .

35. Սարրա 127 տարեկան մեռաւ : Աբրահամ ծերացած ըլլալով ուզեց որ Իսահակ որդին կարգէ : Այս բանիս համար իւր Եղիազար անուն հաւատարիմ ծառան Միջագետք խրկեց շատ ընծաներով : Եղիազար ալ Աբրահամի ազ-

գականներէն Բաթուէլի ազջիկը և Լաբանի քոյրը Ռեբեկան առաւ Իսահակին հարս բերաւ :

Աբրահամ քանի՞ տարեկան մեռաւ և ուր թաղուեցաւ .

36. Աբրահամ նահապետ 175 տարեկան մեռաւ , և զինքը իր Սարրա կնոջ քով թաղեցին Իսահակ և Իսմայել երկու որդիքը :

ԻՍԱՀԱԿ ԵՍՆԱՊԵՏ

Իսահակ քանի՞ զաւակ ունեցաւ .

37. Իսահակ նահապետ Ռեբեկային ամուլութեանը պատճառաւ քսան տարիի չափ զաւակ չունեցաւ . ետքը Աստուծոյ շատ աղաչելով երկուորեակ² (էքիզ) մը ունեցաւ , ու անուն նին Եսաւ ու Յակոբ դրաւ :

Իսահակ ի՞նչու Եսաւը կը սիրէր .

38. Եսաւ ու Յակոբ երբ մեծցան , առաջինը սկսեց որսորդութիւն ընել , որով Իսահակայ սիրելի եղած էր . և երկրորդը Յակոբ տունը կը կենար , և տանը բաները կը հողար : անոր համար աս ալ Ռեբեկային սիրելի էր :

Եսաւ ի՞նչպէս կորսնցուց իր անդրանկութիւնը .

39. Օր մը Եսաւ երբ որսորդութենէն ետ դարձաւ , յոգնած ու անթի ըլլալով , և տեսնելով որ Յակոբ ոսպէ ապուր եփած է , ուզեց զայն : Յակոբ ալ ապուրին փոխարէն Եսաւին

անդրանկութիւնը ուզեց . Եսաւ ալ տուաւ , և կորսնցուց իր անդրանկութիւնը :

Եսաւ ի՞նչպէս զրկուեցաւ անդրանկութեան օրհնութենէն ալ .

40. Իսահակ Նահապետ երբ ծերացաւ ու աչքերն ալ խիստ տկարացան , չմեռած ուզեց որ Եսաւն օրհնէ : Ուստի հրաման ըրաւ Եսաւին որ նախ երթայ որս մը զարնէ ու եփէ , որպէս զի որսն ուտելէն ետքը զինքն օրհնէ : Երբ Եսաւ որսը զարնելու գնաց , Ռեբեկայ շուտ մը ուլ մը մորթեց , եփեց և տուաւ Յակոբին , որ իր հօրը տանի և անդրանկութեան օրհնութիւնը առնէ : Իսահակ ալ չտեսնելով որ Յակոբ է , ուլը ուտելէն վերջը օրհնեց զՅակոբ՝ կարծելով որ Եսաւ ինքն է : Երբ Եսաւ դաշտէն դարձաւ , ամեն բան ընցած գտաւ , և ասանկով իր անդրանկութեան օրհնութենէն ալ զրկուեցաւ :

ՅԱԿՈԲ ՆԱՀԱՊԵՏ

Յակոբ ինչո՞ւ Խառան դնաց .

41. Եսաւ Յակոբին վրայ սաստիկ ռն պահեց , ուստի Յակոբ ալ Ռեբեկայի խորհրդովը ելաւ Խառան դնաց :

Յակոբ ի՞նչպէս Լաբանին տունը հրափրուեցաւ .

42. Երբ Խառանին դաշտը հասաւ , Յա-

կոբ տեսաւ որ հոն ջրհորի մը քով աղջիկ մը ոչ խարներուն ջուր տալու համար կ'սպասէր : Յակոբ ջրհորին բերանին քարը վերցընելով , ու աղջկան ոչխարներուն ջուր տալէն յետոյ զինքը ճանչցուց անոր թէ Ռեբեկային որդին է : Աղջիկը որ Ռաքէլ կ'ըսուէր , գնաց այս բանս պատմեց իր հօրը Լաբանին . Լաբան ալ Յակոբը հըրաւիրեց իր տունը :

96802-66

Յակոբ ի՞նչ փորձ առաւ Լաբանէն .

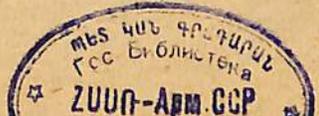
43. Յակոբ Լաբանին տունը եօթը տարի մէյ մը՝ եօթը տարի ալ մէյ մը ծառայեց Լաբանին , և անոր երկու աղջիկները Լիան և Ռաքէլը իր ծառայութեան փոխարէն կին առաւ . և երբ կ'ուզէր ալ ֆանան դառնալ , Լաբան չթողուց զինքը :

Յակոբ ընդ ամենը քանի՞ տարի կեցաւ Լաբանին տունը .

44. Յակոբ քանի մը տարի ևս կենալով Լաբանին տունը , շատ հարստացաւ . և ընդ ամենը քսան տարի Լաբանին քով կենալէն յետոյ , օր մը ժողվեց իր ընտանիքն ու հօտը և Լաբանէն ծածուկ ճամբայ ելաւ դէպ ի ֆանան :

Յակոբ ֆանանի մօտ ի՞նչ երկիւղ կրեց .

45. Յակոբ երբ ֆանանի երկրին մօտեցաւ , մեծ երկիւղ կրեց . քանզի լսեց որ Եսաւ

եղբայրը 400 հոգւով իր վրայ կուգայ : Յակոբ այս սրտադողին մէջ Աստուծոյ դիմելով, Աստուած սիրտ տուաւ անոր որ անվախ ըլլայ, և անունն ալ փոխեց իսրայէլ դրաւ :

Յակոբն հետ ի՞նչպէս հաշտուեցաւ Նաա . .

46. Յակոբ երբ տեսաւ որ Նաա մտեցած է, իսկոյն երեք խումբ բաժնեց ընտանիքը, և ինքը յառաջ անցնելով, եօթն անգամ երկրպագութիւն ըրաւ Նաաւի : Այս բանիս վրայ Նաաւն գութը շարժելով, լալով պագտըւեցաւ Յակոբին հետ ու հաշտուեցաւ :

Յակոբ իր իսահակ հայրը ողջ դտա՞ւ . .

47. Յակոբ փանանի երկրին մէջ ասդիս անդին քանի մը տեղ փոխելէն ետքը, վերջապէս Քէփրոն՝ իր հօրը տունը գնաց, ուր ողջ գտաւ իր իսահակ հայրը . որ 180 տարեկան մեռաւ, և զինքը թաղեցին Նաա ու Յակոբ :

Յակոբ քանի՞ գաւակ ունէր, և անոնց անուններն ի՞նչ էին .

48. Յակոբ տասներկու զաւակ ունեցաւ, որ են Ռուբէն, Շմաւոն, Ղեւի, Յուդա, իսազար, Չարուղոն, Դան, Նեփթաղիմ, Գադ, Ասեր, Յովսէփ, Բենիամին : Ասոնցմէ սերեցան ետքը իսրայէլացւոց ազգին տասներկու ցեղերը :

ՅՈՎՍԷՓ ՆԱՀԱՊԵՏ

Յովսէփայ վրայ ինչո՞ւ կը նախանձէին իր եղբայրները .

49. Յովսէփ շատ գեղեցիկ ու խելացի տղայ մ'էր, և Ռաբէլի ալ անդրանիկ զաւակն ըլլալով, շատ սիրելի էր իր հօրը . ասոր համար իր եղբայրները խիստ կը նախանձէին Յովսէփայ վրայ, և կը ջանային անոր անունն աւրել Յակոբայ առջեւ :

Յովսէփ ի՞նչ երազ տեսաւ .

50. Յովսէփ երկու երազ տեսաւ . առաջինը կը տեսնէր Յովսէփ որ եղբարցը հետ դաշտի մը մէջ որայ կապելու ժամանակ իր որան ելաւ կայնեցաւ, ու եղբարցը որաները իր որային երկրը պագութիւն ըրին : Երկրորդն ալ աս էր, կը տեսնէր Յովսէփ որ արեւ, լուսինը և տասներմէկ աստղեր իրեն երկրպագութիւն կ'ընէին :

Յովսէփ ի՞նչպէս ծախուեցաւ Կամիւէլացի վաճառականներուն .

51. Յովսէփայ տեսած երազները աւելի եւս գրգռեցին եղբարց ատելութիւնը . և որ մը երբ Յովսէփայ եղբարքը ոչխար արածելու համար հեռու տեղ գացած և ուշացած էին, Յակոբ Յովսէփը անոնց ետեւէն խրկեց, որ երթայ նայի թէ ինչպէս են . անոնք ալ բռնեցին

Յովսէփը նախ անջրդի շրհորի մը մէջ ձգեցին , ետքը հանեցին անկէ ու խամայելացի վաճառականներուն ծախեցին : Յովսէփին ծաղկեայ պատմութեանն ալ այժի արիւնի մէջ թաթխելով՝ Յակոբին տարին ըսելով թէ՛ գազան պատուած է Յովսէփը :

Խամայելացիք ո՛ր տարին զՅովսէփի և որո՞ւ ծախեցին .

Յ2. Խամայելացիները Յովսէփը եգիպտոս տարին , ու փարաւոն թագաւորին Պետափրէս զահճապետին ծախեցին : Պետափրէս քիչ աւտենէն՝ հաւատալով Յովսէփայ վրայ եղած զըրպարութեան մը՝ բանտը դնել տուաւ զանի :

Յովսէփի բանտին մէջ ի՞նչ ըրա .

Յ3. Յովսէփայ կեցած բանտին մէջ փարաւոնին երկու իշխանները կային : Ասոնք գիշեր մը մէյմէկ երազ տեսած ըլլալով , հետեւեալ առաւօտ՝ Յովսէփի մեկնեց իրենց երազը . և մեկնութիւնն ալ ստոյգ ելաւ , իշխանին մէկը կախուեցաւ , և միւսը ազատելով առաջին պաշտօնին հասաւ :

Յովսէփի ի՞նչպէս ազատեցաւ բանտէն .

Յ4. Այս բանիս վրայ երկու տարի անցնելէն յետոյ՝ փարաւոն թագաւորն ալ երազ մը տեսաւ , և բանտէն ազատուող իշխանին միջ-

նորդութեամբը Յովսէփ այս երազը պատմելու համար ազատեցաւ բանտէն , և փարաւոնին առջեւը տարուեցաւ :

Փարաւոնին երազն ի՞նչ էր .

Յ5. Փարաւոն պատմեց իր երազը թէ , եօթը գէր կովեր Նեղոս գետէն ելած՝ արածելու ատեն , ուրիշ եօթը վատոյժ կովեր ելան , և այն գէր կովերը կերան : Դարձեալ տեսած էր թէ , մէկ ոճի մը վրայ՝ եօթը ատոք հասկեր բուսան , յետոյ եօթը ցամաք հասկեր ալ բուսնելով՝ ատոքները կուլ տուին :

Յովսէփ ի՞նչպէս մեկնեց փարաւոնին երազը .

Յ6. Յովսէփի փարաւոնին երազը այսպէս մեկնեց . եօթը գէր կովերը և եօթը ատոք հասկերը՝ եօթը առատութեան տարիներ են , ըսաւ . և եօթը վատոյժ և եօթը ցամաք հասկերը՝ եօթը սովի տարիներ են :

Փարաւոն Յովսէփին ի՞նչ ըրա .

Յ7. Փարաւոն Յովսէփին իմաստութիւնը անննելով՝ իր երկրորդն ըրաւ զայն , ու բոլոր եգիպտոսի կառավարութիւնն անոր յանձնեց :

Յովսէփի իշխանութեան հասնելուն պէս ի՞նչ ըրա .

Յ8. Յովսէփի իշխանութեան հասնելուն պէս՝ եօթը առատութեան տարիներուն մէջ

խիստ շատ ցորեն ժողովեց . և երբ սովի տարիները հասան , ժողովուրդը անով կերակրեց :

Յովսէփ ի՞նչպէս կրցաւ տեսնել իր եղբայրները .

59. Սովը մինչեւ ֆանանի երկիրը տարածուած ըլլալով , Յակոբ նահապետ երբ լսեց որ Եգիպտոսի մէջ ցորեն կը ծախուի , հոն խրկեց իր տասը եղբարքը մէկէն՝ որ ցորեն դնեն :

Յովսէփ ի՞նչպէս վարուեցաւ իր եղբարքը հետ .

60. Յակոբայ տղաքը երբ Յովսէփայ առջեւն ելան , ճանչցաւ Յովսէփ իր եղբայրները , բայց զինքը չճանչցուց անոնց . և քանի մը հարց ու փորձ ընելէն և քիչ մը չարչրկելէն ետքը , Շմաւոնը կապել ու իր քովը պահել տուաւ , և ապապրեց մէկալներուն՝ որ երթան պղտիկ եղբայրնին Բէնիամինն ալ բերեն , որպէս զի Շրմաւոնը թողու . ասանկով Յովսէփայ եղբարքը առանց Շմաւոնի դարձան ի ֆանան :

Յակոբ թողո՞ւց Բէնիամինը .

61. Սովը օրէ օր սաստկանալով՝ Յակոբ նահապետ պարտաւորեցաւ իր տղաքը դարձեալ յԵգիպտոս խրկել ցորեն դնելու համար , և Եգիպտոսի դատաւորին կամայք համեմատ պարտաւորեցաւ Բէնիամինն ալ ախամայ հետերնին խրկել :

Յովսէփայ եղբարքը ֆանան դաւնարու ատեն ի՞նչ սըրտադող ունեցան .

62. Յակոբայ որդիքը երկրորդ անգամ Եգիպտոս դարձան ու Յովսէփայ առջին ելան . բայց Յովսէփ այս անգամալ ինքզինքը չճանչցուց . և երբ անոնք ցորեն առած ճամբայ ելան , յանկարծ ետ դարձնել տուաւ զանոնք , որպէս թէ գողցեր տարեր են իր արծաթէ բաժակը , զոր ինքը Յովսէփ գիտմամբ Բէնիամինի քուրճին մէջ դնել տուած էր , և անկէց ալ ելաւ :

Յովսէփ ի՞նչպէս յայտնեց ինքզինքը եղբարքը .

63. Յովսէփին եղբարքը մեծ սրտադող քաշեցին , ամենքը մէկէն Յովսէփայ ոտքը կշնայով՝ Բէնիամինի յանցանքին ներումն խընդրեցին : Չգիմացաւ Յովսէփ , և լալով զինքը եղբարքը յայտնեց , գրկեց ու պագաւ զանոնք :

Յովսէփ ինքզինքը յայտնելէն վերջն ի՞նչ ըրաւ .

64. Յետոյ Յովսէփ շուտ մը հայրը յեգիպտոս բերել տուաւ , և Փարաւոն թագաւորին առջևը հանեց . Փարաւոն Գետեմի երկիրը անոր տուաւ բնակութեան համար , ուր ետքէն բազմացաւ իսրայէլացուց ազգը :

Յակոբ նահապետ քանի՞ տարի ապրեցաւ Եգիպտոսի մէջ .

65. Յակոբ նահապետ 17 տարիի չափ

Եգիպտոսի մէջ ապրեցն էտըը, մեռնելու ժա-
մանակ կանչեց իր տասներկու զաւակները . և
անոնց ամեն մէկուն զատ զատ օրհնութիւն
տուաւ . և Յուդայի օրհնութեանը մէջ յայտնի
գուշակեց, որ անոր ցեղը թագաւորական պա-
տիւհի պիտի հասնէր, և Մեսիան անոր ցեղէն
պիտի գայ :

Յակոբ ո՞ր թաղուեցաւ .

66. Յակոբ նահապետ 1147 տարեկան մե-
ռաւ ի Բեեսեմ, և Յովսէփ հօրը մարմինը զմուսել
տալով մեծ հանդիսիւ Բանանի երկիրը տա-
րաւ, ու անոր հարց գերեզմանին մէջ թաղեց
զանի :

Յովսէփ քանի՞ տարեկան մեռաւ .

67. Յովսէփ 110 տարեկան մեռաւ իր
իշխանութեան մէջ, և կտակ ըրաւ ողջ մնացած
եղբարցը որ Եգիպտոսէն ելնելու ատեն իր ոս-
կորները մէկտեղ տանին :

Յովսէփայ մեռնելէն ետքը Խորայէլացիք ի՞նչ վիճակ ու-
նեցան Եգիպտոսի մէջ .

68. Յովսէփայ մահը մեծ աղէտ եղաւ իս-
րայէլացւոց համար, քանզի հետզհետէ ուրիշ
Փարաւոններ թագաւորելով սկսեցին չարչրել
զԽորայէլացիս : Փարաւոնին մէկն ալ Խորայէ-

լացւոց օրէ օր շատնալը տեսնելով և անոնցմէ
վախնալով՝ հրաման ըրաւ որ Խորայէլացւոց նո-
րածին արու զաւակները Նեղոս գետը ձգուին :

Մովսէս

Ո՞վ էր Մովսէս .

69. Մովսէսի ծնողքը Ղեւիի ցեղէն էին .
երբ ծնաւ Մովսէս երեք ամիսի չափ պահեցին
զինքը իր ծնողքը . բայց Փարաւոնէն վախնա-
լով՝ պրտուէ (խտիրէ) հիւսած և ձիւթով (զիֆթ)
ծեփած անտուկի մը մէջ դրին մանուկը և գե-
տը ձգեցին :

Ո՞վ աղատեց Մովսէսը գետէն .

70. Փարաւոնին դուստրը նաժիշտներով
գետեզրը ժուռ գալու ատենը՝ տեսնելով այս
մնտուկը, դուրս հանել տուաւ ու զանի իրեն
որդեգիր ընելով՝ անունը Մովսէս դրաւ :

Մովսէս քառասուն տարեկան ըլլալուն պէս ի՞նչ ըրաւ .

71. Մովսէս հետզհետէ Եգիպտացւոց
ամեն ուսումները և իմաստութիւնները սորվե-
ցաւ, և երբ քառասուն տարեկան եղաւ ձգեց
Փարաւոնի պալատը, ու գնաց Խորայէլացւոց
ազգին հետ կեցաւ :

Մովսէս ինչ՞ուր Մաղիամի երկիր փախաւ .

72. Օր մը տեսաւ որ Եգիպտացի մը զիս-

բայելացի մը կը չարչրկէր, վրայ հասաւ, սպաննեց զէգիպտացին. բայց տեսնելով որ այս մարդասպանութիւնը յայտնուեցաւ, վախէն Մադիամի երկիրը փախաւ, ուր ամուսնանալով քառասուն տարիի չափ կեցաւ :

Մովսէս որ ու հրամանաւ Կղիպտոս դարձաւ .

73. Աստուած տեսնելով իսրայելացւոց ազգին աղէտը ու քաշած տանջանքը, ուղեց Մովսէսի ձեռքը իսրայելացիները ազատել այն նեղութիւններէն. ուստի օր մը՝ երբ Մովսէս ոչխար կ'արածէր Մադիամի երկրին մէջ, Աստուած բոցավառ մորեմիի մը մէջէն կանչեց ըզ Մովսէս “ դարձիր, ըսաւ, յէգիպտոս ու իմ ժողովուրդս հանէ անկէ ” :

Աստուած Խոստումն անոր .

74. Որպէս զի իսրայելացիները հաւատան թէ Մովսէս Աստուծոյ կողմէն խրկուած է, անոր երեք նշան տուաւ Աստուած. առաջինը աս էր, երբ Մովսէս ձեռքի դաւաղանը գետինը կը ձգէր՝ օձ կը դառնար դաւաղանը. ու երբ օձին պօչէն կը բռնէր կը վերցնէր, նորէն գաւաղան կ'ըլլար օձը : Միւս նշանն ալ աս էր. երբ Մովսէս ձեռքը ծոցը կը խոթէր, բորոտած դուրս կը հանէր. նորէն ձեռքը ծոցը կը խոթէր և բո-

րը սրբուած դուրս կը հանէր : Երրորդ նշանն ալ այս էր որ գետէն ջուր առնելով ցամաք գետնի վրայ թափէր նէ՛ արիւն կը դառնար :

Մովսէս Եգիպտոս դառնալուն պէս Խոստումն ըրաւ .

75. Աստուծոյ հրամանովը Մովսէս Եգիպտոս դառնալուն պէս, Ահարոն եղբայրը հետը առնելով փարաւոնին դիմացը ելաւ ու խնդրեց որ իսրայելացիները թողու Եգիպտոսէն ելնելու :

Փարաւոն թողուց իսրայելացիները .

76. Փարաւոն իսրայելացիները չը թողէլէն զատ հրաման ըրաւ որ աւելի ևս չարչարեն զիսրայելացիս ու աշխատցնեն. Աստուած ալ բարկանալով, տասը հարուած խրկեց Եգիպտոսի վրայ :

Որո՞նք են այդ տասը հարուածները .

77. Եգիպտոսի տասը հարուածներն ասոնք են .

Ա. Եգիպտոսի բոլոր ջրերը արիւն դարձան .

Բ. Բոլոր Եգիպտոսի քաղաքները տուները գորտերով լցուեցան .

Գ. Եգիպտոս մուսուլ (սիվրիսինէկ) ծածկուեցաւ .

Դ. Եգիպտոս շանաճանճով լցուեցաւ .

Ե. Եգիպտացւոց կենդանիներուն սոսկալի ջարդ մը ինկաւ .

Զ. Եգիպտոսի բոլոր մարդոց և անասնոց մարմինը խոցերով և ուռեցքներով ծածկուեցաւ .

Է. Սոսկալի կարկուտով տուներէն դուրս մնացած մարդերը, անասունները, նաև ծառերը և կանանչեղէնները ամենն ալ մոխիր դարձան .

Ը. Եգիպտոս մարախով ծածկուեցաւ, և կարկուտէն մնացածն ալ չորցուց .

Թ. Բոլոր Եգիպտոս թանձր մուխով պատեցաւ, անանկ որ ճրագը լոյս չէր տար .

Ճ. Եգիպտոսի բոլոր մարդոց և անասուններուն անդրանիկները մէկ գիշերուան մէջ մեռան :

Փարաւոն մինչև վերջը կրցա՞ւ դիմնալ .

78. Փարաւոնի սիրտը մինչև իններորդ հարուածին ատենը սոսկալի խստացած կամակորութիւն ցուցընելէ ետքը, տասներորդ հարուածին բոլորովին զիջաւ, և հրաման տուաւ Մովսէսին, որ իսրայէլացիները շուտով առնէ, ելնէ Եգիպտոսէն :

Իսրայէլացիք ի՞նչպէս երևն Եգիպտոսէն .

79. Տասներորդ հարուածին գիշերը իս-

րայէլացիք Աստուծոյ հրամանաւը տուն գլուխ մէյմէկ դառ մորթեցին ու խորվեցին, և ոտքերնին կոշիկ, ձեռքերնին դաւազան՝ բաղարջով (խամուրսուղով) կերան զայն, ու արտորնօք ճամբայ ելան :

Իսրայէլացիք ի՞նչ կոշեցին այս դառն դեմուը .

80. Այս դառն զենուըր Պասեք կոչեցին իսրայէլացիք, որ է Զատիկ, և այս տօնն ամեն տարի կը կատարէին, և մինչև հիմա ալ կը կատարեն առանց դառնազենութեան :

Փարաւոն զո՞րք իսրայէլացիները թող տալուն վրայ .

81. Փարաւոնն շուտով զղջաց իսրայէլացիները թող տալուն վրայ, ուստի բոլոր զօրքովը իսրայէլացւոց ետեւէն ինկաւ մինչև կարմիր ծովուն եզերքը :

Իսրայէլացիք ի՞նչպէս ազատեցան Փարաւոնէն ձեռքէն .

82. Մովսէս տեսներով որ Փարաւոն իր զօրքովը կը հասնի, իսկոյն Աստուծոյ հրամանովը զարկաւ ջրերուն դաւազանով, և ջրերը երկու բաժնուելով՝ մէջ տեղը ցամաք ճամբայ բացուեցաւ, որուն մէջէն անցան իսրայէլացիք ծովուն միւս կողմը : Երբ Փարաւոն ալ ետեւուն մտաւ բոլոր զօրքովը նոյն ճամբուն մէջ, Մովսէս դարձեալ դաւազանով զարկաւ ջրե-

րուն, ու ջրերը եկան միացան երկու կողմէն
և խեղդեցին զփարաւոն իր բոլոր զօրքովը : Ա-
սանկով ազատեցան իսրայէլացիք փարաւոնին
ձեռքէն :

Չ Ո Ր Ր Ո Ր Պ Մ Ա Ս

ԵԿԻՊՏՈՍԷ ԵՒՐԷՆ ՄԻՆՉԵՆ ԻՍՐԱՅԷԼՈՍԻՈՅ ԹԱԳԱՆՈՐՈՒԹԵԱՆ
ՍԿԻՋԲԸ

ՄՈՎՍԷՍ ԵՆ ԻՍՐԱՅԷԼՈՍԻՈՅ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Իսրայէլացիք կարմիր ծովէն անցնելն ետքը ո՞ր դացին .

83. Իսրայէլացիք կարմիր ծովէն անցնե-
լէն ետքը մտան Սուր անապատը, և եկան Մե-
ուոյ, որուն ջրերը չխոնկելու չափ լեղի ըլլա-
լով, Աստուած Մովսէսի փայտ մը ցուցուց որ
ջրոյն մէջ ձգուածին պէս անուշցան ջրերը, ան-
կէց ալ Սին անապատը անցան ուր իսրայէլա-
ցիք հացի նեղութիւն կրելով, Աստուած ալ
հացի տեղ մանանա տուաւ անոնց : Այս մա-
նանայն գինձի (քիշնիշ) պէս՝ բայց ճերմակ
բան մ'էր . որ գիշերները կ'իջնէր, և առա-
ւօտները՝ ժողովուրդը զանոնք կը հաւաքէր ու
չաղելով կ'եփէր կ'ուտէր :

Իսրայէլացիք որո՞նց հետ առաջին սրտերուգն ըլին ,

84. Իսրայէլացիք Ռափիդիմ հասնելուն
պէս Ամաղէկացոց հետ առաջին պատերազմն
ըրին : Յետու զօրավարութիւն կ'ընէր . որով իս-
րայէլացիք զօրացած կարող եղան Ամաղէկացի-
ները ջարդել :

Աստուած ո՞ր կնքդինքը յայտնեց իսրայէլացոց .

85. Ռափիդիմէն Սինա լեռին դիմացը
դացին, ուր Աստուած զինքը ժողովուրդին
յայտնեց ահաւոր փառքով, և տանաբանեայ
պատուիրանները տուաւ : Յետոյ Մովսէսը լեռը
կանչեց որ իր պատուիրանները գրած տայ անոր :

Մովսէսին ուշանալը կ'ուշ աղղկութիւն ըլլաւ ժողո-
վըրդեան .

86. Մովսէսին ուշանալը տեսնելով ժո-
ղովուրդը Ահարոնին դիմեցին որ ուրիշ Ասա-
ուած մը շինէ . Ահարոն ալ անոնց ոսկիէ հորթ
մը շինեց, զոր իբրեւ աստուած սկսան պաշ-
տել իսրայէլացիք :

Իսրայէլացոց այս կռապաշտութիւնը շատ տեսնց .

87. Իսրայէլացոց այս կռապաշտութիւնը
շատ չտեսեց . քանզի Մովսէս քառասուն օրէն
լեռնէն իջնելով՝ երբ տեսաւ իսրայէլացոց
հորթ պաշտելը, բարկութենէն հետը բերած

պատուիրաններուն տախտակը գետինը զարկաւ կտարեց, հորթն ալ ջարդեց, ու խարտոցելով՝ փոշին ջուրին հետը խառնեց ու խմցուց ժողովուրդին : Դեւեայ ցեղին ալ հրաման տուաւ որ զինին, ու բանակին չորս կողմը պարտելով ջարդեն ժողովուրդը, որով 3000 հոգիի չափ ջարդուեցաւ :

Մովսէս Բնիկն անգամ Սինա լեռը քաշուեցաւ .

88 Կրկին անգամ Մովսէս Սինա լեռը քաշուեցաւ պատուիրաններուն երկու տախտակը նորոգելու համար, ուր 40 օր կենալով գրեց պատուիրանները և բերաւ ժողովրդին :

Որո՞նք են տանտըմանայ պատուիրանները .

89. Աստուծոյ տուած տանաբանեայ պատուիրանները ասոնք են .

Ա. Ես եմ քու Աստուածդ, չըլլայ որ ինձմէ զատ ուրիշ Աստուած ունենաս .

Բ. Երկնի և երկրի վրայ եղած բաներու նըմանութիւնով կուռք չը շինես, և զանոնք չը պաշտես ամենեւին .

Գ. Քու տէր Աստուծոյդ անունը պարագտեզը բերանդ չառնես .

Դ. Շարաթ օրը սուրբ պահէ, ու մնացեալ վեց օրը գործէ .

Ե. Հայրդ ու մայրդ պատուէ, որպէս զի երկայնակեաց ըլլաս .

Զ. Սպանութիւն մի ըներ .

Է. Շնութիւն մի ըներ .

Ը. Դողութիւն մի ըներ .

Թ. Սուտ վկայութիւն մի ըներ քու ընկերիդ վրայ .

Ժ. Ուրիշին տանը և ուրիշին կնոջ մի ցանկար և անոր ստացուածոց աչք մի անկեր :

Մովսէս Բնիկը կրօնական բաներ շինել տուաւ .

90. Մովսէս Աստուծոյ հրամանաւը շատ ոսկի արծաթ ու դոհար ժողովելով ժողովուրդէն, ու Բէսէլիէլ ճարտարապետին տալով զանոնք, վրան մը շինել տուաւ, որ Խորան Կայտէր ըսուեցաւ : Այս վկայութեան խորանին մէջն էր ճապանակը, որ սնտուկ մ'էր անփուտ փայտէ, ներսէն դուրսէն ոսկիով պատած, և բերանի կափարիչն ալ՝ որ ֆաւութիւն կ'ըսուէր, զուտ ոսկի էր : Այս տապանակին մէջը կային պատուիրանաց երկու քարէ տախտակները և ոսկի սափորով մը մանանայն :

Քահանայութիւնը ո՞ր ցեղին տրուեցաւ .

91. Աստուծոյ հրամանաւը Մովսէս Դեւեայուց ցեղին տուաւ քահանայութիւն ընելու պաշտօնը . և Ահարոն Մովսէսի եղբայրը առաւ .

Ղին քահանայապետն եղաւ՝ Ղեւտացի ըլլալուն համար, և քահանայապետութեան ալ յատկացած զգետ շինուեցաւ. որ անիկայ հագնելով մտնելու էր տապանակին տեղը:

Իսրայէլացիք ի՞նչ տրտունջ ունէին.

92. Իսրայէլացւոց ճամբորդութեանը մէջ տրտնջողը պակաս չէր Մովսէսի ու Ահարոնի դէմ. անգամ մ'ալ Եգիպտոսի առատութիւնը, միսը, սոխն ու սխտորը յիշելով՝ ամենքը մէկ բերան միս ուզել սկսան Մովսէսէն:

Մովսէս ի՞նչպէս վերցոց Իսրայէլացւոց տրտունջը.

93. Մովսէս Աստուծոյ դիմեց, Աստուած ալ սաստիկ քամիով մը ծովուն կողմէն շատ մը լորամարդի (պըլտորճըն) բերաւ գիւղեց բանակին չորս կողմը: Իսրայէլացիք ժողվեցին այս լորամարդիները, և ապխտելով ժամանակ ժամանակ կուտէին, բայց իրենց ոկրամոլութեան պատիժն ալ շուտով վրայ հասաւ. ժողովուրդին մէջ սաստիկ հիւանդութիւն մը լինկաւ. և շատ մարդ ջարդուեցաւ:]

Ե՞րբ հասան Փառան անապատը.

94. Իսրայէլացիք Եգիպտոսէ ելնելէն տարի մը ետքը հասան Փառան անապատը. Մովսէս Աւետիգ երկրին մօտեցած ըլլալը գիտ-

նալով, Աստուծոյ հրամանաւը Իսրայէլացւոց տաններկու ցեղերէն տաններկու հողի ընտրեց ու Քանանացւոց երկիրը խրկեց լրտեսելու:

Լրտեսները ի՞նչ յուր բերին.

95. Լրտեսները երբ ետ դարձան, շատ գովեցին երկրին բերրիութիւնը, որուն նշան հետերնին խաղողի խիստ մեծ ողկոյզ մը բերած էին. բայց ժողովուրդին աչքը վախցուցին ըսելով անոնց թէ այն երկրին մարդոցը քով մենք մարախ կերեւայինք:

Իսրայէլացիք ի՞նչու Եգիպտոս դառնալ ուզեցին.

96. Երբ այս բանը լսեց ժողովուրդը շատ վախցաւ. և ամենքը Մովսէսի դէմ բարկացան, որ զուր տեղը զիրենք Եգիպտոսէն հաներ է. ուստի մէջերնին որոշեցին որ ուրիշ առաջնորդ մը ընտրեն իրենց ու Եգիպտոս դառնան:

Աստուած ի՞նչպէս պատժեց Իսրայէլացւոց երկչոտութիւնը.

97. Բարկացաւ Աստուած անոնց վրայ. ու հրամայեց որ քառասուն տարի անապատին մէջ թափառական շրջին, բոլոր քսան տարեկանէ վեր եղողները ջարդուին, ու անկէ ետքը մտնեն Իսրայէլացիք Քանանի երկիրը:

Ի՞նչու պատժուեցան Կորն, Դաբան և Աբիրոն.

98. Քահանայապետութիւնը Ահարոնին և

Ղեւեայ ցեղին սեպհականութիւնն վրայ նախան-
ձեւելով և տրանջելով Մովսէսի համար կորիս և
Դադան և Աբերոն, իրենց բանակովը գեանին
տակը անցան և այրեցան :

Քահանայապետութիւնը Ղեւսացոց ցեղին տրուած ը-
լլալը Աստուած ի՞նչ նշանով յայտնեց .

99. Աստուած ալ ինք Ահարոնը քահանա-
յապետ ընտրած ըլլալը և քահանայապետու-
թիւնը անոր ցեղին սեպհականած ըլլալը ցու-
ցուց սա նշանով . Մովսէսի ձեռօք ապսպրեց
տաններկու ցեղին որ իրենց անուները մէյմէկ
գաւազանի վրայ գրեն ու վկայութեան խորա-
նը դնեն, և որ ցեղին գաւազանն որ ծաղկի,
այն է իմ ընտրածս, ըսաւ : Երկրորդ օրը տե-
սան որ Ղեւիի ցեղէն Ահարոնին գաւազանը
ծաղկած ու ընկոյզ ալ տուած էր . ասով քա-
հանայապետութիւնը Ղեւիի ցեղին մէջ հաս-
տատուեցաւ, և այս գաւազանն ալ Տապանա-
կին մէջ գրուեցաւ :

Ե՞րբ հասան Կադէս անապատը .

100. Իսրայէլացիք իրենց քառամանօրեայ
ճանապարհորդութեան երեսուն և իններորդ-
տարին կադէս հասան, ուր ջուրի պակասու-
թիւն ունենալով սաստիկ տրտնջալ սկսան . Մով-
սէս Աստուծոյ հրամանաւը ապառաժ քարին

զարկաւ գաւազանով ու ջուր բղխեցուց անկէ :

Ե՞րբ հասան Հովր լեռը, և ի՞նչ պատահեցաւ հոն .

101. Քառամաներորդ տարին հասան Հովր
լեռը, որ ֆանանի երկրին դիմացը կ'իյնար :
Այս լեռին վրայ Ահարոն 123 տարեկան մե-
ռաւ, և Մովսէս քահանայապետական զգեստ-
ները անոր Եղիազար տղուն հագցընելով Ահա-
րոնին տեղ քահանայապետ դրաւ զանի :

Մովսէս ինչո՞ւ շինեց պղնձէ օձը .

102. Հովր լեռնէն դէպ ի կարմիր ծով
երթալու ճամբայ բռնեց Մովսէս՝ ինչպէս որ
Աստուած պատուիրեր էր . Ժողովուրդը ասկէց
յոգնելով և մանանայէն ալ զզուանք բերելով
տրտնջալ սկսան նէ, Աստուած բարկանալով
օձեր զրկեց անոնց վրայ, որով շատ մարդ մե-
ռան : Եւ երբ զղջացին, Մովսէս Աստուծոյ հը-
րամանաւը պղնձէ օձ մը շինեց և ցողի մը գը-
լուխ անցընելով տնկեց բանակին մէջ տեղը, և
օձէն զարնուողը անոր նայեր նէ մահուանէ կ'ա-
զատէր :

Իսրայէլացիք ի՞նչպէս Յորդանան գետին եղերըը հասան .

103. Իսրայէլացիք հետզհետէ Ամովրհա-
ցուց ու Մովաբացուց հետ պատերազմելով
յաղթեցին, և անոնց երկիրներուն տիրելով

հասան Յորդանանու եզերքը . Մովսէս այս տեղուանքը իսրայէլացւոց երկուք ու կէս ցեղին բաժնեց , մնացած ինն ու կէս ցեղին ալ Յորդանանու միւս կողմը եղած երկիրները տըրուելու էին :

Ո՞ր մեռաւ Մովսէս .

104. Մովսէս Յորդանանու միւս կողմը չկրցաւ անցնիլ . տեսաւ Աբարիմ կամ Նաբաււերին վրայէն Յորդանանու միւս կողմի երկիրները , զորոնք Աստուած խոստացած էր իսրայէլացւոց , և 120 տարեկան մեռաւ , և իրեն յաջորդեց Յեսու , որ Եփրեմի ցեղէն էր :

ՅԵՍՈՒ

Իսրայէլացիք ի՞նչպէս անցան Յորդանան գետէն .

105. Յեսու Մովսէսի յաջորդելուն պէս պատրաստեց ժողովուրդը Յորդանանէն անցընելու համար : Քահանաները Տապանակը վերցուցած ժողովուրդին առջեւէն կ'երթային , և երբ ոռքերնին Յորդանան գետին մէջ կոխեցին , իսկոյն Աստուած գետին ջուրերը երկու բաժնեց . քահանաները կեցան գետին մէջ , մինչեւ որ ժողովուրդը գետին միւս կողմը անցաւ . ետքը իրենք ալ գետէն դուրս ելնելուն պէս՝ ջուրերը նորէն միացան :

Իսրայէլացիք երբ Յորդանանու միւս կողմը անցան , ալ մանանա իջնելը դադարեցաւ , ու զատիկը ցորենի բաղարջով բրին :

Ի՞նչպէս առին Երիքովը .

106. Յեսու պաշարեց զԵրիքով , և քահանաները Տապանակով եօթն օր Երիքովի պարիսպներուն չորս կողմը պտտեցան . եօթներորդ օրը պարիսպները փլան և իսրայէլացիք ներս մտնելով քաղաքին տիրեցին :

Յեսու Գայի քաղաքին վրայ ալ յարձակեցաւ , առաւ ու կրակի տուաւ զայն :

Գաբառնացիք ի՞նչպէս ազատեցան Իսրայէլացւոց ձեռքէն .

107. Գաբառնացիք իսրայէլացիներէն վախնալով՝ վարպետութեամբ մը անոնց հետ դաշինք դրին , հեռու տեղերէ եկած ձեւացընելով ինքզինքնին . բայց երբ Յեսու իմացաւ որ մօտակայ ժողովուրդ մըն են . Գաբառնացիք գացին տիրեցին անոնց քաղաքներուն և ժողովուրդին չդպան , բայց զանոնք իրենց ծառայութեանցը գործածել սկսան :

Ադոնիբեզեկ ի՞նչպէս բռնուեցաւ .

108. Յետոյ Յեսու Երուսաղէմի Ադոնիբեզեկ թագաւորին վրայ յարձակեցաւ , և տեսնելով որ պատերազմը չըլնեցած երեկոյ կ'ըլ-

լայ, Աստուծոյ աղաչելով արեւը կայնեցուց, մինչեւ որ թշնամիին յաղթեց, և Ադոնիբեզէկը իր չորս նիզակակից թագաւորներովը բռնեց Յեսու և սպաննեց :

Յեսու որո՞ւ դէմ վերջին պատերազմ ըրաւ .

109. Վերջին ու սաստիկ պատերազմ մ'ալ ըրաւ Յեսու՝ Սուր քաղաքին Յաբին թագաւորին հետ և յաղթեց : Ասանկով Յեսու վեց տարուան մէջ ամբողջ ֆանանի կամ Աւետեաց երկրին տիրեց . և ընդ ամենը 29 թագաւոր բռնեց հոն ու ամենն ալ սպաննեց :

Յորդանանու միւս կողմի երկիրները որո՞նց բաժնեց Յեսու :

110. Յեսու այն երկիրները իսրայէլացւոց ինն ու կէս ցեղին բաժնեց, ինչպէս որ Մովսէս որոշած էր . միայն թէ Ղեւտացւոց ցեղը մէկ տեղ մը մասնաւոր երկիր չունէր, այլ քառասուն և ութը քաղաք ունէր բոլոր Աւետեաց երկրին մէջ, որոնց վեցը ~~տաւր~~ կ'ըսուէին, և ակամայ մարդասպան մը հոն փախչելու ըլլար, կ'ազատէր :

Քանի՞ տարեկան մեռաւ Յեսու .

111. Յեսու իսրայէլացիները Աւետեաց երկրին տէր ընելէն ու զանոնք հոն տեղաւորելէն ետքը 110 տարեկան մեռաւ :

Յեսուէն ետքը որո՞նք կառավարեցին իսրայէլացիները .

112. Յեսուայ մահուանէն ետքը Յուդայի ցեղին իշխանները կը կառավարէին իսրայէլացւոց ազգը : Ասոնցմէ էր ֆաղեբ որ Մովսէսի և Յեսուայ ատենն ալ մեծ ծառայութիւններ ըրած էր :

113. Ֆաղեբին առաջնորդելովը իսրայէլացիք ֆանանացւոց ու փերեզացւոց դէմ պատերազմ ըրին ու անոնց Ադոնիբեզէկ թագաւորը բռնելով ձեռքերն ու ոտքերը կտրեցին . ինչպէս որ ինք ալ ուրիշ եօթանասուն թագաւորներու ըրած էր :

Աստուած ինչո՞ւ երբեմն կը պատժէր իսրայէլացիները .

114. իսրայէլացիք իրենց ժառանգած սահմաններուն մէջ բոլոր կռապաշտ ազգերը ջնջելուն տեղը ինչպէս որ Աստուած հրամայեր էր . շատերը իրենց հարկատու ըլլալու համար թողուցեր էին . որոնց հետ ընտանութիւն ընելով քիչ քիչ սկսան ճշմարիտ աստուածապաշտութեան օրէնքէն պաղիլ : Աստուած ալ զանոնք խրատելու համար երբ կռապաշտութեան կը հետեւէին, այլազգեաց ձեռքը մատնելով կը պատժէր . և երբ զղջալով առ Աստուած կը դիմէին, այն ատենն ալ զթալով իրենց մէջէն մէ-

կը կը յարուցանէր, որ կ'ազատէր զանոնք թըշնամիներէն, և բոլոր ազգին կառավարութիւնը իր ձեռքը կ'առնէր, ասանկները Դատաւոր կ'ըսուէին:

ԳՈԳՈՏԻԷՆ

Ո՛վ եղաւ առաջին դատաւորը.

115. Դատաւորաց առաջինը եղաւ Գողոնիէն Բաղեբայ պղտիկ եղբայրը, որ Միջագետի Ատրուոց ֆուսարսաթեմ թագաւորին ձեռքէն ազատեց իսրայէլացիները, ու թը տարի անոր բռնութեանը չարաչար ծառայելէն ետքը:

ԱՒՈՎԴ

Ո՛վ յաջորդեց Գողոնիէնին.

116. Գողոնիէնէն ետքը դատաւոր եղաւ Աւովդ՝ Բենիամինի ցեղէն: Ասի իսրայէլացիները Մովաբացւոց Էգզոմ թագաւորին ձեռքը տասն և ութ տարի չարչարուելէն ազատելու համար, օր մը իսրայէլացւոց ընծաներն առած Էգզոմին գնաց, ու քեզի ծածուկ խօսք ունիմք սելով՝ Էգզոմին սենեակէն բոլոր ծառաները դուրս հանել սուսաւ, և նոյն միջոցին Էգզոմին մօտենալով՝ վերարկուին տակը պահած դանակը հանեց, զարկաւ դետինը կործանեց զԷգզոմը, ու շուտ մը դուրս ելնելով իսրայէլացի-

ները ոտք հանեց, ու գերութենէ ազատեց զանոնք:

ՍԱՄԵԳԱՐ

Ո՛վ յաջորդեց Աւովդի.

117. Սւովդին տեղը դատաւոր եղաւ Սամեգար որ կտրիճ մարդ մ'ըլլալով՝ կռիւի մը ժամանակ արօրի մահով 600 այլազգի սպաննեց:

ԴԵՔՈՐԱ ԵՒ ԲԱՐԱԿ

Սամեգարին ո՛վ յաջորդեց.

118. Սամեգարէն ետքը Դեքորա մարգարէհուն սկսեց դատաւորութիւն ընել իսրայէլացւոց: Դեքորա Բանանացւոց Յաբին թագաւորին ձեռքէն իսրայէլացիները ազատելու համար, կանչեց իր քովը Բարակը, որ Բենիամինի ցեղէն կտրիճ մ'էր, և անոր ձեռքովը յաղթեց Յաբին թագաւորին Սիսարա զօրավարին:

ԳԵԴԵՈՏ

Ո՛վ էր Գեդեոն.

119. Աստուած Բարակին տեղ իսրայէլացւոց դատաւոր ընտրեց Գեդեոնը՝ Մանասէի

ցեղէն : Գեղէնն իր թշնամիներուն յաղթելուն վրայ ապահով ըլլալու համար, խնդրեց Աստուծոյ որ միայն գետինը փռած գզաթը (փէօտէքի) թրջի գիշերը, և գետինը չոր մնայ : Առաւօտուն ելաւ տեսաւ որ գետինը չոր էր, բայց գզաթը քամելով կոնք մը ջուր վազեց վրայէն : Ետքը ուզեց որ գետինը թրջի ու գզաթը չոր մնայ, Աստուծոյ այս խնդիրն ալ կատարեց :

Գեղէնն ի՞նչպէս աղատեց Իսրայէլացիները Մադիանացուց ձեռքէն .

120. Գեղէնն այս հրաշքով զօրացած իսրայէլացիները Մադիանացուց ձեռքէն ազատելու համար Աստուծոյ հրամանաւը հետը միայն 300 կտրիճ զինուոր առաւ, մէկ ձեռքերնին մէյմէկ եղջիւրէ փող տուաւ, միւս ձեռքերնին ալ մէյմէկ սափոր՝ մէջը վառած ճրագով, կէս գիշերին յանկարծ Մադիանացուց վրայ ինկան : Եւ երբ Գեղէնն նշան տուաւ, իսկոյն զինուորները փողերը հնչեցին, սափորները կոտրելով՝ ճրագները գուրս հանեցին, և Մուրճեօն և Գեղեօնն պօռալով, սոսկալի ջարդ մը տալ սկսան թշնամիին զօրաց, որոնք գիշերային մը թուրթեան մէջ աւելի եւս շփոթած զիրար կը ջարդէին :

Ո՞վ յաջորդեց Գեղեօնին .

121. Գեղեօնի տեղը Աբիմելէք իր որդին դատաւոր եղաւ : Աբիմելէք իր իշխանութեանը մէջ ապահով մնալու համար իր եօթանասուն եղբայրները Եփրա քաղաքին մէջ քարի մը վրայ մորթել տուաւ . միայն անոնց ամենէն փոքրը Յովնաթան փախչելով ազատեցաւ :

Աբիմելէք ի՞նչպէս մեռաւ .

122. Աբիմելէք քանի մը տարի իշխելէն ետքը . որ մը պատերազմի ատեն երբ բերդի մը դուռին մօտեցաւ, վերէն կին մը երկանի քար մը նետեց գլխուն, որով խիստ գէշ վիրաւորուեցաւ . և կապարճակիրին հրամայեց որ սուրովը զարնէ զինքը, որպէս զի կնոջ ձեռքէն մեռած չսեպուի : Եւ ասանկով իր եղբարցը վրայ ըրած անօրէնութեան պատիժը կրեց :

ԹՈՎՂԱ ԵՒ ՅԱՅԻՐ

Ո՞րոնք յաջորդեցին Աբիմելէքին ,

123. Աբիմելէքէն ետքը Թովղա ու Յայիր ետեւէ ետեւ բաւական ժամանակ դատաւորութիւն ըրին :

ՅԵՓԹԱՅԷ

Ո՞վ էր Յերթայէ, և ի՞նչ ուխտ ըրաւ Աստուծոյ .

124. Յայիրէն ետքը Յեփթայէ առաջ նորդեց Իսրայէլացւոց . Սփիկա Սմննացւոց դէմ պատերազմի դացած ժամանակը ուխտ ըրաւ Աստուծոյ . որ եթէ պատերազմէն յաղթական տուն դառնայ . ամենէն առաջ իր դէմն ելնողը ողջակէզ ընէ Աստուծոյ :

Աստուած կատարեց Յեփթայէի խնդիրը .

125. Աստուած յաջողութիւն տուաւ Յեփթայէին , ու Յեփթայէ երբ յաղթութեամբ տուն կը դառնար , իր մէկ հատիկ աղջիկը թմբուկ զարնելով դէմն ելաւ . Յեփթայէ խիստ ցաւելով « վայ ինձի » գոչեց , և իմացուց աղջկանը իր ըրած ուխտը :

Յեփթայէ ալ կատարեց իր ուխտը .

126. Աղջիկը հօրը թոյլտուութեամբը , երկու ամիս իր ընկերակից օրիորդներուն հետ լեռներուն մէջ իր կուսութիւնը ողբաց , յետոյ Յեփթայէ կատարեց իր ուխտը :

Յեփթայէ ուրիշ որ՞ու հետ կուխ ըրաւ .

127. Յեփթայէ Եփրեմի ցեղին հետ ալ մեծ կուխ մ'ըրաւ , 42,000 մարդ ջարդեց աւնոնցմէ :

ԵՍԵՔՈՆ , ԵՉՈՆ , ԱՐԴՈՆ

Որո՞ւք յաջորդեցին Յեփթայէի .

128. Յեփթայէէն ետքը ետեւէ ետեւ դատաւոր եղան Եսեքոն , Եչոն և Արդոն :

ՍԱՄՓՍՈՆ

Արդոնէն ետքը ո՞վ եղաւ դատաւոր .

129. Արդոնի մահէն քառասուն տարի ետքը Իսրայէլացիները այլազգեաց լուծէն ազատելու համար Աստուած դատաւոր ընտրեց Սամփսոնը , որ Դանի ցեղէն Մանովէ անունով մարդու մը զաւակ էր , և ծնանելու ատենը հըրեշտակ Աստուծոյ իմացուց հօրն ու մօրը թէ՛ Սամփսոն Ուրուսի Աստուծոյ պիտի ըլլայ , և անոր գլխու մազերը չպիտի կտրուին :

Սամփսոն առաջին անգամ իր զօրութիւնն ինչպէս յայտնեց .

130. Սամփսոն չափահաս ըլլալով , օր մը երբ թամնաթա կ'երթար այլազգի աղջկան մը հետ հարսնիքի խօսք կապելու համար , ճամբան առիւծի կորիւնի մը հանդիպեցաւ . Սամփսոն գազանին երկու կզակներէն բռնեց , ու բերանը պատուելով սպաննեց զայն :

Քանի մ'օրէն ետքը դարձեալ նոյն ճամբանէն անցնելու ատենը , տեսաւ որ մեղունները

մեղը շինած էին առիւծին բերնին մէջ, առաւ
մեղրէն և աղջկան տունը դնաց հարսնիքը կա-
տարելու համար :

Հարսանեաց մէջ ի՞նչ հանելուկ դրուցեց Սամիսոն .

131. Հարսանեաց ուրախութեան մէջ՝
այն մեղրէն քովի այլազգի կտրիճներուն տա-
լով Սամիսոն սա հանելուկին ըսաւ, Կերպէ՞ Կ-
բար, հըբէն անոյշ ելաւ . և պայման դրաւ որ
եթէ գիտնան, ինք անոնց երեսուն պատառա-
կալ և երեսուն պատմուճան տայ . չգիտնան նէ
անոնք իրեն տան :

Այլազգիք կրցա՞ն լուծել հանելուկը .

132. Այլազգիները Սամիսոնին կնոջը ձե-
ռօք իմացան հանելուկին միտքը և ըսին Սամի-
սոնին . Բերէ անոյշ է՛նչ կայ, առիւծէ ու՛ժով կայ :
Սամիսոն կնոջը խարդախութենէն զզուեցաւ,
և պայմանը վճարելու համար Ասկաղոն իջաւ ու
երեսուն այլազգի մեռցնելով՝ անոնց հագուստը
բերաւ տուաւ հանելուկը գիտցողներուն :

Սամիսոն ի՞նչ քաջութեան գործեր ըրած ունի .

133. Սամիսոնի բարկութիւնը օրէ օր
զայրանալով՝ կինը թողուց և այլազգիներուն
չատ վնաս հասցնել սկսեց . անգամ մը իչու ծը-
նօտով 1000 հոգի սպաննեց այլազգիներէն .

անգամ մ'ալ Գաղա քաղաքին մէջ պաշարուած
ըլլալով, կէս գիշերին ելաւ Սամիսոն, քաղա-
քին դուռը սեմովն ու նոյովը տեղէն հանեց,
կռնակը զարկաւ ու լերան գլուխը տարաւ ձը-
գեց :

Սամիսոն ի՞նչպէս բռնուեցաւ այլազգիներէն .

134. Այլազգիները Սամիսոնի ձեռքէն ա-
զատելու ճարերնին հատած, Գալիլա անուն կը-
նոջ մը շատ պարգեւներ խոստացան որ Սամի-
սոնը տկարացնելով իրենց ձեռքը մատնէ : Գա-
լիլա Սամիսոնի խօսքերուն քանի մը անգամ
խաբուելէն ետքը՝ վերջապէս երկար թախան-
ձանքներով ուժը գլխու մագերուն վրայ ըլլա-
լը իմանալով, խորունկ քունին մէջ ածիլել տը-
լաւ և այլազգիներուն մատնեց, որ եկան բըռ-
նեցին Սամիսոնը և աչքերը փորելով Գաղա քա-
ղաքը Նաղազքի կապեցին շղթաներով, որ ալիւր
աղայ :

Սամիսոն կրցա՞ւ իր վրէժն առնել այլազգիներէն .

135. Քիչ մը ժամանակէն ետքը այլազգի-
ները Գաղոն կուռքին տօնը կատարելու ատե-
նը, Սամիսոնն ալ իրենց ժողովուած տունը բե-
րին ու շէնքին երկու սիւններուն մէջ տեղը կե-
ցնելով կը ծաղրէին զինքը : Սամիսոնին մագերը
բաւական երկնցած և ուժը տեղը եկած ըլլա-

լով, “Տէր զօրութեանց, յիշէ զիս, և այս անգամ ալ ինձի ոյժ տուր», ըսաւ, սիւները բրունեց և այնպէս ուժով մը թօթվեց, որ իրենց տեղէն խախտելով կործանեցաւ տունը: Փրլատակներուն տակը Սամիսոն 3000 այլազգեաց հետ մեռաւ, քսան տարի դատաւորութիւն ընէլէն ետքը: Յետոյ Սամիսոնի ազգականներըն եկան անոր մարմինը վերցնելով տարին հօրը գերեզմանը թաղեցին:

Հեղի ՌԻ ՍՍՄՈՒԷԼ ԲՄՀԱՆԱՅԱՊԵՏՆԵՐԸ

Աստուած զո՛վ ընտրեց Սամիսոնին յաջորդ.

136. Սամիսոնին տեղը Աստուած իր ժողովրդեան առաջնորդելու համար Սամուէլն ընտրած էր:

Ո՞վ էր Սամուէլ.

137. Սամուէլ Ղեւտացւոյ ցեղէն եղևանա անունով մարդու մը զաւակ էր, և Աստուծոյ նուիրած ըլլալուն համար, տաճարը ընծայուեցաւ՝ Հեղի քահանայապետին պաշտպանութեանը տակ:

Սամուէլի տղայութեանը ո՞վ կը կառավարէր ժողովուրդը.

138. Սամուէլի տղայութեանը Հեղի կը կառավարէր ժողովուրդը. բայց Հեղիին երկու

որդիքը Ռիմի և Փենեհէս շատ անկարգութիւններ կ'ընէին, և Հեղի անսիրտ էր զանոնք սատելու, ինչպէս որ պէտք էր: Աստուած բարկանալով Հեղիին անհօգութեանը վրայ, Սամուէլին միջոցաւ իմացուց անոր որ չարաչար պիտի պատժուին:

Աստուած ի՞նչպէս պատժեց Հեղիի տունը.

139. Բիշ ատենէն Աստուծոյ սպառնացած պատիժը հասաւ Հեղիի տանը վրայ. քանզի Խորայէլացիք այլազգեաց դէմ պատերազմունենալով միշտ կը յաղթէին. ուստի Տապանակը Սելովէն առին բանակը տարին. Ռիմի և Բենեհէս ալ միատեղ գացին: Բայց Աստուած Խորայէլացւոյ կողմը չըլլալով, յաղթուեցան այլազգիներէն՝ 30,000 հոգի կորսնցնելով, որոնց հետ կը գտնուէին նաեւ Ռիմի և Փենեհէս, ու Տապանակն ալ գերի տարին: Հեղի իր տանը դուռը նստած ատենը երբ այս դոյժն առաւ, սրտի ցաւէն կռնակին վրայ ինկաւ, և կողը կտրելով մեռաւ 98 տարեկան:

Տապանակն ի՞նչպէս դարձաւ գերութեան.

140. Այլազգիները Տապանակին գերութեանը համար վրանին եկած պատուհասներուն չդիմանալով, եօթը ամիսէն ետքը՝ իրենց բուրմերուն խորհրդովը՝ Տապանակը շատ ըն-

Ճայներով նոր սայլի մը վրայ դրած և երկու երկնջի լծած թող տուին որ տանին : Երկնջներն ուղղակի Տապանակը բեթամիւս տարին . հոն իսրայէլացիք մեծ ուրախութեամբ դիմաւորեցին Տապանակին . բայց իրենց ապօրինաւոր հետաքրքրութեանը համար՝ որ անխտիր Տապանակին մտենալով մէջը զննելու եղան , 50,070 հոգի մեռան :

Հեղին տեղ ո՞վ անցաւ .

141. Սամուէլ Հեղին մեռած տարիէն սկսեց կառավարել զիսրայէլացիս , և անոնց մէջ Աստուած պաշտութիւնը նորէն հաստատեց :

Սամուէլ ժամանակ իսրայէլացիք ի՞նչպէս յաղթեցին այլազեաց .

142. Անգամ մը երբ Մասեփաթ ժողովուրդ էին իսրայէլացիք , յանկարծակի այլազիք յարձակեցան անոնց վրայ : Բայց Աստուած որոտման ճայներով շիրթութիւն ձգելով անոնց մէջ սկսան փախչիլ . իսրայէլացիք ետենուն իջնալով շատ մարդ ջարդեցին :

Իսրայէլացիք իրենց ի՞նչու թաղաւոր ուզեցին և Աստուած որ՞վ ընտրեց թաղաւոր .

143. Սամուէլի ծերութեանը ժամանակ իր որդիքը Յովէլ և Սքիա շատ կը կեղեքէին

ժողովուրդը : Ժողովուրդն ալ ճանձրացած մէկ բերան իրենց թաղաւոր ուզեցին . Սամուէլ ալ Աստուծոյ հարցնելով , ընտրեց անոնց թագաւոր ըլլալու համար Սաուլը , որ բենիամինի ցեղէն կիս անունով մարդու մը որդի էր :

ՀԻՆԳԵՐՈՐԳ ՄԱՍ

ԹԱՅԱՌՈՐՈՒԹԵԱՆ ՍԿԻՉԵՒՆ ՄԻՆՁՆԻ ԲԱՅԵԼՈՅԻ ԳԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍԱՒՈՒՂ

Սատու ե՞րբ հրապարակաւ թաղաւոր օծուեցաւ .

144. Սաուլ Սամուէլէն թագաւոր օծուելէն վերջը 670,000 զօրքով զարկաւ ցրուեց այլազեաց բանակը , որ Գաղաադացւոց Յաբիս քաղաքը պաշարած էին : Այս պատերազմէն վերջը Սաուլը հրապարակաւ թագաւոր օծուեցաւ կրկին անգամ Սամուէլէն :

Ինչո՞ւ համար Սաուլ կ'ուզէր իր որդին Յովիաթմանը մնայնել .

145. Անգամ մը Սաուլ այլազեաց հետ պատերազմ ըրած ատենը ուխտ ըրաւ որ այն օրը մինչեւ իրիկուն բան մը չուտեն , և կերողը մեռնի : Յովիաթման Սաուլըին որդին անգիտու

Թեամբ քիչ մը մեղք կերաւ . իմացաւ Սաւուղ
և երբ կ'ուզէր որ սպաննէ իր որդին , Ժողովուր-
դը չթողուց :

Սաւուղ ի՞նչպէս անհնազանդ գտնուեցաւ Սատուծոյ .

146. Սաւուղ Սատուծոյ հրամանովը 430,000
հողուով Ամաղեկացւոց վրայ քարեց , զամենքը
բնաջինջ ըրաւ , բայց անոնց Ագագ Թագաւորին
և ընտիր կենդանիներուն ինայեց . ասով ան-
հնազանդ գտնուեցաւ Սատուծոյ հրամանին :

Սաւուղ ըրածին փոխարէն ի՞նչ պատիժ առաւ .

147. Աստուած ալ բարկանալով Սաւու-
ղին վրայ , խրկեց Սամուէլն ի Բեթղէհէմ , որ
հոն Յուդայի ցեղէն Յեսսէ անունով մարդու մը
Դաւիթ որդին Թագաւոր օժէ Սաւուղին տեղ :

ԴԱՒԻԹ

Սաւուղ ինչո՞ւ կը դժուարէր .

148. Սամուէլ Սատուծոյ հրամանովը Սա-
ւուղէն դաղտուկ Թագաւոր օժելով զԴաւիթ ,
Սատուծոյ հողին ալ Սաւուղէն բաժնուեցաւ և
Դաւիթին վրայ հանգչեցաւ . ասոր համար Սա-
ւուղ երբեմն երբեմն կը դիւահարէր , և զին-
քը զբօսցնելու համար Դաւիթը բերին Սաւուղին
քովը , որ քնար զարնէ . ասով Դաւիթ շատ սիրելի
եղաւ Սաւուղին և անոր կապարճակիրն եղաւ :

Սաւուղ ինչո՞ւ սկսաւ նախանձիլ Դաւիթին վրայ .

149. Քիչ ատենէն Սաւուղ Դաւիթին վը-
րայ սկսաւ նախանձիլ . քանզի Դաւիթ Սատու-
ծոյ ապաւինած մենամարտեցաւ Գողիաթ անուն
այլազգի հսկային հետ , որ միայն իր անձին զօ-
րութեանը վստահացած իսրայէլի Սատուածը
կը նախատէր , և պարաստիկով քար մը նետե-
լով Գողիաթին ճակտին , իսկոյն հսկայն գետինը
փռուեցաւ . և ասով Դաւիթ Սաւուղէն աւելի
մեծ համբաւ ունեցաւ իսրայէլացւոց մէջ :

Դաւիթ ի՞նչպէս կը վարուէր Սաւուղին հետ .

150. Սաւուղին նախանձը հետզհետէ ա-
ւելնալով շատ որոգայթներ լարեց Դաւիթին
համար որ բռնէ և սպաննէ զանի . բայց Սատ-
ուած ազատեց զԴաւիթ : Դաւիթ ալ Սաւուղին
չարասրտութեանը փոխարէն միշտ բարիք կ'ը-
նէր անոր , քանզի երկու անգամ զՍաւուղ մեռ-
ցնելու խիստ բարեպատեհ առիթներ ունե-
ցաւ , բայց երկու անգամին ալ ի գործ չդրաւ :

Դաւիթ ե՞րբ Թագաւոր եղաւ .

151. Սաւուղ վերջապէս Սատուծոյ երե-
սէն ինկած պատերազմի մէջ ինկաւ մեռաւ :
Դաւիթ Սաւուղի մահը ողբալէն վերջը Թագա-
ւորեց նախ եօթը տարիի չափ Յուդայի ցեղին

վրայ, յետոյ բոլոր Իսրայէլի թագաւոր օծուեցաւ :

Գաւիթ թագաւոր ճանչցուերուն պէս ի՞նչ ըրաւ .

132. Գաւիթ բոլոր Իսրայէլի թագաւոր ճանչցուերուն պէս Սիոն լեռան վրայի բերդն առաւ ու Կաթի կոչեց : Յետոյ այլազգեաց դէմ ալ շատ պատերազմներ ըրաւ, և Տապանակն ալ վերցուց կարիաթարիմէն բերաւ յերուսաղէմ :

Գաւիթ քանի՞ անգամ մեղք գործեց Աստուծոյ դէմ .

133. Գաւիթ երկու անգամ ծանր մեղք գործեց Աստուծոյ դէմ, և պատժուեցաւ . սակայն շուտով զղջաց և թողութիւն առաւ Աստուծմէ :

Գաւիթ ի՞նչ սրտի ցաւ ունեցաւ .

134. Գաւիթին սրտին մեծ ցաւ եղաւ իր Աբիսողոմ տղուն մահը, որ իր հօրը Գաւիթին տեղը թագաւոր ըլլալ ուզելով երբ կը պատերազմէր անոր դէմ, և յաղթուելով ջորի մը հեծած կը փախէր, կաղնիի մը տակէն անցնելու ատեն մազերը ծառին ոտներուն պլլուելով ջորին տակէն ելաւ և ինք կախուած մնաց . յետոյ Յովաբ զօրապետը նետով զարկաւ մեռցուց զԱբիսողոմ :

Գաւիթ ուրիշ ի՞նչ գործեց ունեցաւ, և քանի՞ տարեկան մեռաւ .

135. Գաւիթ ուրիշ շատ պատերազմներ ալ ունեցաւ . և Աստուծոյ օգնութեամբ բոլոր թշնամիներուն յաղթելէն, ու իր տէրութիւնը Միջերկրական ծովէն մինչեւ Եփրատ գետը ընդարձակելէն ետքը, տեսնելով որ ծերացած էր, հրաման ըրաւ որ Սողոմոն թագաւոր օծուի . և ինքը 40 տարի թագաւորելով 70 տարեկան մեռաւ :

ՍՈՂՈՄՈՆ

Սողոմոն ի՞նչ ինքրեց Աստուծմէ .

136. Սողոմոն 12 տարեկան հօրը տեղ յաջորդելուն պէս, Գաբաւոն քաղաքը գնաց Աստուծոյ շնորհակալութեան զոհ մատուցանելու համար : Աստուած հոն երեւնալով Սողոմոնին՝ ինչ որ խնդրէ նէ տալ խոստացաւ : Սողոմոն մինակ իմաստութիւն խնդրեց . Աստուած ալ ոչ միայն շատ իմաստութիւն տուաւ Սողոմոնի, այլ միանգամայն հարստութիւնն ու փառքն ալ աւելցուց :

Սողոմոնի իմաստութիւնը ի՞նչ բանի մը երեցաւ .

137. Ինչ ատենէն Սողոմոնի իմաստութիւնը դատի մը մէջ երեւցաւ : Երկու կին դա-

տաստանի եկած ըլլալով, երկուքն ալ կը պընդէին ողջ զաւակի մը համար՝ թէ իմն է, և մեռածի մը համար՝ թէ իմն չէ : Սողոմոն հրաման ըրաւ որ ողջ զաւակը երկու կտոր ընելով երկու կնովը բաժնեն . ան ատեն ողջ տղուն ճըշմարիտ մայրը չգիմանալով աղաչեց որ տղան ողջ միւսին յանձնեն . ասոր հակառակ միւս կինը կը պնդէր տակաւին թէ բաժնուի տղան . որով իմացուեցաւ տղուն ճշմարիտ մայրը և իրեն տըրուեցաւ իր զաւակը :

Սողոմոն ի՞նչ շինութիւններ ըրաւ .

138. Սողոմոն եօթը տարուան մէջ Սատուծոյ տաճարը շինեց լմնցուց, և անոր նաւակատիքը մեծ հանդիսիւ կատարեց : Յետոյ երկու խիստ գեղեցիկ արքունի պալատներ շինեց . և նաւեր ալ շինել տուաւ ծովու վրայ, որոնք շատ ոսկի, աղնիւ քարեր և այլն կը բերէին :

Սաբա թագուհին ի՞նչու յերուսաղէմ եկաւ .

139. Սողոմոնի իմաստութիւնը բոլոր աշխարհ հռչակուած ըլլալով, Սաբա աշխարհին թագուհին Երուսաղէմ եկաւ Սողոմոնին իմաստութիւնը լսելու :

Սողոմոն ի՞նչպէս բարկացոց զՍատուծ .

160. Սողոմոն օրինաց դէմ շատ այլազգի

կէներ առնելով, և մինչեւ անդամ անոնց սիրոյն համար կռատուններ շինելով և կռապաշտութիւն ընելով զՍատուած բարկացուց . որուն համար Սատուած Սողոմոնի իմացուց որ թագաւորութիւնը իր ձեռքէն պիտի առնէ և իր ծառային պիտի տայ : Բայց Սատուած դարձեալ իր Դաւիթ ծառայն յիշելով և անոր սիրոյն համար՝ բոլորովին թագաւորութիւնը Սողոմոնին ձեռքէն չառաւ, և միայն փոքր մաս մը իրեն թողուց . և այս բանս ալ Սողոմոնին մահուանէն ետքը ձգեց :

Սողոմոն ե՞րբ մեռաւ, և թագաւորութիւնը ի՞նչպէս երկուքի բաժնուեցաւ .

161. Սողոմոն 40 տարի թագաւորելէն ետքը մեռաւ : Ռորովամ Սողոմոնի որդին յաշորդեց իր հօրը, և թագաւոր եղաւ Յուդայի և Բենիամինի ցեղերուն . իսկ միւս ցեղերուն հետ Ռորովամ շատ խստութեամբ վարուիլ ուզելուն համար, անոնք ալ զինքը մերժելով և թագաւոր չճանչնալով, իրենց թագաւոր ընտրեցին Յերոբովամը, որ Եփրեմի ցեղէն էր : Սասնկով Սատուծոյ պատիժը Սողոմոնի տանը վըրայ կատարուեցաւ, և թագաւորութիւնը երկուքի բաժնուեցաւ . Թագաւորութեան իւրայեւէ, որ բաժնուած տասը ցեղերուն թագաւորու-

Թիւնն էր, և թագաւորութիւնն Յորդայէ, որ Սողոմոնի տանը թագաւորութիւնն էր երկու ցեղի վրայ :

ԹԱԳԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ԻՍՐԱԵԼԻ

ՅԵՐՈՐՈՎԱՄ

Յերոբոամ ի՞նչպէս կռապաշտութեան մէջ ձգեց ժողովորդը .

162. Յերոբոամ թագաւոր ըլլալէն յետոյ, Աստուծոյ հրամանին դէմ արգելեց ժողովուրդը Երուսաղէմ երթալէ և զո՛հ մատուցանելէ . ուստի ոսկիէ երկու երինջ կանգնել տուաւ, որպէս զի ժողովուրդը զանոնք պաշտեն . ասանկով ժողովուրդը կռապաշտութեան մէջ ձգեց :

Աստուած ի՞նչ պատիժ սպառնացաւ Յերոբոամին .

163. Աստուած բարկանալով Յերոբոամի վրայ, Աքիա մարգարէին միջոցաւ իմացուց անոր, որ իր ըրած աստուածութեանը և կրռապաշտութեանը համար զինքը իր տնովը տեղովը պիտի ջնջէ :

Քանի՞ տարի թագաւորեց Յերոբոամ .

164. Մեռաւ Յերոբոամ 22 տարի թագաւորութիւն ընելէն ետքը . իրեն յաջորդեց իր որդին Նաբատ :

ՆԱԲԱՏ

Ի՞նչպէս կատարուեցաւ Աստուծոյ սպառնացած պատիժը Յերոբոամի տանը վրայ .

165. Աստուծոյ սպառնացած պատիժը շուտով հասաւ Յերոբոամի տանը վրայ . Նաբատի թագաւորութեան երկրորդ տարին՝ Բաասա անունով իսաքարի ցեղէն մէկը զինքը սպաննեց, և անոր տեղը թագաւոր նստելով՝ Յերոբոամին տունը թրէ անցուց :

ԲԱԱՍԱ

Բաասա քանի՞ տարի թագաւորեց .

166. Բաասա կռապաշտութենէ ետ չը կեցաւ . Աստուած ալ Յէու մարգարէին բերնով իմացուց որ իրեն տունն ալ Յերոբոամինին պէս պիտի ջնջէ . Բայց Բաասա մեռցուց զՅէու, և 23 տարի թագաւորելէն ետքը մեռաւ :

ԷԼԱ

Բաասին ո՞վ յաջորդեց .

167. Բաասին յաջորդեց իր որդին Էլա : Աստուծոյ սպառնացած պատիժը շուտով հասաւ Բաասին տանը վրայ ալ . քանզի Էլայի թագաւորութեան երկրորդ տարին՝ Զամբրի զօրապետը սպաննեց զԷլա և անոր տունը թրէ անցուց :

ԶԱՄԲՐԻ ԵՒ ԱՐՄԻ

Ելային ո՞վ յաջորդեց .

168. Զամբրի յաջորդեց Էլային . բայց եօթը օր միայն թագաւորեց , քանզի իսրայելացւոց բանասկին սպարապետ Ամրիին ձեռքը չի նալու համար՝ ինքզինքը տնով տեղովը այրեց :

Զամբրին տեղն ո՞վ անցաւ .

169. Զամբրին տեղն անցաւ Ամրի . որ Սամարիա լեռը համանուն քաղաք մը շինեց . և 12 տարի թագաւորելէն ետքը մեռաւ :

Ա.ՔԱՍԲ

Ամրիին ո՞վ յաջորդեց .

170. Ամրիին յաջորդեց իր որդին Աքաաբ , որ այլազգի թագաւորի մը Յեղարէլ անուն աղջիկը առնելով , շատ անօրէնութիւններ ըրաւ և կռասպաշտութիւնը աւելի արմատացուց ժողովուրդին մէջ :

Աքաաբու ի՞նչ պատիժ տուաւ Աստուած .

171. Այս ատենս էր Եղիա մարգարէն , որ Աստուծոյ նախանձովը վառուած Աքաաբու ամբարշտութեանը պատիժ ըլլալու համար , Աստուծմէ խնդրելով դադրեցուց անձրեւն ու ցօղը , որով իսրայելացւոց երկիրները սաստիկ սով եղաւ :

Եղիա ի՞նչպէս ազատեցաւ Աքաաբու ձեռքէն .

172. Աքաաբ ու Յեղարէլ այս պատիժէս խրատուելու տեղը Եղիա մարգարէն սպաննել կ'ուզէին . բայց անիկա Աստուծոյ հրամանաւը փոռաթու հեղեղատը գնաց պահուրտեցաւ , ուր ագռաւները իրեն ուտելիք հաց ու միս կը բերէին , և ջուրն ալ հեղեղատէն կը խըմէր :

Սեղոնացի սյրին ի՞նչով ապրեցաւ սովու ատենը .

173. Հեղեղատն որ ցամքեցաւ , Եղիա անկէց Աստուծոյ հրամանաւը Սիդոնացւոց Սարէիթա քաղաքը գնաց այրի կնոջ մը տուն . որուն սափորին մէջ քնացած ափ մը ալիւրը և շիշին մէջ գտնուած քչիկ մը եղը օրհնելով՝ այնպէս աճեցուց , որ բոլոր սովին ատենը նոյն ամաններէն ոչ ալիւրը պակսեցաւ և ոչ եղը , և անոնցմով կերակրեցան թէ Եղիան և թէ այրին իր տղաքներովը . որոնցմէ մէկն ալ հիւանդութեամբ մը նոյն օրերը մեռնելով , Եղիա Աստուծոյ աղաչելով նորէն ողջացուց :

Եղիա ճշմարիտ Աստուածը յայտնելու ի՞նչ կերպ բռնեց .

174. Երեք տարի ու կէս սովը տիրելէն ետքը , Եղիա մարգարէն Աստուծոյ ճշմարտութիւնն ու ամենակարողութիւնը յայտնելու հա-

մար՝ բոլոր ժողովուրդը և բահազու քուրմերը մեկտեղել տուաւ Արաարին . և անոնց առջեւ զոհի սեղան մը ինք շինեց . սեղան մ'ալ քուրմերուն պատրաստել տուաւ . ու պայման դրաւ թէ ո՛ր սեղանի ողջակէզը երկնքէն հուր իջնելով լափէ նէ , այն ժողովրդեան պաշտածը ճշմարիտ Աստուած ճանչցուի :

Ո՞ր սեղանին վրայ ինչաւ երկնքէն հարը .

175. Քուրմերը իրենց սեղանին վրայ մինչև իրիկուն բահազ կուռքին կանչեցին պօռացին , բան մը չեղաւ : Եղիա մարգարէն ալ առ Աստուած աղօթքով աղաչեց . և Աստուած յայտնապէս երկնքէն կրակ իջեցուց Եղիային պատրաստած սեղանին վրայ , և ողջակէզը լափեց լրմնցուց : Այն ատեն ժողովուրդը սարսափելով ճշմարիտ Աստուածը խոստովանեցան և բոլոր քուրմերը շարդեցին . ասոր վրայ Եղիայի խնդիրքով Աստուած անձրև մը տուաւ , ու դադրեցաւ սովը իսրայէլացոց երկրէն :

Արաար ի՞նչ անիրաւութիւն ըրաւ իր Յեղաբէլ կտօնը ձեռօք .

176. Արաար մեծ անիրաւութիւն մ'ըրաւ իր կնոջը Յեղաբէլին ձեռօք , Նաբաւթ անուն մարդու մը այգին յախտակեց և զինքը մեռ-

ջընել տուաւ յանիրաւի . բայց ինքն ալ չազատեցաւ Աստուծոյ բարկութենէն ու պատերազմի մը մէջ զարնուեցաւ մեռաւ :

ՈՒՅՈՋԻԱ

Արաարին ո՞վ յաջորդեց .

177. Արաարին յաջորդեց իր որդին Ոքոզիա , որ երկու տարի թագաւորելէն ետքը , օր մը պատուհանէ վար իյնալով հիւանդացաւ մեռաւ :

ՅՈՎՐԱՄ

Ոքոզիային ո՞վ յաջորդեց .

178. Ոքոզիա որդի չունենալով իր տեղը յաջորդեց եղբայրը Յովրամ :

Եղիա ի՞նչպէս երկնքը վերացաւ .

179. Յովրամին օրովը Եղիա մարգարէն ողջ ողջ երկինքը վերացաւ հրեղէն կառքով ու երիվարներով : Իրեն Եղիսէ աշակերտը որ առաջուց Աստուծոյ հրամանովը մարգարէ օծած էր , գուշակելով ասանկ ըլլալէքը՝ խնդրեց իր մէն որ ունեցած կրկին ոգին իրեն տայ : Եղիա վերացած ատենը իր վրան առած մաշկեակը վերէն Եղիսէին գլխուն ձգելով խնդիրքը կատարուած ըլլալը իմացուց : Եղիսէ այս մաշկե-

կովըս Յորդանան գետին զարնելով՝ Նուրերը երկու կողմի բաժնեցան, ինք մէջ տեղաց միւս կողմը անցաւ գնաց. և ասով յայտնի եղաւ թէ Եղիայի մարգարէութեան և հրաշագործութեան շնորհքը Եղիսէին վրայ հանդչած է :

Աւել ն'ս հրաշք ըրաւ Եղիսէ .

180. Եղիսէ ուրիշ շատ հրաշքներ ալ ըրաւ. Երիքովի Նրոյն փաստակարութեանը և երկրին անդաւակութեանը համար, Նրով լի ամանի մը մէջ օրհնած աղ նետելով, Նրերուն ամենն ալ մէկէն բժշկեց : Պարտրկան այրի կնոջ մը մինակ օծուելու չափ եղը աճեցնելով, անկէց պարտքն ալ վճարել տուաւ ու տանը ապրուստն ալ հոգաց : Աղնուական կնոջ մը մեռած զաւակը աղօթքով ողջնցուց : Սամարիա եղած սովուն ատենը քիչ մը դարեհացով ու չոր թուզով հարիւր հոգի կերակրեց : Նէէման ասորիին բորոտութիւնը Յորդանան լուացուել տալով բոլորովին բժշկեց :

Յէ՛՛՛՛՛

Յովրամիս տեղը ս'վ յայտորեց .

181. Եղիսէ Աստուծոյ ազդեցութեամբը՝ ինչպէս որ Եղիա ալ իրեն յանձնած էր, Ազայէլը Ասորուոյ թագաւոր, և Յովրամայ սպարա-

պետ Յէունն ալ իսրայէլի թագաւոր օծեց դադտուկ. Յէու այս եղածը ծածկել ուզեց ալ նէ՛՛ զօրապետները հրատարակելով, Յովրամ չրփութած Յէուին դէմն ելաւ կառքով. Յէու նետով մը զարկաւ սպաննեց կառքին մէջ Յովրամը, 12 տարի թագաւորելէն ետքը :

Աստուծոյ Աքաբին տանը վրայ սպառնացած պատիժը ի՞նչպէս կատարուեցաւ .

182. Իսրայէլի թագաւորութեան տիրապետեց Յէու. և Աքաբին տանը վրայ Աստուծոյ սպառնացած պատիժը ասոր ձեռքովը կատարուեցաւ. քանզի Յէու սպաննեց Յեզարէլը ձիւրու ոտքին տակը կոխկռտել տալով. Աքաբին 70 որդիքն ալ գլխատել տուաւ. և այնպէս տունը տեղը ջնջեց բոլորովին :

Յէու ի՞նչ բարեք գործեց իր օրովը .

183. Յէու Աստուծոյ հաճելի գործ մը ըրաւ : Իր տէրութեան մէջ Բահաղ կուռքը պաշտող և քուրմ որչափ կար նէ, ամենքը յատուկ հրովարտակով Բահաղու կուստանը մէջ ժողվել տուաւ որպէս թէ հանդէս ընելու համար : Կուստունը իր զօրքին պաշարել տալով՝ մէջինները բոլոր Նարդեց, Բահաղն ու կուստունը կործանեց ու տեղը ոտից ճամբայ ըրաւ : Աստ-

ուած ալ Յէուին այս բարեպաշտութեանը փոխարէն խոստացաւ որ անոր զաւակներէն մինչեւ չորս ազգ իսրայելի աթոռը նստին :

Ի՞նչ վիճակի մէջ մեռաւ Յէու .

184. Յէու կատարեալ ծառայութիւն չըրաւ Աստուծոյ . Յերոբովամին կանգնած հորթերն ալ կը պաշտէր : Անոր համար Աստուած Ազայէլը որ Ասորուոց թագաւոր օժել տուաւ Եղիսէին , ասոր թագաւորութեանը դէմ հանեց , որ իսրայելացւոց Յորդանանէն անդին եղող երկիրները զարկաւ , քաղաքնին կործանեց և շատ մարդ ջարդեց : Յէու այս ցաւով 28 տարի թագաւորեցն էտքը մեռաւ :

ՅՈՎԱՔԱՅ

Յէուին ո՞վ յաջորդեց .

185. Յէուին յաջորդեց իր որդին Յովաքազ , որ բոլորովին կռապաշտութեան հետևելուն պատիժ՝ Ազայէլի պատերազմներուն երեսէն իր թագաւորութեան վիճակը յետին թրջուառութեան մէջ ինկաւ : Բայց ետքը իր մեղացը վրայ զղջալով Աստուծոյ ազաչեց նէ , Աստուած իսրայելի ժողովուրդը թշնամիին ձեռքէն արկելու խօսք տուաւ : Այս յուսով Յո-

վաքազ մեռաւ իր թագաւորութեանը 17 երորդ տարին :

ՅՈՎԱՍ , ՅԵՐՈՒՅՈՎԱՄ

Յովաքազին ո՞վ յաջորդեց .

186. Յովաքազին յաջորդեց իր որդին Յովաս , իր հօրը ճամբովը . և Եղիսէ մարգարէին գուշակելովը երեք անգամ զարկաւ Ասորիքը , և իսրայելացիներէն յախըշտակուած քաղաքներուն շատը ետ առաւ : Նմանապէս Յուդայի Ամասիա թագաւորին վրայ ալ մեծ յաղթութիւն մը ըրաւ , և 12 տարի թագաւորելով մեռաւ :

Յովասի օրովը ի՞նչ պատահեցաւ .

187. Ասոր օրովը մեռաւ Եղիսէ մարգարէն ու թաղուեցաւ այրի մը մէջ . օր մը մեռել մը կը բերէին թաղելու , և աւազակներու պատահելով մեռելը նոյն այրին մէջ նետեցին ու փախան . մեռելը Եղիսէի ոսկորներուն դպչելով մէկէն ողջընցաւ ոտք ելաւ :

Ո՞վ յաջորդեց Յովասին .

188. Յովասին յաջորդեց իր որդին Յերոբովամ Բ . ասիկա իսրայելի թագաւորութիւնը Ասորուոց բռնութենէն ազատեց . և իսրայէ-

լացւոց կորսնցուցած բոլոր երկիրները ետ առնելով, տէրութիւնը իր առաջին վիճակին հասցուց, և 40 տարի թագաւորելով մեռաւ :

Յերոբովամ Բ. ին օրը ո՞ր մարգարէն կար խորայելի մէջ.

189. Ասոր ատենն էր Յովնան մարգարէն, որ Աստուծոյ կողմէն Նինուէի կործանումը երթալ քարոզելը իրեն ծանր դալով՝ երբ ծովով Թարսիս կը փախչէր, նաւը այնպէս անօրինակ ալէկոծութեան մը բռնուեցաւ, որ ճարեբնին հատած՝ մէջը եղոյններուն վրայ վիճակ ձգելով՝ քաշածնին Յովնանու երեսէն ըլլալը իմացուցաւ նէ, զինքը իր կամելովը ծովը նետեցին, որ իսկոյն խաղաղցաւ :

Յովնան ի՞նչպէս ազատեցաւ ծովէն .

190. Ահագին կէտ ձուկ մը Աստուծոյ հրամանաւը Յովնանը կուլ տուաւ, և երեք օր երեք զիշեր փորուն մէջ ողջ պահելէն ետքը՝ տարաւ Նինուէի ծովեզերքը դուրս փսխեցամբողջ : Յովնան Նինուէ մտաւ և սկսաւ Աստուծոյ հրամանը քարոզելու թէ երեք օրէն Նինուէ պիտի կործանի . Նինուէացիք Աստուծոյ զորմութեանը դիմելով իրենց մեղացը վրայ ապաշխարեցին և կործանումէն ազատեցան :

ԶԱՔԱՐԻԱ, ՍԵՂՂՈՒՄ, ՄԱՆԱՅԵՄ

Յերոբովամ Բ. ին ո՞վ յաջորդեց.

191. Յերոբովամ Բ. ին յաջորդեց իր որդին Զաքարիա, որ Յէուի զաւակներէն չորրորդագոգ էր, ինչպէս որ խոստացաւ Աստուծո՞ (183) և Յէուի ցեղին վերջինն եղաւ : Քանզի 6 ամիս թագաւորելէն ետքը Աբիսայ որդին Սեղզումը ելաւ սպաննեց զանիկա, և ինք առաւ թագաւորութիւնը :

Սեղզում ո՞րչափ ատեն թագաւորեց .

192. Ամուսան մը չափ հազիւ թէ կրցաւ թագաւորել Սեղզում . մէկ մ'ալ Գաղղեայ որդին Մանայեմ Թէրսիզէն եկաւ զարկաւ սպաննեց Սեղզումը, և անոր տեղն անցնելով 10 տարի թագաւորեց ու մեռաւ :

ՓԱԿԻԱ, ՓԱԿԷԷ ԵՒ ՈՎՍԷԷ

Մանայեմին որո՞նք յաջորդեցին հետզհետէ .

193. Մանայեմին յաջորդեց իր որդին Փակիա, որ 10 տարի թագաւորելէն ետքը ըսպաննուեցաւ իր Փակէէ զօրապետէն : Փակիային տեղն անցաւ Փակէէ, ասոր օրովը Ասորւոց Թագալթ փաղասար թագաւորը եկաւ, և շատ խորայէլացիներ դերի տարաւ Ասորեստան :

Փակէէ 20 տարի թագաւորելէն ետքը, Ուսէէ զինքն սպաննեց և թագաւոր նստաւ :

Ի՞նչպէս վերջացաւ Խորայէլի թագաւորութիւնը և որո՞ ձեռօք .

194. Ուսէէ Խորայէլի թագաւորներուն տասնևիններորդն ու վերջինն եղաւ . քանզի իր թագաւորութեան եօթներորդ տարին Ասորոց Սաղմանասար թագաւորը իմանալով որ Ուսէէ ծածուկ օգնութիւն խնդրած է Եգիպտացիներէն՝ իրեն հարկատու չըլլալու համար, եկաւ երեք տարի Սամարիա քաղաքը պաշարելով առաւ, Ուսէէն չլիթայի զարկած և անոր հետ բոլոր Խորայէլի ժողովուրդը գերի տարաւ ի Նինուէ : Այսպէս վերջացաւ Խորայէլի թագաւորութիւնը 250 տարիի չափ տևելէն ետքը :

ՏՕԵԻԹ

Ո՞վ էր Տօբիթ, և ի՞նչ վաղք ուներ .

195. Նինուէ գերի գացողներուն մէջն էր Տօբիթ՝ Նէփթաղիմի ցեղէն՝ իր Աննա կնիկովը և մէկ հատիկ Տուբիա զաւակովը : Ասիկա Աստուածպաշտութենէ երբէք հեռացած չէր. Աստուած ալ զանիկայ Սաղմանասարայ հաճոյ երևցուց, որ իրեն վաճառական ըրաւ, և անով Տօբիթ շատ հարստացաւ և իր ազգակիցներուն

միշտ բարիք կ'ընէր . մինչև անգամ իր ազգին անթաղ ձգուած մեռելները դաղտուկ կ'առնէր կը թաղէր : Օր մ'ալ ուշ ատեն մեռել մը թաղելով ըստ օրինաց պիղծ սեպուելուն համար տանը դրսի բակը պառկած տեղը՝ ճընճղուկները առաստաղէն աչքին մէջ ծրտելով աչքերը կուրցան . և ինք անգործ մնալով յետին աղքատութեան մէջ ինկաւ :

Տօբիթ իր ապրուստը ի՞նչպէս ձարեց .

196. Տօբիթ Մարաց երկիրը ճամբեց Տուբիան, որ հոն իր Գաբայէլ բարեկամին քով առաջուց աւանդ ձգած տասն քանքար արծաթը առնէ բերէ : Տուբիայի ճամբու ընկեր մը գտնուեցաւ, որը մէկ դրամ վարձքով, երիտասարդ մը, Աղարիա անուն : Ասիկա Տուբիային գրեթէ խնամահայր եղաւ քան թէ ուղեկից :

Ի՞նչ կնամք ըրաւ Աղարիա Տուբիային .

197. Աղարիա Տիգրիսի գետեզերքէն մեծ ձուկ մը բռնել տուաւ Տուբիային, որուն սիրտն ու լերդը և լեղին պահել պատուիրեց : Երբ Եկբատան քաղաքը Հռագուէլի տունը իջևանեցան, անոր աղջկանը Սառային դէք հալածեց՝ նոյն ձկանը սիրտն ու լերդը ծխեցընելով սենեկին

մէջ : Սառան որ եօթն այր առեր և եօթն ալ իրենց փեսայանալու գիշերը դեէն խղղուեր էին , Ազարիային շնորհիւր այն չար ոգիէն ազատելով՝ Տուբիան իրեն ամուսին առաւ , ինչպէս որ օրէնքը կը պահանջէր՝ իրմէ զատ Հռագուէլի ազգական չմնարուն համար :

Տուբիա ինչպէս դարձաւ հօրը տունը և ի՞նչ եղաւ .

198. Տուբիա իր Սառա կինը և անոր օժիտ տրուած ինչքերը և Գաբայէլին քովի աւանդն ալ Ազարիային բերել տալով առաւ , ու Նինուէ հօրը տունը դարձաւ Ազարիային առաջնորդութեամբը : Եւ ինչպէս որ անիկա պատուիրեր էր , իսկոյն քովը պահած ձկան լեղին հօրը աչքին քսելով լուսաւորեց : Տօբիթ ող առողջ իր Տուբիա որդին և նոր հարսը Սառան տեսնելով ուրախութենէն կը գրկէր կ'օրհնէր զանոնք . և Ազարիայի ըրած բարերարութիւնները լսելով ուզեց որ մեծ պարգևատրութիւն ընէ անոր . Ազարիա չընդունեց և վերջապէս յայտնեց որ ինքն է Ռափայէլ հրեշտակը Աստուծոյ կողմանէ զրկուած Ազարիայի կերպարանքով . որ Տօբիթայ և Սառայի ըրած ազօթքներուն և բարեգործութեանց փոխարէն զիրենք բժշկէ , և Տուբիայի առաջնորդելով՝

զանիկա երկու տանը երջանկութեանը միջնորդ ընէ . այս ըսաւ ու աներևոյթ եղաւ առջևնուն : Տօբիթ սարսափելով փառք կուտար Աստուծոյ , և միշտ բարեպաշտութեամբ վարուելով 150 տարեկան մեռաւ Նինուէ քաղաքը :

ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՒԴԱՅԻ

ՌՌԲՈՎԱՄ

Ո՞վ էր Ռորովամ , և Աստուած ինչո՞ւ պատժեց զանի .

199. Ռորովամ Սողոմոնի որդին իր հօրը տեղը Յուդայի թագաւորութեան յաջորդելէն երեք տարի ետքը սկսաւ Աստուծոյ ճամբէն հեռանալ . ուստի շուտով Աստուած պատժեց զինքը . քանզի իր թագաւորութեան հինգերորդ տարին Եգիպտացոց Սովսակիմ թագաւորը շատ զօրքով վրան եկաւ , առաւ Երուսաղէմը և տաճարն ու թագաւորական գանձերը յափըշտակեց : Ռորովամ 17 տարի թագաւորելէն ետքը մեռաւ :

ԱԲԻՍՍ , ԱՍԱ ԵՒ ՅՈՎԱՍՓԱՏ

Ռորովամին որո՞նք յաջորդեցին հետզհետ .

200. Ռորովամին յաջորդեց իր որդին

Աբիաս, որ 3 տարի թագաւորելէն ետքը մեռաւ : Աբիասին յաջորդեց իր որդին Ասա, որ 'ի սկզբան բոլոր կռուքերն ու կռատունները ջնջեց վերցուց, և հրաման րբաւ որ ճշմարիտ Աստուածը պաշտեն, մինչև իր Մաաքա մայրը տիկնութենէ հանեց՝ կռապաշտութենէ ետ չը կենալուն համար, յետոյ կամաց կամաց թուլցաւ, և 41 տարի թագաւորելէն ետքը սաստիկ ոտքի ցաւով մը մեռաւ :

Ասայի սօվ յաջորդեց .

201. Ասայի յաջորդեց իր որդին Յովսափատ, որ իր յոյսը Աստուծոյ վրայ դնելուն և կռապաշտութիւնը բոլորովին ջնջել ջանալուն համար՝ Աստուծոյ շատ սիրելի եղաւ : Յովսափատ Աստուծոյ ապաւինած այլազգեաց դէմ մեծ յաղթութիւն մ'ըրաւ, և 25 տարի թագաւորելէն ետքը մեռաւ :

ՅՈՎՐԱՄ ԵՒ ՌԻՈՋԻԱ

Յովսափատին սօվ յաջորդեց .

202. Յովսափատին յաջորդեց իր որդին Յովրամ, որ Աքաաբին աղջիկը Գոթողիան իրեն կին առած էր, անոր խրատովը իր վեց եղբայրները մեռցրնելէն ետքը կռապաշտութեան ալ սկսաւ . բարկացաւ Աստուած, որով իր ներ-

քըը հարկատու եղած ազգերը գլուխ քաշելով մեծ աղէտ հասուցին իրեն, և ինքն ալ 8 տարի թագաւորելէն ետքը մեռաւ :

Յովրամին սօվ յաջորդեց .

203. Յովրամին յաջորդեց իր որդին Ռքողիա, որ թագաւորելէն տարի մը ետքը՝ երբ Խարայէլի Յովրամ թագաւորին տեսութեան գընաց, ինքն ալ Յովրամին (181) հետ սպաննըւեցաւ Յէուէն :

ԳՈԳՈՂԻԱ ԵՒ ՅՈՎԱՍ

Գողողիա ի՞նչպէս ձեռք ձգեց թագաւորական եշխանութիւնը .

204. Գողողիա իր Ռքողիա տղուն մահը լսելուն պէս՝ ինքը թագաւորեցու համար բոլոր թագաւորական ցեղը ջնջել տուաւ, միայն Ռքողիայի մէկ տարուան Յովսա որդին ազատեցաւ՝ Յովիդայէ քահանայապետին Յովսաբեթ կնկանը փախցրնելովը ու տաճարին մէջ պահած մեծցընելովը :

Գողողիա ի՞նչպէս մեռաւ .

205. Գողողիա թագուհի ըլլալով կռապաշտութեան հետեւիլ սկսաւ . բայց շուտով իր անօրէնութեանց պատիժը կրեց, քանզի Յովիդայէ քահանայապետը թագաւոր օժեց Յովա-

սը , որ եօթը տարեկան էր և սպաննել տուաւ զԳիողոյիան :

Յովաս մինչև վերջը Աստուծոյ հաւատարիմ մնա՞ց .

206. Քանի որ Յովիդայէ ողջ էր , Յովաս ալ Աստուծոյ ճամբէն չխտտորեցաւ . բայց անոր մեռնելէն ետքը կռապաշտութեան սկսաւ , և քարկոծել տուաւ Յովիդայէին որդին Չաքարիա քահանայապետը , որ յանդիմանեց զինքը և ըզժողովուրդը Աստուածպաշտութիւնը ձգելնուն համար :

Յովաս ի՞նչպէս մեռաւ .

207. Յովաս ըրած անօրէնութեանը պատիժը քաչեց . քանզի Ասորոց Ազայէլ թագաւորը երկու անգամ Երուսաղէմի վրայ յարձակելով , տաճարին գանձէն մեծ գումար մը ոսկի և արծաթ առնելէն ետքը , Յուդայեան բանակին յաղթեց , գլխաւորները մեռուց , և շատ մ'ալ աւար առաւ , Յովաս ալ հիւանդ պառկած տեղը իր ծառաներէն սպաննուեցաւ իր թագաւորութեան 40 երորդ տարին :

ԱՄԱՍԻԱ , ՈՋԻԱ Կ՝ ԱԶԱՐԻԱ , ՅՈՎԱԹԱՍ

Յովասին ո՞վ յաջորդեց .

208. Յովասին յաջորդեց իր որդին Ամա-

սիա , որ իր հօրը նման կռապաշտութեան ճամբան բռնեց . և իսրայէլի թագաւորութեան դէմ պատերազմ բանալով չարաչար յաղթուեցաւ . ինք ալ դերի բռնուեցաւ , և հաղիւթէ թագաւորական գանձէն շատ մը ոսկի և արծաթ տրուելով ազատ թողուեցաւ . բայց իր զօրքն իրմէն ապստամբելով մեռուցին զինքը , 27 տարի թագաւորելէն ետքը :

Մնասխային ո՞վ յաջորդեց .

209. Մնասխային յաջորդեց իր որդին Ողիա կամ Ազարիա , որ Աստուծոյ ճամբէն չխտտորեցաւ . բայց յետոյ մեծամտութեամբ քահանայագործութիւն ալ ընելու յանդգնելուն համար բորոտեցաւ և այս բորոտութեամբը մեռաւ , 32 տարի թագաւորելէն ետքը :

Ո՞վ էր Յովաթամ .

210. Ողիա բորոտութիւն հանելէն ետքը աթոռէն հրաժարած , և տեղը թագաւոր դրած էր իր որդին Յովաթամ , որ իր հօրը մեռնելէն ետքն ալ 16 տարի թագաւորելով Աստուածպաշտութեամբ մեռաւ :

ԱՐԱՋ , ԵՋԵԿԻԱ

Յովաթամին ո՞վ յաջորդեց .

211. Յովաթամին յաջորդեց իր որդին

Աքաղ, որ ամենէն աւելի ամբարիշտ և մոլի եղաւ, և մինչև տաճարին սրահին մէջ կուռք դնել տալով անոնց զոհ մատոյց, և տաճարին դուռն ալ գոցել տալու յանդգնեցաւ. ասանկ ամբարշտութեամբ 16 տարի թագաւորելով Ասորւոց և Իսրայէլացւոց թագաւորներէն շատ աղէտներ քաշելէն ետքը մեռաւ :

Աքաղին ո՞վ յաջորդեց .

212. Աքաղին յաջորդեց իր որդին Եղեկիա, որ մեծ հոգ տարաւ կուռքերը կործանելու, կուսպաշտութիւնը վերցնելու, և տաճարին մէջ իր առջի բարեկարգութիւնները մտցնելու :

Եղեկիային օրով ի՞նչ երևելի դէպք անցաւ .

213. Եղեկիայի օրովը Ասորեստանցւոց Սենեքերիմ թագաւորը անթիւ զօրքով եկաւ Երուսաղէմը պաշարեց . բայց Եղեկիային և Եսայի մարգարէին աղօթքովը հրեշտակ Աստուծոյ 185000 հոգի սպաննեց Սենեքերիմին բանակէն՝ մէկ զիշերուան մէջ, որուն համար Սենեքերիմ կատղած ետ դարձաւ ի Նինուէ, և օր մը երբ իր տանը մէջ կուոց երկրպագութիւն կ'ընէր, իր որդիքը Ադրամելէք և Սանասար սպաննեցին զինքը և Հայաստան փախան :

Եղեկիա ի՞նչպէս ազատեցաւ մեռնելէն, և քանի՞ տարի թագաւորեց .

214. Եղեկիա հիւանդանալով երբ խմացաւ Եսայի Մարգարէէն որ պիտի մեռնի, աղաչեց Աստուծոյ որ իրեն առողջութիւն պարգեւէ . լսեց Աստուած անոր աղօթքը, և խրկեց Եսայի մարգարէն որ ըսէ Եղեկիային թէ, Աստուած անոր կեանքը 15 տարի մ'ալ աւելցուց, և այս բանիս հաստատութեան նշան տուաւ Եսայի՝ Ժամացուցին վրայ արևուն ձգած ստուերը 10 աստիճան ետ դարձնելով . Եղեկիա 29 տարի թագաւորելէն ետքը մեռաւ :

ՄԱՆՍՍԷ, ԱՄՈՆ

Եղեկիային ո՞վ յաջորդեց .

215. Եղեկիային յաջորդեց իր որդին Մանասէ, որ դարձեալ կուսպաշտութիւնը երեւան հանելով շատ չարութիւններ գործեց . անոր համար Աստուած զինքը երեսէ ձգեց, և մատնեց իր թշնամիներուն, որոնք զինքը շրջ թայակապ բաբելոն տարին . բայց հոն զղջալով դարձեալ իր աթոռը դառնալու շնորհքն ստացաւ Աստուծմէ . անկէց վերջը բարեպաշտութեամբ ապրելով թագաւորութեանը 55 երորդ տարին մեռաւ :

Ո՛վ էր Յուդիթ և ի՞նչ քաջութեան գործ ըրած ունի .

216. Մանասէի օրովը Շմաւոնի ցեղէն Յուդիթ անունով այրի կին մը Աստուծոյ ապաւինած՝ վարպետութեամբ մը զարկաւ կտրեց Ասորւոց զօրաց ընդհանուր հրամանատար Հոզեփեանէսին գլուխը , որ մեծ բազմութեամբ եկած Բեաիղուա քաղաքը պաշարած էր . ասանկով Բեաիղուացիք՝ որ օր առաջ յուսահատած քաղաքը տալու որոշումն ըրած էին , զօրացան ու մեծ ջարդ տուին Ասորւոց զօրաց :

Մանասէին ո՛վ յաջորդեց .

217. Մանասէին յաջորդեց իր որդին Ամնն , որ շատ չարութիւններ ընելով , և 12 տարի թագաւորելէն ետքը սպաննուեցաւ իր ծառաներէն :

ՅՈՎԱԽԱ , ՅՈՎԱՔՈՉ

Ամննն ո՛վ յաջորդեց և ի՞նչպէս մեռաւ .

218. Ամննին յաջորդեց իր ութը տարեկան որդին Յովսիա , որ կռապաշտութիւնը վերցուց և Աստուածպաշտութիւնը նորէն հաստատեց , և միշտ հաւատարիմ մնաց Աստուծոյ : Յովսիա 31 տարի թագաւորելէն ետքը՝ Եզիպտացւոց Նեքաւով թագաւորին դէմ ըրած պատերազմին մէջ զարնուեցաւ ու մեռաւ :

Յովսիայն ո՛վ յաջորդեց և ո՞ւր մեռաւ .

219. Յովսիային յաջորդեց իր որդին Յովաքաղ , որ առջի չար թագաւորներուն հետեւեցաւ և 3 ամիս միայն կրցաւ թագաւորել . քանզի Նեքաւով Եզիպտացւոց թագաւորը Ասորւոց պատերազմէն դառնալու ատեն՝ եկաւ ձգեց զինքն աթոռէն , ու տեղը անոր մեծ եղբայրը Յովակիմը (որ առաջ Եզիակիմ կ'ըսուէր) նստեցուց թագաւոր , և զինքն ալ կապած Եզիպտոս տարաւ , որ հոն մնաց և մեռաւ :

ՅՈՎԱԿԻՄ , ՅԵՔՈՆԻԱ , ՍԵԴԵԿԻԱ

Յովակիմ ի՞նչու գելի գնաց 'ի Բաբելոն .

220. Յովակիմ յաջորդելով իր եղբօրը Յովաքաղին , սկսաւ ճշմարիտ ճամբէն խոտորիլ և Երեմիա մարդարէին խրատներն ալ մտիկ չէր ընել : Ասոր թագաւորութեան չորրորդ տարին Նաբուգոդոնոսոր Բաբելոնի թագաւորը եկաւ առաւ Երուսաղէմը , Յովակիմին հետ շատ գերի տարաւ 'ի Բաբելոն , որոնց հետ կը գտնուէր նաև Դանիէլ :

Յովակիմ ի՞նչ պայմանաւ ազատեցաւ գերութենէն , և ի՞նչպէս մեռաւ .

221. Յովակիմ տարուէ տարի հարկ վճարելու պայմանաւ ազատեցաւ գերութենէն ,

ու եկաւ նորէն թագաւորեց . բայց 3 տարիէն ետքը երբ հարկ տալը դադարեցուց, Նաբուգոդոնոսոր նորէն վրան զօրք խրկեց, որոնք եկան առին Երուսաղէմը, ու սպաննեցին զՅովակիմ, 11 տարի թագաւորելէն ետքը :

Յովակիմին ո՞վ յաջորդեց, և ի՞նչպէս մեռաւ .

222. Յովակիմին յաջորդեց իր որդին Յեքոնիա, որ 3 ամիս թագաւորելէն ետքը նորէն Նաբուգոդոնոսոր եկաւ Երուսաղէմն առաւ, և Յեքոնիան շղթայի զարկած՝ շատ գերիներով Բաբելոն խրկեց, ուր բաւական ժամանակ ապրելէն ետքը մեռաւ :

Նաբուգոդոնոսոր ո՞վ թագաւոր դրաւ Յեքոնիային տեղը .

223. Երուսաղէմ մնացածներուն վրայ Նաբուգոդոնոսոր թագաւոր դրաւ Սեդեկիան, որ Յեքոնիային հօրեղբայրն էր: Ասիկա շատ չափութիւններ ըրաւ, և Երեմիա մարգարէին խօսքը մտիկ չընելով իր ըրած երդումին դէմ Նաբուգոդոնոսորէն գլուխ քաշելուն համար, Նաբուգոդոնոսոր դարձեալ անհամար զօրքով երուսաղէմի վրայ եկաւ, պաշարմամբ առաւ զայն, Ժողովուրդը ջարդեց, և քաղաքն ու տաճարը կողոպտելով կրակի տուաւ . Սեդեկիան ալ բռնուելով անոր աչքին առջեւը իր որդի-

քը սպաննել տալէն յետոյ, զինքը կուրցնելով իր աւագանիներուն հետ Բաբելոն գերի տարաւ: Այսպէս վերջացաւ Յուդայի թագաւորութիւնը 387 տարի դիմանալէն ետքը :

ՎԵՅԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԲԱՐԵԼՈՆԻՆ ԳԵՐՈՒԹՆԵՆԻՆ ՍԻՆՉԵՒ ԳՐԻՍՏՈՍԻ ԵՆՈՒՆԳԸ

ԴԱՆԻԷԼ ԵՒ ԻՐ ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

Գերութեան ժամանակ որո՞նք երևելի եղան .

224. Հրէից գերութեան ժամանակը երեւելի եղան Դանիէլ և իր երեք ընկերները Անանիա, Միսայէլ և Ազարիան, կամ Սեդրաք, Միսաք և Աբեգնադովը, որոնք թագաւորական պալատին մէջ ֆաղդէացուց ուսումները սորված էին :

Դանիէլ ի՞նչպէս մեծ պիտուց հասաւ .

225. Նաբուգոդոնոսոր իր թագաւորութեան երկրորդ տարին երազ մը տեսած և մոռցած ըլլալով, շատ խռոված էր . և իր տէրութեան բոլոր կախարհները ու մոգերը անոր ետազը և մեկնութիւնը չկրցան դիտնալ . միայն

Գանիէլ Աստուծոյ դիմելով պատմեց անոր երազը և մեկնեց զայն . ասով Գանիէլ մեծ պատւոյ հասաւ :

Նաբուգոդոնոսորայ երազն ի՞նչ էր .

226. Նաբուգոդոնոսորայ տեսածն էր արձան մը , որուն գլուխը ոսկի էր , կուրծքն ու թեւերը արծաթի , մէջքն ու բարձքը պղնձի , սրունքն ալ բոլորովին երկաթի , բայց ոտքերը կէս մը երկաթ կէս մը խեցի : Յանկարծ լեռնէն քար մը ինքիրմէն գլորելով եկաւ արձանին ոտքերուն զարկաւ կործանեց ու մանրեց . անանկ որ հով մը փչելուն՝ փչուրն ալ չմնաց . և քարը մեծնալով լեռ եղաւ ու բոլոր աշխարհ լեցուց :

Երազն ի՞նչ մեկտութիւն տուաւ Գանիէլ .

227. Գանիէլ Աստուծոյ յայտնութեամբը այսպէս մեկնեց երազը . արձանը՝ աշխարհիս վրայ իրարու ետեւ գալիք իշխանութեանց պատկերն է . ոսկի գլուխը Բաբելոնացոց թագաւորութիւնն է՝ որ կայ . արծաթի կուրծքը անկէց ետքինը կը ցուցնէ , (Պարսից) . իսկ պղնձի մէջքը անանկ տէրութիւն մը պիտի ելնէ , ըսաւ , որ ամէն երկրի պիտի տիրէ . (որ է Աղէքսանդրին կամ Յունաց) . երկաթի սրունքըն ալ ամենէն զօրեղ թագաւորութիւն մը

կը նշանակէ , որ ամէն բան մանրէ ու պիտի մաշէ . բայց իր մէկ կողմը տկար մէկ կողմը մինակ զօրաւոր պիտի մնայ . և ասիկա պիտի ըլլայ թագաւորութեանց վերջինը , (Հռովմայեցոց) . վասն զի ասոր ատենը երկնից թագաւորութիւն մը պիտի յայտնուի որով ամէն թագաւորութիւն պիտի ոչնչանայ , և ինք պիտի տիրէ յաւիտեան , (Քրիստոսի գալուստը) :

Երեք ընկերք ինչո՞ւ հնոցին հորն ինկան , և ասիկ ի՞նչ պէս ազատեցան .

228. Նաբուգոդոնոսոր իր թագաւորութեան տասնեւութերորդ տարին՝ վաթսուս կանգուն երկայնութեամբ և 6 կանգուն լայնութեամբ ոսկի արձան մը կանգնեց դաշտի մը մէջ . և հրաման ըրաւ որ ամէն ազգ գայ երկրպագութիւն ընէ անոր : Իսկ Սեդրաք , Միսաք և Աբեղնագով թագաւորին հրամանին դէմ կենալով , Նաբուգոդոնոսոր հրամայեց պատրաստուած հնոցին մէջ նետել զանոնք , ուր Աստուծոյ հրեշտակը օգնութեան գալով անվնաս մնացին , և չորսերնին միաբան զԱստուած կ'օրհնէին : Այս բանս մեծ զարմանք տուաւ Նաբուգոդոնոսորայ , և հրաման ըրաւ որ դուրս ելնեն : Ան ատեն հաւատաց Նաբուգոդոնոսոր թէ իսրայէլացոց Աստուածն է ճրչ-

մարիա Աստուած, և արգիւեց որ չըլլայ թէ ա-
նոր դէմ մէկը հայհոյէ :

Աստուած ի՞նչպէս պատժեց Նաբուգոդոնոսորը .

229. Նաբուգոդոնոսոր երբ իր ըրած յաղ-
թութիւններուն վրայ պարծենալով կը հպար-
տանար, Դանիէլին խօսքը մտիկ չընելուն համար
Աստուած պատժեց զինքը, և եօթը տարի մարդ-
կային ընկերութենէն հեռացած եղի պէս խոտ
կ'ուտէր . մինչեւ խելքը վրան գալով ճանչցաւ
Աստուծոյ զօրութիւնը և իշխանութիւնը, և ա-
զատեցաւ իր պատժէն :

Որո՞նք յաջորդեցին Նաբուգոդոնոսորին .

230. Նաբուգոդոնոսոր քիչ մը ժամանակ
ևս ապրելով մեռաւ . ասոր յաջորդեց իզմարու-
դաք . ասոր ալ տեղն անցաւ Բաղտասար :

Կիւրոս ի՞նչպէս առաւ Բաբելոնը .

231. Բաղտասարի օրովը Բաբելոնը պա-
շարեց ու առաւ Կիւրոս, որ Մարաց, Պար-
սից և Հայոց զօրքերով եկած էր : Բաբելոնը
տակաւին չառնուած առաջին իրիկունը՝ Բաղ-
տասար տէրութեան մեծամեծներուն սեղան
տուաւ . և երբ Երուսաղէմէն կողոպտուած սըր-
բազան ամաններով գինի կը խմէին, յանկարծ
ձեռք մ'երեւցաւ և պատին վրայ բան մը գը-

րեց : Դանիէլ մեկնեց այս տեսիլքը, թէ պա-
տին վրայ գրուած է Մահ, Թեկէ, Փաշէ . Մա-
նէ՛ ըսել է Աստուած համրեց քու թագաւորու-
թեան օրերդ ու վերջացուց . Թեկէ՛՛ կըռուե-
ցաւ ու պակաս ելար . Փարես՝ թագաւորու-
թիւնդ բաժնուեցաւ, կէսը Մարաց և կէսն ալ
Պարսից : Եւ ստուգիւ նոյն գեղջրը Կիւրոս մը-
տաւ Բաբելոն . ու առնելով զայն սպաննեց
զԲաղտասար : Ասանկով տէրութիւնը Կիւրոսար
Բ. ին Կիւրոսին մօրեղբօրն անցաւ :

Դանիէլ ինչո՞ւ ձգուեցաւ առի՞ծներուն գուրը .

232. Դանիէլ Կիւրոսարին ալ սիրելի ե-
ղաւ . որուն համար ամէն իշխաններն ալ կը նա-
խանձէին անոր վրայ : Ուստի հրաման մը հա-
նել տուին, որ 30 օր թագաւորէն զատ ուրի-
շէ մը մինչեւ աստուածներէն ալ խնդիրք մ'ը-
նողը առիւծուց դուրը նետուի : Դանիէլ աս հը-
րամանին դէմ իր սովորութեամբը առ Աստուած
աղօթելէն ետ չկենալուն համար առիւծներուն
գուրը ձգուեցաւ, բայց Աստուծոյ շնորհիւր ան-
վսաս հետեւեալ առաւօտուն դուրէն հանուե-
ցաւ :

Դանիէլ ինչո՞ւ համար կրկին անգամ գուրը ձգուեցաւ .

233. Դանիէլ Բաբելացուց Բէլ անունով

կուռքն ու անոր տաճարը կործանել տուաւ Կիւաքսարին հրամանաւ . քանզի քուրմերուն ըրած խաբէութիւնը որ բէլին համար սահմանուած օրական ուտելիքը իրենք կ'ուտէին ու կը խաբէին թէ բելը կ'ուտէ, Դանիէլ հնարքով մը յայտնեց թագաւորին : Նմանապէս Բաբելացոց պաշտած մեծ վիշապը՝ ուտելու գնտակ մը կըլցնել տալով ճաթեցոց թագաւորին առջեւը : Բաբելացիք կատղելով այս բանիս վրայ Դանիէլը բռնեցին գուբը նետեցին : Եօթներորդ օրը թագաւորը գբին քովը գալով՝ Դանիէլը ողջ գըտաւ, ու « մեծ ես Դանիէլի Աստուածը », կանչելով՝ շուտ մը հրաման ըրաւ որ Դանիէլ հանեն ու անոր թշնամիները գուբը նետեն :

Հրեայք ի՞նչպէս ազատեցան Բաբելոնի գերութենէն .

234. Կիւաքսար Բ. Բաբելոնի տիրելէն երկու տարի ետքը մեռաւ, և Կիւրոս առանձին թագաւորել սկսաւ : Կիւրոս իր թագաւորութեան առաջին տարին հրովարտակ հանեց, որ Հրէաները դարձեալ Հրէաստան գառնան և նորէն Աստուծոյ տաճարը կանգնեն :

ՅԵՍՈՒ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏ ԵՒ ԶՈՐԱԲԱԲԷԼ

Հրեայք Երուսաղէմ դառնախոն պէս ի՞նչ ըլլան .

235. Յեսու քահանայապետը և Զորաբա-

բէլ, որ Յուդայի Յեքոնիա թագաւորին թուը և Սաղաթիէլին որդին էր, 42000 հողով դարձան եկան յերուսաղէմ, և աաճարին հիմը մեծ հանդիսով գբին : Բայց Սամարացիք արգելք ըլլալով տաճարին շինութիւնը 15 տարի երեսի վրայ մնաց, յետոյ դարձեալ շարունակեցին, և 4 տարուոյ մէջ լմնցուցին զայն . և նուիրման հանդէսն ալ շատ փառաւորութեամբ կատարեցին :

ԵՍԹԵՐ

Եսթեր ո՞վ էր .

236. Նարուգոդոնոսորէն գերի բռնուող ներուն մէջ Բենիամինի ցեղէն Ամինադարին աղջիկը կար Եսթեր, որ Սիսիս քաղաքը կը բռնակէր, իր Մուրդքէ հօրեղբօրը հետ : Եսթերըն իր գեղեցկութեանը համար Պարսից Արտաշէս թագաւորը կին ըրաւ իրեն, և Մուրդքէն ալ իր տանը հողաբարձուն . ասով Հրէաները մեծ աղետէ մ'ազատելու կարող եղաւ Եսթեր :

Ո՞վ էր Համան, և ի՞նչ թշնամութիւն ըսել ուզեց շըրեց .

237. Համան անունով իշխան մը մեծ պատիւ գտաւ թագաւորէն, մինչեւ ամէն մարդ թագաւորին հրամանին համեմատ Համանին եր-

կըրպագութիւն կ'ընէին բաց ի Մուրդ-քէէն: Այս բանիս զայրանալով Համան, հպարտութեամբ ուղեց որ բոլոր Հրէից ազգէն վրէժն առնու: Ուստի թագաւորին չարախօսութիւն ընելով անոնց համար. հրաման առաւ զամէնքն ալ թըրէ անցնելու:

Եսթեր ի՞նչպէս ազատեց իր ազգը ջնջուելէ . ?

238. Եսթերը Մուրդ-քէէն շարժեալ թագաւորին ոտքն ինկաւ, և շարժելով անոր սիրտը աղաչեց որ Համանին չարախօսութեանց ապականջ չդնէ և ինայէ իրեն և իր ազգին: Թագաւորն այլայլելով և Համանը Մուրդ-քէէն համար կախազան պատրաստած ըլլալն ալ լսելով, իսկոյն հրաման ըրաւ որ Համանը կախեն նոյն կախազանէն, և հրէից ազգին ջնջուելուն տեղը՝ Համանին տունը և Հրէից թշնամիքը ջնջուին Հրէից ձեռօք: Ահա այնպիսի մեծ աղէտէ մ'ազատեց Եսթերը իր ազգը:

ԵԶԻ Ե ՆԵԵՄԻ Է՛ ՔԻ՛Ի՛՝ ՄԱՏԱԹԻՍ

Եզր և Նեեմի ի՞նչ ըրին Հրէաստանի մէջ.

239. Եզր և Նեեմի կ'իւրօրս յաջորդնելուն պաշտպանութեամբը բարեկարգեցին Հրէաստանը, և ժողովրդեան մէջ Աստուածպաշտութիւնը պայծառացուցին:

Նեեմիէն ետքը ո՞վ կ'իշխէր Հրէաստանի .

240. Նեեմիէն ետքը քահանայապետաց ձեռքն էր կառավարութիւնը, և Հրէաստան ալ Աղէքսանդրի մեռնելէն ետքը մերթ Ստրուոց և մերթ Եգիպտացուց թագաւորութեան ներքեւ կ'իյնար:

Աորը գերբը ի՞նչպէս թարգմանուեցաւ Յունարէնի .

241. Աս ժամանակները Պտղոմէոս Փիլատերիոս Եգիպտացուց թագաւորին հրամանաւը Սուրբ Գիւրքը եբրայեցերէնէ Յունարէնի թարգմանուեցաւ եօթանասուն երկու բարունեաց ձեռօք, անոր համար եօթանասնէց Բարգմանութիւն ըսուեցաւ. ասկէ թարգմանուած է Հայերէն Սուրբ Գիւրքն ալ:

Պտղոմէոս Գ. ինչո՞ւ պատժուեցաւ .

242. Եգիպտացուց թագաւորը Պտղոմէոս Գ. Փիլոպատովր Երուսաղէմ գարով Աստուծոյ զոհ մատոյց. յետոյ հեռաբրբրութեամբ ի Սըրբութիւնն սրբութեանց մտնելով չարաչար պատժուեցաւ ու անդամալոյծ դուրս հանուեցաւ:

Էդ իողորոս ո՞վ էր, ինչո՞ւ եկաւ Երուսաղէմ և ինչո՞ւ պատժուեցաւ .

243. Հրէայք Ասորուց իշխանութեան տակըն եղած ատեն, Սիմոն՝ տաճարին վերակա-

ցուն Ռնիա քահանայապետին հետ թշնամանալով, դնաց Սերլկոս Գ. Ստորոց թագաւորին իմացուց թէ տաճարին մէջ շատ ստակ կայ : Սերլկոս ալ իր կողմանէ Հեղիողորոս պաշտօնատարը խրկեց ստակներն առնելու համար : Բայց Հեղիողորոս երբ քահանայապետին մտիկ չընելով՝ գանձատունը մտաւ , հոն իսկոյն պատժուեցաւ մեռելի նման դետինն իյնալով . յետոյ Ռնիա զոհ մատոյց , և Հեղիողորոս ալ աղէկնալով ետ դարձաւ իր տեղը :

Ատիորոս Գ. ին ատենը քահանայապետութիւնը ի՞նչ պիճակի մէջ էր .

244. Ասկէ ետքը Անտիոքոս Գ. ին ատենը քահանայապետութիւնն աւելի ստակ խոստացողին կը տրուէր . և Յատն Գ. իր եղբայրը Ռնիան վար առաւ ու ինքն եղաւ քահանայապետ . Յատնին ձեռքէն ալ Մենեղաւոս յափշտակեց քահանայապետութիւնը . ասիկա՝ երբ իր ըրած անօրէնութեանց համար յանդիմանուեցաւ Ռնիայէն , Անդրոնիկոսին ձեռօք սպաննել տուաւ զայն :

Ատիորոս ինչո՞ւ եկաւ Երուսաղէմն առաւ .

245. Քահանայապետութիւնը մէկմէկու ձեռքէ յափշտակելու համար շատ արիւնհե-

ղութիւններ ըլլալով Երուսաղէմի մէջ , Անտիոքոս ալ այս խռովութիւնները ըսեց և ապրստամբութիւն կարծելով , եկաւ Երուսաղէմն առաւ , բնակիչներէն շատ մը թրէ անցուց , մընացածներն ալ դերի ծախեց . տաճարին բոլոր անօթներն ու գանձերը յաւարի առաւ , և հըրաման ըրաւ որ կռապաշտութիւն ընեն ամէն մարդ :

Ատիորոսին հրամանին դէմ ո՞վ կեցաւ .

246. Անտիոքոսին բռնի ու անողորմ հըրամանին դէմ կեցաւ Եղիազար անունով շնորհալի ու աստուածավախ 90 տարեկան քահանայն , և սիրով ամէն տանջանք յանձն առնելով նահատակուեցաւ :

Ուրիշ սրո՞նք նահատակուեցան .

247. Այս միջոցներուն մէջ Շամունէ անունով բարեպաշտ ու առաքինի կին մը իր եօթը զաւակներով չուրացաւ ճշմարիտ Աստուածը և Հայրենական օրէնքը , և սիրով նահատակուեցան ամենն ալ կարդաւ :

ՄԱՏԱԹԻՍ

Ո՞վ էր Մատաթիա , և ի՞նչ քաջութեան գործեր ըրած ունի .

248. Անտիոքոսին հալածանայ ժամանա-

կը Մատաթիա անունն քահանայն անապատ քաշուեցաւ իր հինգ որդւովքը • իրեն հետեեցան նաև Հրէից մէջէն օրինապահներն ու աստուածապաշտները : Ասանկով իրենց թիւը շատնալով՝ մեծ գունդ մը կազմեցին , և Մատաթիան ալ գլուխն անցած ամէն տեղ կը շրջեր , և բազիններն ու մեհեանները կը կործանէր , ամբարիշտներն և ուրացեալները կ'ըսպաննէր :

Մատաթիայն տեղը ո՞վ անցաւ .

249. Մատաթիա չմեռած իր որդւոցմէ Շմաւոնն ընտրեց գլխաւոր և Յուդա Մակաբէն ալ զօրավար , և այնպէս աստուածապաշտութեամբ մեռաւ :

ՅՈՒԴԱ ՄԱԿԱՐԷ

Յուդա Մակաբէ ի՞նչ քաջութիւններ ըրաւ .

250. Յուդա Մակաբէ շատ քաջութիւններ գործեց Անտիոքոսին զօրաց դէմ երկու անգամ . և երկու անգամին ալ շատ մարդ ջարդելով , վերջապէս յաջողեցաւ երուսաղէմ մտնելու , տաճարն ու սեղանը պղծութենէ սրբելու և քաղաքն ալ պարիսպներով ամրացնելու :

Անտիոքոսի մահուանէն ետքը Յուդա ուրիշ ի՞նչ քաջութիւններ ըրաւ .

251. Անտիոքոս չարաչար մեռնելով , իր

տեղը յաջորդող Անտիոքոս Ե. Եւպատորին դէմ ալ պատերազմեցաւ Յուդա , և մեծ քաջութիւններ ընելով շատ մարդիկ ջարդեց , մինչև որ թշնամիք չկրնալով գլուխ ելնել , հաշտութիւն ըրին և թողուցին որ Հրէայք ազատօրէն պաշտեն իրենց կրօնքը :

Ի՞նչպէս մեռաւ Յուդա Մակաբէ , և տեղն ո՞վ անցաւ .

252. Այս խաղաղութիւնը շատ չտեւեց . Յուդա պարտաւորեցաւ կրկին զէնքը ձեռք առնուլ , ու Հրէաստանի մօտ ելող հեթանոս ազգաց վրայ դնաց , ջարդեց զանոնք . Ասորոց հետ ալ մեծամեծ պատերազմներ ըրաւ ու շատ մարդիկ ջարդեց . և որպէս զի այս բռնութիւններէն ազատի , Հովմայեցոց հետ դաշնադրութիւն ըրաւ : Յետոյ Ասորոց դէմ պատերազմած Ժամանակը քաջութեամբ մեռաւ , և տեղը յաջորդեց անոր եղբայրը Յովնաթան :

ՅՈՎՆԱԹԱՆ

Ի՞նչպէս մեռաւ Յովնաթան , և տեղն ո՞վ անցաւ .

253. Ի սկզբան Յովնաթան քանի մը պատերազմներ ընելէն յետոյ Հրէաստան քիչ մը Ժամանակ խաղաղ մնաց : Տրիփոն զօրապետը խաբէութեամբ բռնեց Յովնաթանը ու սպան

նեց : Յովնաթանին տեղն անցաւ իր եղբայրը
Շմաւոն :

ՇՄԱՒԱԹՆ , ՅՈՎՆԱԾԱՆԵՍ

Շմաւոն ի՞նչպէս կառավարեց իր ազգը .

254. Շմաւոն իր ազգին և իր Հայրենեաց
բարօրութեան հոգ տանելով , շատ կարգադ-
րութիւններ ըրաւ և շէնցուց իր երկիրները :

Շմաւոն ի՞նչպէս մեռաւ , և տեղի ո՞վ անցաւ .

255. Շմաւոն իր երկու որդւոցը հետ ե-
րիքովի մէջ խնջոյքի ատեն դաւաճանութեամբ
սպաննուեցաւ իր Պողոմէոս փեսայէն , որ աչք
ունէր անոր իշխանութեանը . բայց Յովհաննէս
Շմաւոնին փոքր որդին այս եղեռնագործութիւ-
նը լսելուն պէս ինք հօրը տեղն անցաւ :

Յովհաննէս ի՞նչ գործեր ունեցաւ .

256. Յովհաննէս որ Հիւրկանոս ալ կ'ըս-
ուէր , իր երկրին բացարձակ տէր եղաւ , և Ա-
սորոց ձեռքէն Հրէաստանի շատ քաղաքներն
առնելով ընդարձակեց տէրութիւնը , ու յետոյ
մեռաւ :

ԱՐԻՍՏԱՐԻՒՂԱՍ , ՅԱՆՆԷՍ ԱՂԷՔԱՆԴՐԱՍ

Յովհաննէսին ո՞վ յաջորդեց , և ի՞նչ անգթութիւններ ը-
րած ունի .

257. Յովհաննէսին յաջորդեց իր անդ-

րանիկ որդին Արիստարուղոս , որ թագաւորու-
թեան պատիւ առնելով իր մայրը բանտի մէջ
անօթութենէ մեռցուց , և Անտիգոնոս եղբայրն
ալ սպաննել տուաւ . միւս բոլոր եղբայրներն
ալ բանտարկած էր : Ինքն ալ տարի մը թա-
գաւորելէն ետքը չարաչար մեռաւ :

Արիստարուղոսին ո՞վ յաջորդեց .

258. Արիստարուղոսին յաջորդեց եղբայ-
րը Յաննէոս Աղէքսանդրոս , որ շատ անգթու-
թիւններ գործեց , քաղաքային պատերազմ մը
ծաղեցաւ , որ գրեթէ ամբողջ 6 տարի տևեց :
Այս վայրենի թագաւորն ու քահանայապետը
մեռնելու ատեն իրեն յաջորդ կարգեց իր կի-
նը Աղէքսանդրա , որ Սողոմէ ալ կ'ըսուէր :

ԱՂԷՔԱՆԴՐԱՍ , ՀԻՐԿԱՆՈՍ Բ. ԵՒ

ԱՐԻՍՏԱՐԻՒՂ

Աղէքսանդրոսին ո՞վ յաջորդեց .

259. Աղէքսանդրա բաւական ժամանակ
կառավարելէն ետքը մեռաւ : Ասոր տեղը յա-
ջորդեց իր որդին Հիւրկանոս Բ. բայց Արիստա-
բուղ յաղթելով եղբօրը , ինք առաւ թագաւո-
րութիւնն ու քահանայապետութիւնը :

Ո՞վ էր Պոմպէոս , և ի՞նչպէս առաւ Երուսաղէմը .

260. Երբ Հիւրկանոս և Արիստաբուղ երկու եղբարքն իրարու ձեռքէ յափշտակելու վըրայ էին թագաւորական ու քահանայապետական պաշտօնը , Պոմպէոս Հռովմայեցի զօրապետն ալ Հրէաստան եկած էր : Արիստաբուղոս Պոմպէոսին դէմ պատերազմի պատրաստութիւն տեսած ըլլալով , Պոմպէոս ալ շուտ մը Երուսաղէմի վըրայ եկաւ , առաւ զայն , Հիւրկանոսը քահանայապետ ըրաւ , Հրէաստանն ալ հարկատու , Արիստաբուղոսն ալ իր որդւովքը գերետարաւ ի Հռովմ :

ՓԱՍՏՅԵՆԼ , ՀԵՐՈՎՂԵՍ

Յուլիոս Կեսար ո՞վ դրաւ իշխան Հրէաստանի .

261. Երբ Յուլիոս Կեսար Հռովմայեցոց տէրութեան գլուխ եղաւ , Հիւրկանոսն իր քահանայապետական պաշտօնին մէջ հաստատեց , և Անտիպատրոս անունով Եդոմայեցոյ մը երկու զաւակները Փասայել և Հերովղէս իշխան դրաւ Հրէաստանի :

Հերովղէսի իշխանութիւնը ի՞նչպէս առաւ Աստիգոնոս .

262. Հերովղէս կուսակից շատ ունենալով հաստատ բռնած էր իր իշխանութիւնը , մինչև Անտոնինոս կայսրէն Չորրորդապետ Հրէաստանի

տանի անուանեցաւ : Բայց Արիստաբուղոսին որդին Անտիգոնոս Բ. ասդիէն անդիէն օգնութիւն գտնելով՝ եկաւ Երուսաղէմը առաւ , Հիւրկանոսի ականջները կտրեց , որ քահանայապետութիւն ընելու կարող չըլլայ . Փասայելի պատճառաւ որ ինքզինք մեռուց , և Հերովղէսն ալ Հռովմ փախուց :

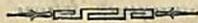
Հերովղէս ի՞նչպէս առաւ Երուսաղէմը Աստիգոնոսի ձեռքէն .

263. Հերովղէս մեծ ընդունելութիւն գըտաւ Հռովմ . մինչև անգամ թագաւոր պըսակուեցաւ Անտոնինոսէն , և Հռովմայեցոց օգնութեամբը զօրացած եկաւ առաւ Երուսաղէմը շատ արիւններ թափելով : Եւ Անտիգոնոսը՝ որ ինքզինք Հռովմայեցոց յանձնեց անոնց ձեռքովը գլխատել տուաւ . և մակաբայեցոց ցեղէն ով որ մնացեր էր նէ . զանոնք ալ մէկ մէկ պատճառաւ մեռցընել տալով , բնաջինջ ըրաւ այն ցեղը . և իր իշխանութիւնը որ բոլոր Պաղեստինի վըրայ տարածեց՝ ապահովցուց բոլորովին :

Հրէաստան ի՞նչպէս անցաւ Հռովմայեցոց տէրութեանը .

264. Ահա այսպէս վերցաւ Յուդայի ցեղէն իշխանութեան գաւազանը Հերովղէս մե

ծին ձեռքովը , և Պաղեստինացւոց աշխարհը որ իսրայէլացւոց տասներկու ցեղին ժառանգութեան բաժինն էր , անցաւ Հռովմայեցւոց իշխանութեան ձեռքը , որուն կը տիրապետէր Հոկտաւիանոս Օգոստոս միահեծան կայսրութեամբ : Այս երկու պարագաներս յայտնի նշան էին փրիստոսի Փրկչին գալստեանը մտննալուն . ինչպէս որ Յակոբ Նահապետ գուշակած էր իր Յուդա որդւոյն օրհնութիւն տուած ատենը . և Դանիէլ Մարգարէն ալ յայտներ էր Նաբուգոդոնոսորայ երազին մեկնութեանը մէջ :

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

ՅԻՍՈՒՍ ԲՐԻՍՏՈՍ ՓՐԿԻՉ ԱՇԽԱՐՀԻ

ՆՊԻՆԻՆԵՆԷՆ .

Նոր կտակարանը երեք մաս կը բաժնուի .
 Ա. Յիսուսի փրիստոսի ծննդեանէն մինչև մկրտուիլը :

Բ. Մկրտութեանէն մինչև չարչարանքն ու մահը :

Գ. Մահուանէն մինչև առաքելոց քարոզութեան սկիւլը :

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ՅԻՍՈՒՍԻ ԲՐԻՍՏՈՍԻ ԾՆՆԳԵՆԷՆ ՄԻՆՉԵՆ ՄԿՐՏՈՒԻԼԸ

Փրկչին գալուստը հասկցուելու միջոցն ի՞նչ էր .

265. Աշխարհի սկիզբէն պատրաստուած և մարգարէից բերնովը խոստացուած մարգկային ազգի Փրկչին աշխարհ գալու ժամանակը հասած ըլլալով , անոր գալուստը քարոզելու նախընթաց մէկը կ'ըսպասուէր Հրէից ազգէն՝ մար-

գարէից գուշակութեանը համեմատ : Եւ այս եղաւ Յովհաննէս Կարապետը :

Յովհաննու Կարապետի ծնունդը ի՞նչպէս եղաւ .

266. Յովհաննու հայրը Զաքարիա՝ քահանայ էր . որ մը տաճարին մէջ խնկարկած ատենը Գաբրիէլ հրեշտակ Ստողծոյ երեւնալով անոր աւետեց որ Յովհաննէս անուն զաւակ մը պիտի ծնի իրեն , և աշխարհ գալու Մեսիային Կարապետ պիտի ըլլայ :

Զաքարիա այս անսխլիս հաստաց .

267. Զաքարիա որ ինքը ծեր՝ և իր կինը Եղիսաբեթ ամուլ ու պառաւ ըլլալուն համար զաւկի յոյս չունէր , հրեշտակին խօսքին չը հաւատաց . ուստի իրեն թերեհաւատութեանը պատիժ և եղած խոստմանը ճիշդ կատարուելուն նշան՝ հրեշտակը անոր լեզուն համբացուց , և անանկ մնաց մինչև տղային ծնանելու ատենը :

Զաքարիային լեզուն ի՞նչպէս բացուեցաւ .

268. Զաքարիայի տղան ծնաւ և թլփատուելու օրը անունը կ'ուզէին դնել : Զաքարիա՝ որ դեռ չէր կրնար խօսիլ , տախտակի մը վրայ՝ Յովհաննէս է գրեց , ու իսկոյն լեզուն բացուեցաւ . և հոգւով սրբով լրցուած օրհնութիւն մը ըսաւ Ստողծոյ . քրիստոսի աշխարհ գալը և

Յովհաննու անոր կարապետ և մարդարէն ըլլալը գուշակելով :

Յովհաննու Կարապետ ի՞նչ կենքը կը վարէր .

269. Յովհաննէս Կարապետ Ստողծոյ շնորհօքը մեծնալով անապատ քաջուեցաւ . իր հագուստը լոկ ուղտու մազէ շինուած բան մը՝ վրայէն ալ կաշիէ գօտի մ'էր . և ուտելիքը մարխա ու վայրենի մեղր ըլլալով կ'ապրէր . և հոն մնաց մինչև Ստողծոյ կողմանէ իսրայէլի ազգին քարոզութեան ելնելու ատենը :

Փրկչին ծնունդը ի՞նչպէս եղաւ .

270. Յովհաննու մայրը Եղիսաբեթ վեց ամսուան յղի էր , երբ նոյն Գաբրիէլ հրեշտակը Ստողծոյ կողմանէ եկաւ Նազարէթ քաղաքը Մարիամ անուն կուսին՝ որ հայր Յովսէփայ նշանուած էր , աւետիս տուաւ թէ մարդկային ազգի Փրկիչ որդին Ստողծոյ Հոգւոյն սրբոյ զօրութեամբը իրմէն պիտի ծնանի , և անունը Յիսուս դնելու է որ Գաւթի աթոռը ժառանգելով յաւետեան պիտի թաղաւորէ :

Մարիամ կոյս այս լսելովը ի՞նչ ըրաւ .

271. Մարիամ կոյս՝ որ անարատ սրբութեամբ կեցած էր միշտ , առջի բերան հրեշտակին խօսքերէն շփոթեցաւ . բայց ետքը Եղի-

սարգիսի պէս ամուլ պառաւի մը վեցամսեայ յղութիւնը իմանալով հրեշտակէն, և Աստուծոյ կարողութեանը ամէն բան հնարաւոր է ըսելուն հաւատարով՝ խոնարհութեամբ ընդունեց աւետիսը, թող ըսածիդ պէս ըլլայ ինծի ըսելով. և իսկոյն որդին Աստուծոյ մարմնացաւ անոր անարատ արգանդին մէջ :

Յովսէփի դիտէր այս տեսիսը և կ'սէ ըրտալ :

272. Մարիամ կուսին խօսնայրը (նշանածը) Յովսէփ՝ որ դեռ անոր անձին աստուածային աւետեօք եղած հրաշքը չէր գիտեր, իր կուսական վիճակին մէջ յղանալը տեսնելով, մարդկորէն կասկածներու բռնուեցաւ. և որովհետեւ արդար էր՝ չուզելով որ բանը հրատարակուի, գաղտուկ մը սուրբ կոյսը իր քովէն հեռացնել կը խորհէր :

Յովսէփի կաարեց իր խորհածը.

273. Հրեշտակ Աստուծոյ Յովսէփոյ երաղին մէջ երևնալով վատահեցուց որ Մարիամ կոյսը քովը պահէ, վասն զի անոր արգանդի ծընունդը Հոգւոյն սրբոյ հրաշքովն է. որդի մը պիտի ծնի, ըսաւ, որուն անունը Յիսուս դնելու ես, և անիկա պիտի փրկէ իր ժողովուրդը իրենց մեղքէն : Յովսէփ այս բանս հրեշտակէն

իմանալուն վրայ Մարիամ սուրբ կոյսը քովը պահեց և պաշտպան եղաւ անոր մինչև իր վախճանը :

Փրկիչը ե՞րբ և մըր ծնաւ .

274. Աշխարհի ստեղծումէն 4000 տարի լրանալուն՝ բոլոր աշխարհի ակնկալած Փրկիչը Քրիստոս ծնաւ սուրբ կոյս Մարիամէն՝ երուսաղէմի մօտ Բէթլէհէմ՝ կոչուած Դաւթի քաղաքը՝ այրի մը մէջ : Վասն զի այն օրերուն պատահած աշխարհագրին անցնելու պատճառաւ Նազարէթէն Բէթլէհէմ եկած էին սուրբ կոյսն ու իրեն խօսնայրը Յովսէփ՝ Դաւթի ցեղէն ըլլալուն համար :

Փրկչին ծնունդը առաջ ո՞վ իմոցաւ .

275. Փրկչին ծնած գիշերը յանկարծ երկնային լոյս մը ծագեց այրին մօտ՝ բաց տեղ մը իրենց հօտը հսկող հովիւներուն վրայ, և հրեշտակ Աստուծոյ երևնալով աւետեց թէ իրենց ու բոլոր մարդկան Փրկիչ Քրիստոս տէրը ծնաւ Բէթլէհէմ, որ է մարի մէջ գրուած խանձարրապատ մանուկ մը : Շատ մը հրեշտակներ ալ զԱստուած կ'օրհնէին ըսելով. փառք ի բարձունս Աստուծոյ և յերկիր խաղաղութիւն ի մարդիկ հաճութիւն :

Հովիւները ի՞նչ քոյն .

276. Այս տեսիլքին վրայ հովիւները զարհուրած ու զարմացած՝ իսկոյն ելան բէթլէհէմ եկան , և երբ ըսուածին պէս նորածին մանուկը գտան , իմացան որ անոր համար էր . և զԱստուած փառաւորելով դարձան , ու եղածն ու տեսածնին կը պատմէին ամենուն :

Օրէնքին պահանջածը Քրիստոս վրայ ալ կատարեցն ւ .

277. Ութ օրէն ետքը երբ մանուկը թըլփատելու եղան , Յիսուս դրին անունը . ինչպէս որ առաջուց հրեշտակ աստուծոյ ապապրած էր իրենց : Եւ երբ քառասուն օրուան եղաւ , ըստ օրինաց՝ առջինեկ մանչ զլաւակ ըլլալուն համար Երուսաղէմ տաճարը տարին Աստուծոյ ընծայելու :

Տաճարին մէջ ի՞նչ պատահեցաւ .

278. Հոգւոյն սրբոյ ազգեցութեամբը տաճարն եկաւ Սիմէօն ծերունին , որ շատ ժամանակէ հետէ Երուսաղէմ կ'ըսպասէր՝ Աստուծմէ հրաման առած ըլլալով որ մինչև ֆրիստոս փրկուիչը չտեսնէ՝ չմեռնի : Խնդութեամբ գիրկն առաւ Յիսուս մանուկը , և հայրն ու մայրը օրհնելէն ետքը գոհանալով խնդրեց յԱստուծոյ , որ ալ զինքը արձակէ աշխարհէս : Աննա մար-

դարէուհին ալ որ 84 տարի ամբողջ այրիութեամբ տաճարը կեցած զԱստուած կը պաշտէր , փառք տալով Աստուծոյ , Յիսուսի համար կը խօսէր թէ ֆրիստոս փրկուին է :

Քրիստոս ծնունդը Երուսաղէմի մէջ ի՞նչպէս համբաւեցաւ .

279. Արեւելքի կողմէն երեք մոգ՝ իրենց երեւցած նորանշան աստղի մը առաջնորդելովը եկան Երուսաղէմ մեծ պատրաստութիւնով . և հրէից նորածին թագաւորին ուր ըլլալը կը վնասուէին որ երթան երկրպագութիւն ընեն անոր : Այս լուրս բոլոր Երուսաղէմի մէջ տարածուելով մինչև Հերովդէսի ականջը հասաւ :

Հերովդէս երբ լսեց ի՞նչ քոյն .

280. Հերովդէս իսկոյն հրէից կարգացողները ժողովելով՝ ֆրիստոսի բէթլէհէմ ծնանելը գուշակուած ըլլալը հասկցածին պէս՝ մոգերը կանչեց գաղտուկ , և աստղին երեւցած ատենը անոնցմէ ստուգելէն ետքը բէթլէհէմ ճամբեց , ապապրելով որ եթէ գտնեն մանուկը՝ իրեն ալ իմացնեն որ ինքն ալ գայ երկրպագութիւն ընէ . բայց մոգերը իրենց երկրպագութիւնը և ընծաները Յիսուս փրկուիչին մատուցանելէն ետքը՝ երազի մէջ Աստուծմէ հրաման առնելով որ Հերովդէսին չհանդիպին , ուրիշ ճամբով դարձան իրենց երկիրը :

Հերովդէս մոզերը չտեսնելուն վրայ ի՞նչ ըրաւ .

281. Մողերուն բեթլէհէմէն ետ դառնալու ատենը իրեն չհանդիպելուն վրայ բարկանալով Հերովդէս , միանգամայն և վախնալով ալ որ նորածին թագաւորը օր մը իր ձեռքէն կը յափշտակէ թագաւորութիւնը , զօրք զրկեց բեթլէհէմ ու անոր սահմանները , և երկու տարուընէ վար դտնուած տղայքը բոլոր սպաննել տուաւ . որպէս զի Յիսուս փրկիչ ալ անոնց հետ մեկտեղ սպաննուի :

Յիսուս բեթլէհէմի մանկանց մե՞ջ էր .

282. Հրեշտակ Աստուծոյ առաջուց հայր Յովսէփայ քընոյն մէջ երեւցած՝ ու Հերովդէսի Յիսուս փրկիչը մեռցնել ուզելը իմացնելով աւոր պատուիրած էր որ մանուկն ու անոր մայրը առնէ Եգիպտոս փախչի , և հոն մնայ մինչև դարձեալ իրեն իմաց արուիլը : Ասանկով Յիսուս Հերովդէսի կատաղութեանը զոհ չեղաւ բեթլէհէմի անմեղ մանկանց հետ :

Հերովդէսի իշխանութիւնը երկար տեսնօց .

283. Շատ չանցաւ Հերովդէս չարաչար մեռաւ . և իշխանութիւնը երեք որդւոցը բաժնուեցաւ : Հրէաստանի և Սամարիայի վրայ Արքեղայոս իշխեց , որ ետքը Հռովմ կանչուելով

արքորուեցաւ . և տեղը դատաւորներ դրուեցան կառավարելու : Իսկ Յորդանանու հիւսիսային կողմին Փիլիպպոս և Գալիլիայի սահմանին Հերովդէս Անթիպաս կ'իշխէին Չորրորդապետ անուամբ :

Յովսէփ Հերովդէսի մեռնիս խնայա՞ւ , և ինչ ըրաւ .

284. Հերովդէսի մահը Յովսէփ երազին մէջ հրեշտակէն իմանալով . և հրաման առնելով՝ առաւ Յիսուս մանուկը և անոր մայրը և իսրայէլի երկիրը դարձաւ : Բայց Հրէաստանի վրայ Արքեղայոս իշխելուն համար , հոն երթալու չվտահելով , դարձեալ հրեշտակին հրամանաւր Գալիլիայի Նազարէթ քաղաքը դնաց բնակեցաւ . որով Յիսուս Նազովրեցի ըսվեցաւ :

Չատկին երբ Յիսուս փրկիչը երուսաղէմ տարին ի՞նչ պատահեցաւ :

285. Յիսուսի երկոտասաներորդ տարին երբ ամէն տարուան պէս երուսաղէմ աւին դնացին ծնողքը՝ զատկին տօնը կատարելու , Յիսուս հոն էր մնացեր՝ ետ դարձած ատեննին . և ծնողքը կարծելով թէ զիտածու ճամբորդնէրու հետ է՝ մինչև օրուան մը ճամբայ դացած դտնուեցան , և երբ փնտրուեցին ու չը գտան նորէն երուսաղէմ դարձան :

Յիսուս երուսաղէսի մէջ ո՞ր գտնուեցաւ .

286. Երեք օր ալ երուսաղէսի մէջ փնտռելէն ետքը՝ տաճարին մէջ գտան Յիսուսը, ուր կարդացողներուն հետ նստած կը խօսակցէր . մայրն ըսաւ իրեն, «աս ի՞նչ էր որ ըրիր մեզի որդեակի, հայրդ ու ես փնտռելէն յոգնեցանք : Յիսուս պատասխան տուաւ թէ ի՞նչու կը փնտռէիք զիս . չէ՞ ի՞նչ գիտեր որ հօրս տունը ըլլալու եմ : Անկէ ելաւ ծնողացը հետ Նազարէթ դարձաւ, և միշտ անոնց հնազանդ ըլլալով օր օրէ կը զարգանայր շնորհօք և իմաստութեամբ :»

ԵՐԿՐՈՐԳԻ ՄԱՍ

ՅԻՍՈՒՍԻ ԳՐԻՍՏՈՍԻ ՄԿՐՏՈՒԹԵՆԷՆ, ՄԻՆՁԵՆ ԶԱՐՁԱՐԱՆԻՔՆ
ՈՐ ՄԱՀՂ

Յովհաննէս Կարապետ ե՞րբ և ո՞ր ելաւ քարոզելու .

287. Յիսուսի երեսներորդ տարւոյն ըսկիզբները՝ Աստուծոյ հրամանաւը Յովհաննէս Կարապետ անապատէն Յորդանան գետին կողմերը պառտելու ելաւ, և փրկչին աշխարհ գալը կը քարոզէր ժողովրդեան, և հաւատացողները

ապաշխարելու համար կը մկրտէր Յորդանան գետին մէջ :

Յիսուս ալ Մկրտեցա՞ւ Յովհաննէս Կարապետէն .

288. Յիսուս ալ նոյն օրերը Նազարէթէն ելաւ ու եկաւ Յորդանան գետը՝ Յովհաննէս Կարապետէն մկրտուելու : Յովհաննէս որ բնաւ Յիսուսը տեսած չէր, Հոգւոյն սրբոյ աղբեցութեամբը ճանչցաւ թէ նոյն եկողը Քրիստոս Փրկչին է, և մկրտելէն կը հրաժարէր : Բայց ետքը Յիսուս փրկչին ստիպելովը յանձն առաւ ու մկրտեց : Յիսուս ջրէն ելնելուն պէս Հոգին սուրբ աղաւնիի կերպարանքով Յիսուսի վրայ իջաւ . և երկինքէն ալ ձայն եկաւ թէ «դու ես իմ սիրելի որդիս՝ քեզի հաճեցայ » :

Մկրտուելէն ետքը ո՞ր գնաց և ի՞նչ պատահեցաւ իրեն .

289. Ասկէ ետքը Յիսուս իսկոյն անապատը քաշուեցաւ Հոգւոյն սրբոյ անօրէնութեամբը . ուր քառասուն օր և քառասուն գիշեր ծով պահելէն ետքը անօթեցաւ . նոյն միջոցին չարն սատանայ մօտենալով Յիսուսի փրկչին, երեք անգամ մեղքի մէջ ձգելու հրապուրանքով փորձեց . և Յիսուս երեք անգամին ալ սուրբ գրքին խօսքերովը անոր հրապուրանքները ջրելով խայտառակեց ու վռնտեց քովէն :

Յիսուսի առաջին աշակերտողները որո՞ւք եղան .

290. Յիսուս անապատէն ելած՝ Յորդա- նանի քովը եկեր կը շրջագայէր . Յովհաննէս Մկրտիչ զանկա ցուցնելով վկայեց թէ նա է Գրիստոս Փրկիչն աշխարհի : Այս լսելով՝ իր եր- կու աշակերտները Յիսուսի ետեւէն գնացին . և մէկը որ Անդրէասն էր՝ իր Սիմոն եղբայրն ալ առաւ բերաւ Յիսուսի : Ասոնք թէպէտ աշա- կերտեցան Յիսուսի , բայց դեռ հետը չէին չըր- ջեր . հետը շրջողներ ալ կային , որոնց մէջ էր Փիլիպպոս , զոր Յիսուս Գալիլիայի ճամբան տե- սաւ՝ կանչեց որ հետը գայ , և Նաթանայէլ՝ զոր Փիլիպպոս գնաց բերաւ Յիսուսի :

Յիսուս իր Աստուածային զօրութիւնը նախ և առաջ ի՞նչ- պէս յայտնեց .

291. Երեք օրէն ետքը՝ Յիսուս աշակերտ- ներովը Գալիլիայի Կանա քաղաքը հարմիւքի մը հրաւիրուեցաւ , ուր իր մայրն ալ գացած էր : Գինին հատաւ . և Յիսուս մօրը ինդիրքը չկող- բելով՝ վեց դատարկ թակուկի մէջ ջուր լեցունել տուաւ , և մինակ հրամայելով որ տաճարապե- տին տանին՝ ջուրը գինիի փոխուեցաւ : Այս ե- ղաւ Յիսուսի Գրիստոսի առաջին հրաշքը , որով յայտնեց իր Աստուածային կարողութիւնը :

Յիսուս Երուսաղէմ երթալով ի՞նչ ըրաւ .

292. Զատիկի տօնին մօտ Յիսուս Երուսա- ղէմ գնաց , և տաճարի սրահին մէջ զոհի հա- մար արջար , ոչխար ու աղաւնի ծախողներ և ստակ աւրողներ լցուած տեսնելով , խարաղա- նով մը զամէնքն ալ դուրս վարեց : Եւ երբ Հըր- եայք նշան խնդրեցին իրմէն այդ բանը ընելուն համար , Յիսուս ըսաւ , քակեցէք այդ տաճարը և երեք օրուան մէջ շինեմ գայն : Այս խօսքը Յիսուս իր մարմնոյն համար ըսաւ որ երեք օ- ռէն յարութիւն պիտի առնէր . բայց մէկն ալ չը հասկըցաւ :

Նիկողեմոսի ի՞նչ քարոզեց .

293. Այս տօնին առեւը շատ հրաշքներ ըրաւ Յիսուս , որով շատ մը հաւատացողներ ե- ղան : Ասոնց մէկն էր Նիկողեմոս իշխանը , որ գիշերանց Յիսուսի քով գալով՝ բան սորվիլ կ'ու- ղէր : Յիսուս քարոզեց անոր թէ մարդ մը մին- չեւ որ ջրէ ու հողիէ չճնի , չկրնար Աստուծոյ արքայութիւնը մտնել . այս խօսքով Մկրտու- թեան խորհրդոյն հարկաւորութիւնը նշանակեց . և թէ ով որ միածին Որդւոյն Աստուծոյ կը հա- լատայ՝ ան կ'ընդունի յաւիտեանական կեանքը . ասով ալ իր Որդի Աստուծոյ ըլլալը յայտնեց Յիսուս Նիկողեմոսի :

Յովհաննու աշակերտները ի՞նչ դանդաղ ըրին Յիսուսէն.

294. Յիսուս երուսաղէմէն Հրէաստանի կողմերը քարոզելու ելաւ, և իրեն հաւատացողները մկրտել կուտար իր աշակերտացը, ինչպէս որ Յովհաննէս Մկրտիչ ալ կը մկրտէր Յայնուի կողմը : Ասոր աշակերտները նախանձելով Յիսուսի աշակերտաց մկրտելուն վրայ, դացին դանդատեցան իրեն. բայց անիկա յայտնապէս քարոզեց անոնց թէ Յիսուս է ֆրիստոս փրկիչ աշխարհի, և նա է որուն համար ըսի թէ Հոգւով սրբով պիտի մկրտէ. և ով որ չ'հաւատայ Յիսուսի ֆրիստոսի, անոր վրայ կը մնայ Աստուծոյ բարկութիւնը :

Յիսուս ինչո՞ւ շուտով ելաւ Հրէաստանէն.

295. Շատ չմնաց Յիսուս Հրէաստանի մէջ. այլ երբ լսեց որ իր աշակերտացը ձեռօք շատերուն մկրտիլն ու հաւատալը փարիսեցիք լսելով զայրացեր են. և թէ Հերովդէս Անթիպաս ապօրինաւոր կին մը առնելուն համար Յովհաննէս Մկրտչէն յանդիմանուելով, բանտարկեր է զանիկա, իսկոյն թողուց զնաց դէպ ի Գալիլիա :

Ի՞նչ միջոցով քարոզեց ու յայտնեց զինքը Սամարացոց .

296. Սամարիայի Սիւքար քաղաքէն անցնելու ատենը, ճանապարհին յողնելով աղբիւ-

րի մը քով նստած էր, երբ Սամարացի կին մը շուր առնելու եկաւ հոն : Յիսուս իր հրաշալի խօսքերովը և անոր գողունի յանցանքները երեսին տալով յայտնեց զինքը թէ ֆրիստոս փրկիչն է : Կինը գնաց քաղաքացոց իմացոց, անոնք ալ եկան՝ աղաչելով առին տարին Յիսուսը իրենց քաղաքը. ուր երկու օր մնալով քարոզեց՝ և անոնցմէ շատերը հաւատացին իրեն :

Յիսուս ի՞նչպէս բժշկեց թագաւորազնին որդին .

297. Յետոյ կանա վերադարձաւ, ուր թագաւորազն մը եկած էր կափառնաու մէն, և կը խնդրէր որ Յիսուս դայ իր մեռնելու մօտ հիւանդ որդին բժշկէ : Յիսուս եղած տեղը կենալով, և գնա՛ որդիդ ողջ է ըսելով մը մինակ բժշկեց. թագաւորազնը հաւատաց ու գնաց, և որդին աղէկցած գտաւ :

Յիսուս ի՞նչպէս կը քարոզէր Գեննեսարեթայ ծովուն եզերքը .

298. Յիսուս կափառնաում փոխեց բնակութիւնը. և օր մը Գեննեսարեթայ ծովուն եզերքը քարոզած ատենը՝ բազմութենէն ներուելուն վրայ երբ երկու նաւ տեսաւ հոն, որոնց մէկին մէջ Սիմոնը և Անդրէաս եղբայրը, և միւ-

սին մէջ Յակոբոս ու Յօհաննէս իրենց հօրը Զեբեթիային հետ ձկնորսութիւն կ'ընէին, Սիմոնին նաւն ելաւ՝ անկէ քարողեց. ու ետքը ուռկանը ծովը ձգել հրամայեց Սիմոնին. որ բոլոր գիշերը աշխատեր ու բան մը չէին կրցեր բռնել. բայց այս անգամ ուռկանը այնչափ ձկով լեցուեցաւ, որ միւս նաւն ալ օգնութեան հասնելով հազիւ կրցան ծովէն հանել: Ասոր վրայ վախ մը առաւ զիրենք. Յիսուս մի՛ վախնաք ըսաւ իմ ետեւէս եկէք, ասկէց ետքը ձեզ մարդկան որսորդ պիտի ընեմ. անոնք ալ ամեն բաներնին թողուցին ետեւէն զնացին և միշտ հետը կը շրջէին:

Կաթառնառումի մէջ ի՞նչ հրաշքներ գործեց Յիսուս.

299. Յիսուս Կաթառնառումի մէջ դիւահար մը և Սիմոնին զոքանչը և ուրիշ շատ հիւանդներ և դիւահարներ բժշկելէն ետքը, նաւը մտաւ իր աշակերտներովը՝ ծովուն դիմացի կողմն անցնելու համար: Կէս ճամբան երբ Յիսուս նաւին մէջ կը ննջէր՝ մեծ ալեկոծութիւն եղաւ. և աշակերտները վախնալով ձայն տուին Յիսուսի, Յիսուս անոնց թերեհաւատութիւնն երեսնին զարնելով՝ հրամայեց ծովուն՝ որ հանդարտի, և իսկոյն հանդարտեցաւ:

Գերգետացեաց երկրին մէջ գո՞վ բժշկեց.

300. Յիսուս Գերգետացեաց երկիրը հասնելուն պէս, երկու կատաղի դիւահարներ բռնեց, հրաման ընելով դւերուն որ երթան լեռին մօտ եղած խողին երակին մէջ մտնեն. աս որ եղաւ, խողերը դիւահարած ծովը նետուելով խղրուեցան:

Կաթառնառումի մէջ անդամալոյծը ի՞նչպէս բժշկեց.

301. Յիսուս նորէն Կաթառնառում գալով, տան մը մէջ քարողութիւն կ'ընէր. և այն քան բազմութիւն լցուած էր հոն, որ անդամալոյծ մը բերին ու չկրնալով դուռէն ներս մտցնել, տան յարկը քակեցին ու անկէց անդամալոյծը Յիսուսի առջև իջուցին: Յիսուս ալ նախ՝ մեղքը թողուի ըսաւ անդամալուծին. և երբ փարիսեցիները այս ըսածը Աստուծոյ գէմ հայհոյութիւն է ըսելով կը տրանջային, Յիսուս իր Աստուածային կարողութիւնը ցուցնելու համար ըսաւ անդամալուծին՝ ել առ մահիճդ ու զնա. անդամալոյծն ալ շուտ մը կատարեց հըրամանը, և ամենքն ալ զարմացած փառք կուտային Աստուծոյ:

Յիսուս ինչո՞ւ Մատթէոս մարտիրոսն տունը դնաց.

302. Յիսուս այն տունէն ծովեզրը ելնե-

լով՝ մաքսատան մը առջև Մատթէոս անու-
նով մաքսաւոր մը տեսաւ ու ետեւէս եկո՛ւ
լսաւ . Մատթէոս ամէն բանը թողուց ե-
լաւ հետը գնաց և իր տունը ճաշի հրաւիրեց
Յիսուս Փրկիչը ուրիշ մաքսաւորներու հետ. երբ
փարիսեցիք ու դպիրք կը տրանջային թէ ինչո՞ւ
մեղաւորներուն հետ կը նստի, Յիսուս պատաս-
խան տուաւ, ողջերուն բժիշկ պէտք չէ, այլ
հիւանդներուն :

Յիսուս ինչո՞ւ Յայրոսին տունը կերթար .

303. Յիսուս Յայրոս անուն իշխանին տու-
նը կ'երթար անոր մէկ հատիկ աղջիկը բժշկե-
լու համար . ճամբան 12 տարիէ ի վեր տեւա-
տեսութեան բռնուած կին մը կամաց մը Յի-
սուսի զգեստներուն քսուելովը բժշկուեցաւ . Յի-
սուս իր Աստուածային զօրութեամբն իմացաւ .
և կինն ալ դողալով եկաւ Յիսուսի ոտքն ինկաւ
ու պատմեց եղածը : Յիսուս Յայրոսին տունը
չհասած լուր եկաւ թէ աղջիկը մեռեր է . Յի-
սուս գնաց բռնեց մեռած աղջկան ձեռքէն և
հրամայեց որ ելնէ . իսկոյն ողջնցաւ մեռեալը ու
սկսաւ քալել և ուտել :

Յայրոսի տունէն դարձած ատեն զորո՞ւր բժշկեց .

304. Ես դառնալուն, երկու կոյր ետե-

ւէն ինկան մինչև տուն ազաղակելով թէ ողոր-
մէ՛ մեղի . Յիսուս հարցուց թէ զիրենք բժշկե-
լու կարող ըլլալուն կը հաւատա՞ն, երբ այո՛ ը-
սին, աչքերնին շոշափելով ըսաւ, հաւտացած-
նուդ պէս ըլլայ ձեզի, և իսկոյն աչքերնին բաց-
ուեցաւ : Հոն լեզուն կապուած դիւահար մ'ալ
բերին Յիսուսի . ուրկէ դէը ելնելուն պէս լե-
զուն բացուեցաւ և ամէնքը զարմացան :

Փարիսեցիք ինչո՞ւ կ'ուզէին Յիսուսը մեռնել .

305. Յիսուս Զատիկի տօնին պատճառաւ
Երուսաղէմ գնաց . հոն Պրորատիկէ աւաղանին
բողբոտիքը պառկած հիւանդներուն մէջ 38
տարուան անտէր անդամալոյծ մը բժշկեց, շա-
բաթ օր մը՝ ե՛լ անկողինդ ա՛ռ ու գնա՛ ըսելով .
նոյնպէս ուրիշ շաբաթ մ'ալ ժողովարանի մը մէջ
մարդու մը գօսացեալ ձեռքը աղէկցուց . ասոր
վրայ փարիսեցիք զայրանալով Յիսուսի՛ մեռցը-
նել կ'ուզէին, չէ թէ մինակ շաբաթը չպահե-
լուն համար, այլ մանաւանդ որ Աստուած իմ
հայրս է ըսելով ինքզինքը Աստուծոյ հաւասար
կ'ընէր :

Յիսուս որո՞ւք ընտրեց իրեն առաքեալ .

306. Յիսուս անգամ մը լեռն ելնելով,
բ՛ողբ գիշերն աղօթք ըրաւ . առաւօտուն կան-

չեց իր աշակերտները, ու անոնցմէ միշտ իր քովըն ըլլալու 12 հոգի ընտրեց և Աստուծոյ անուանեց. որովհետեւ հիւանդներ ու դիւահարներ բժշկելու ու քարոզելու պիտի առաքէր զանոնք. որոց անուններն են.

- Սիմոն, որ ետքը Պետրոս ըսուեցաւ,
- Սնդրէաս,
- Յակովբոս,
- Յովհաննէս,
- Փիլիպպոս,
- Բարթոլղիմէոս,
- Մատթէոս,
- Թովմաս,
- Յակոբոս Ալփեայ,
- Թադէոս,

Սիմոն կանանացի,
Յուդա իսկարիովտացի, որ ետքը զՅիսուս մատնեց :

Առաքելոց հետ Յիսուս իջաւ տափարակ տեղ մը, ուր իր բոլոր աշակերտները ու չորս կողմէն եկող մարդոց անթիւ բազմութիւն ալ ժողոված էին, և իր սուրբ բերանովը Աստուծոյ ծային բարոյական վարդապետութիւն մը խօսեցաւ անոնց, սկսեալ եօթն երանութիւններէն :

Հարիւրապետին ծառան ի՞նչպէս բժշկեց.

307. Երբ Յիսուս կափառնաում գնաց, Հրէից մեծերու աղաչանքովը հարիւրապետի մը տունը կ'երթար, որ անոր հիւանդացած սիրելի ծառան բժշկէ. բայց հարիւրապետն ինքզինքըն անարժան սեպելով զՅիսուս իր տունն ընդունելու՝ մարդ խրկեց, աղաչեց ըսելով թէ իր միայն խօսք մը զըուցելն ալ բաւական է իմ մարդս բժշկելու : Ասոր վրայ Յիսուս հարիւրապետին համար իսրայէլի մէջ չգտնուած հաւատք մը ունենալը վկայելով կատարեց աղաչանքը, իսկոյն խրկած մարդիկը տուն դարձան ու ծառան բժշկուած գտան :

Նային քաղաքին դրան քով ի՞նչ հրաշագործութիւն ըրաւ.

308. Երկրորդ օրը Յիսուս իր աշակերտներով ու ժողովրդեան բազմութեամբ Նային քաղաքը կ'երթար. դրանը մօտենալուն՝ մեռած աղջիկ մը ողջնցուց, որ մօրը մէկ հատիկն էր և դադաղը դրած թաղելու կը տանէին : Այս հրաշքը տեսնելով հոն գտնուողները, սկսան փառք տալ Աստուծոյ :

Յովհաննէս Մկրտիչ բանտին մէջէն ինչո՞ւ մարդ խրկեց Յեսուսի.

309. Այս հրաշքները Յովհաննէս Մկրտիչ

լսելով բանտին մէջ, իր աշակերտներէն Յիսուսի խրկեց հարցընել տուաւ թէ՛ գալու Փրկիչը դո՞ւ ես թէ՛ ուրիշի մը սպասենք: Յիսուս անոնց առջև շատ մը բժշկութիւններ ըրաւ ու ըսաւ. դացէք ու տեսածնիդ պատմեցէք Յովհաննու: Ետքը ժողովրդեան ըսաւ թէ Յովհաննէս Մկրտիչէն մեծ մէկը չկայ աշխարհիս ծընածներուն մէջ. բայց Աստուծոյ արքայութեան մէջ էն պղտիկը անկէ մեծ է:

Մեղաւոր կինը ի՞նչպէս թողութիւն գտոււ.

310. Անդամ մը Սիմոն անուն փարիսեցիի մը տունը հաց կերած ատենը, մեղաւոր կին մը հետն ազնիւ իւղ առած՝ տունը եկաւ Յիսուսի ոտքն ինկաւ, ու իր մեղացը համար՝ սկսաւ արտասուքովը թրջել անոր ոտքը, մազերովը չորցնել, պագնել ու իւղով օծել. Յիսուս ալ անոր մեղաց թողութիւն տուաւ, ու ըսաւ՝ ել գնա խաղաղութեամբ, քու հաւատքըդ զքեզ փրկեց:

Երկրէն նշան ուզողներուն ի՞նչ նշան տուաւ Յիսուս.

311. Երբ տուն դարձան, աչքն ու լեզուն առնուած դիւահար մը բերին. Յիսուս դեւը հանելուն պէս՝ հիւանդը աղէկցաւ, ու սկսաւ տենել և խօսիլ. ժողովուրդը զարմա-

նալով կ'ըսէին թէ արդեօք սա՞ է ֆրիստոս Փրկիչը. իսկ փարիսեցիք այս հրաշքները դիւաց իշխանին ձեռօքը կ'ընէ կ'ըսէին. ուրիշներն ալ երկնքէն նշան մը ցուցնել կը խնդրէին Յիսուսէն. ան ալ Յովնան մարգարէին երեք օր երեք զիշեր ձկան փորը կենալուն նման՝ իրեն ալ նոյնչափ ատեն երկրիս սիրտը մնալէն ետեւ յարութիւն առնելը նշանակեց:

Ի՞նչ էին սերմանացանի առակները.

312. Ժողովուրդը խոնելուն՝ ծովեզրը իջաւ, և նաւ մը մտնելով անկէ սկսաւ զրուցել իր խրատը առակներով: Երկու սերմանացանի առակ ըսաւ. առաջինովը հասկցուց թէ Աստուծոյ խօսքը ընդունողը բարի երկրի մը կը նմանի. որ իր մէջը ցանուած հունտը պտղաբեր կընէ: Երկրորդովը ալ իմացուց թէ աշխարհիս մէջ ինքն ֆրիստոս ցորեն այսինքն արքայութեան որդիք կը ցանէ, և սատանան ալ որոմն այսինքն չարութեան որդիք. բայց հունձին ատենը այսինքն աշխարհիս կատարածին՝ չարերը բարիներէն զատուելով, չարերը յաւիտեան կ'այրին, ու բարիներն ալ յաւիտեան կ'ապրին արքայութեան մէջ:

Երկնց արքայութիւնը ուրիշ ի՞նչի նմանեցուց:

313. Յիսուս ուրիշ առակներով ալ երկ-

նից արքայութիւնը նմանեցուց գիշեր ցորեկ
աճող ու հասունցող սերման, մանանուխի հա-
տի, խմորի, ագարակի մը մէջ ծածկուած գան-
ձի, պատուական մարգարտի, և ծովը ձըգ-
ուած ուռկանի, որու մէջ ամէն տեսակ ձուկ
կը լեցուի, բայց ցամաք հանուած ատենը ա-
ղէկները կ'առնուին և գէշերը կը նետուին :

Յիսուս Նազարէթի մէջ ժողովարանը ի՞նչ վարդապե-
տութիւն ըրաւ .

314. Անկէ ետքը Յիսուս Նազարէթ եկաւ,
և ժողովարանը մտնելուն՝ Եսայեայ մարգարէ-
ութեան գիրքը տուին ձեռքը . ելաւ կարգա-
լու և յանկարծ “ հոգի տեառն ի վերայ իմ
վասնորոյ և էօծ իսկ զիս ”, գրուած տեղը բաց-
ուեցաւ : Ասոր վրայ իրեն համար զարմանալի
վարդապետութիւն մ'ընելով՝ յանդիմանեց ժո-
ղովուրդը, որ իրեն չէին հաւատար և ընդու-
ներ : Այս բանիս վրայ ամենքն ալ կատղելով
առին տարին Յիսուսը քաղաքին լեռան ծայրը,
որ անկէ վար նետեն . բայց Յիսուս անոնց առ-
ջևէն օդոյն վրայ քալելով անցաւ և դիմացը
գնաց :

Ո՞վ գլխատել տուաւ Յովհաննէս Մկրտիչը .

315. Այս օրերս էր որ Հերովդէս Անթի-

պաս խլխատել տուաւ Յովհաննէս Մկրտիչը՝
բանտարկուած տեղը, իր երևելի մէկ հացկե-
րութին օրը . և գլուխը սկուտեղի վրայ դրած
տուաւ իրեն ապօրինաւոր կին առած Հերով-
դիադային աղջկանը, որ այն օրուան հանդէսին
մէջ աղէկ կաքաւելուն փոխարէն իբրև պարգև
խնդրեց Հերովդէսէն զանիկա իր չար մօրը
դրդմամբը : Յովհաննու աշակերտները լսելով
գնացին թաղեցին մարմինը, և եկան պատմե-
ցին Յիսուսի :

Յիսուս առաքելոց ի՞նչ իշխանութիւն տուաւ .

316. Յիսուս առաքեալներուն ամէն կերպ
հիւանդներ ու դիւահարներ բժշկելու զօրու-
թիւն և իշխանութիւն տալով՝ սկսաւ անոնցմէ
երկու երկու քարոզութեան զրկել Հրէից քա-
ղաքներն ու գեղերը : Եւ այն պաշտօնին մէջ
ինչ վարք ունենալ և ինչ ընել և գացած տե-
ղերնին ինչ ճամբով գտնուիլ պէտք էր նէ, այն
ամէնը անոնց պատուիրեցն զատ, գլուխնին
գալու փորձանքներն ալ գուշակելով քաջալե-
րեց զիրենք :

Յիսուս անապատին մէջ ի՞նչպէս կերակրեց ժողովուրդը .

317. Առաքեալները քարոզելէն դարձան
ու ըրածնին պատմեցին Յիսուսի, այն ալ առաւ

զանոնք անապատ տեղ մը տարաւ որ հանգչին. բայց ժողովուրդը հոն ալ լցուեցան, անանկ որ բաց ի կնիկներէն ու տղաքներէն հինգ հազար էրիկ մարդ կային: Յիսուս անոնց հիւանդները բժշկելով և երկարօրէն քարոզութիւններ ընելով երբ իրիկուն եղաւ, դուժը շարժելէն հըրաման ըրաւ որ ժողովուրդը դաս դաս նստեցընեն. և հոն տղու մը քով գտնուած հինգ նրկանակն ու երկու ձուկը օրհնելով, տուաւ աշակերտներուն որ բաժնեն. կերան ամենն ալ և կշտացան. և 12 սակառի ալ կտորուանք աւելցաւ:

Յիսուս ինչո՞ւ հեռացաւ ժողովրդէն.

318. Ժողովուրդն այս մեծ հրաշքը տեսնելով, հաւատացին թէ ինքն է ճշմարիտ Մեսիայն, և ուղեցին որ թագաւոր դնեն. բայց Յիսուս հեռացաւ անոնցմէ, և լեռն ելաւ աղօթելու. աշակերտաց ալ պատուիրեց որ նաւը նստին միւս կողմն անցնին, ինքն ալ քալելով հոն կուգայ:

Յիսուս ծովուն վրայ ի՞նչ հրաշք ցուցուց.

319. Նաւը ծովուն մէջ ալէկոծութեան բռնուած ու կէս գիշերն ալ անցած էր, երբ Յիսուս ծովուն վրայէն քալելով դէպ ի նաւը

կերթար: Աս որ տեսան առաքեալք սկսան կանչուըռտել, իսկ Յիսուս ես եմ մի վախնաք ըսաւ: Պետրոս հրաման առնելով Յիսուսէն, որ իրեն երթայ, քալել սկսաւ ծովուն վրայ. բայց սիրտը վախ իյնալուն ընկզմելու որ եղաւ աղաղակեց Յիսուսի, որ ձեռքէն բռնեց ըսելով թերահաւատ, ինչո՞ւ երկմտեցիր. նաւը մտնելուն պէս, ծովը հանդարտեցաւ և խակոյն ցամաքը հասան, և նաւորդները Յիսուսին ոտքն ինկան Որդի Աստուծոյ ըլլալը խոստովանելով:

Ժողովուրդը ինչո՞ւ գճեսուս փնտռելու ելաւ.

320. Միւս օրը ժողովուրդը երբ տեսաւ որ Յիսուս հետերնին չըլլալով աշակերտները մինակ կը նաւէին, իրենք ալ ուրիշ նաւեր մտան ու փնտռելով եկան կափառնառում ու գըտան գճիսուս. և հարցուցին թէ վարդապետ երբ եկար հոս: Յիսուս գիտնալով անոնց միտքը որ առջի օրուան հացին պէս հրաշք մը կուզեն դարձեալ վայելել, յանդիմանեց զանոնք, և սքանչելի վարդապետութեամբ իր մարմինն ու արիւնը ճշմարիտ կերակուր և ըմպելի ըլլալը հասկըցնելով Ս. Հաղորդութեան խորհուրդը հաստատելը նշանակեց:

Տիւրոսի ու Սիզոնի կողմերն ի՞նչ հրաշք գործեց.

321. Յիսուսի Գալիլիայէն Տիւրոսի ու Սիզոնի կողմերը գացած ատենը՝ ֆանանացի հեթանոս կին մը իր դւեահար աղջիկը բժշկելու համար Յիսուսի ետեւէն ինկեր կ'աղաչէր. Յիսուս մտիկ չըրաւ ըսելով թէ տղոցը հացը առնել և շներուն տալ չվայրեր. կինը սլառասլախանեց, տէր տղոցը սեղանին փշրանքներէն շուներն ալ կը կերակրին. այս խօսքիս վրայ Յիսուս անոր հաւատքը գովելով՝ ուղածդ թող ըլլայ ըսաւ, և աղջիկը բժշկեցաւ :

Գալիլիայի ծովուն եզերքը ի՞նչ հրաշք գործեց.

322. Գալիլիայի ծովեզրը վերագառնալուն՝ խուլ և համր մարդ մը բժշկուէն ետքը՝ մօտ լեռան մը վրայ ելաւ նստաւ. ուր ժողովուրդը չորս կողմէն շատ մը կաղերու, կոյրերու, համրերու, խուլերու և ուրիշ ամէն տեսակ հիւանդներու բազմութիւն բերաւ լեցուց. Յիսուս զանոնք ամէնքն ալ բժշկեց հոն

Եօթը հացով և քիչ մը ձկնով ի՞նչպէս կշտացան 4000 էն աւելի ժողովուրդ.

323. Եկողները որոնց շաան ալ հեռու տեղուանքէ էին, երեք օր հոն մնալու ստիպ:

ուեցան. և ուտելիքնին հատաւ: Յիսուս դթալով անոնց վրայ, առաքելոց քովը գտնուած եօթը նկանակը և քիչ մը ձուկը օրհնելով առաքելոց ձեռօքը ժողովուրդեան բաժնել տուաւ, ժողովուրդը ամէնն ալ որ կանայքն ու տղայքը համրանքի չը դնելով՝ չորս հազար հողի էին՝ կերան ու կշտացան. և եօթը զամբիւղ ալ կտորվանք ժողվեցին :

Բէթսայիդա գալով ի՞նչ ըրաւ հոն.

324. Անկէ Յիսուս Բէթսայիդա գալով, հոն կոյր մը բժշկեց ոչքին վրայ թքնելով ու ձեռք դնելով: Ետքը ի կեսարիա փիլիպպեայ երթալու ճամբան առաքեալներէն հասկնալու զեց թէ մարդիկ իրեն համար ո՞վ է կ'ըսեն. երբ իրեն խմացուցին թէ ոմանք Յովհաննէս Մկրտաիչ՝ ոմանք ալ Եղիա կամ Երեմիա՝ կամ մարգարէներէն մէկը. այն ատեն իրենց կարծիքը հարցուց. Սիմոն Պետրոս ամէնուն կողմէն պատասխանեց թէ Գու ես ֆրիստոս որդի Աստուծոյ կենդանուց: Յիսուս Պետրոսին այս գտումը չէ թէ մարդկային խելքով այլ Հօր Աստուծոյ յայտնութեամբը եղած ըլլալը իմացընելով՝ խստիւ պատուիրեց ամենուն որ այս բանս մէկու մը չյայտնեն :

Յիսուս ո՞րը և ի՞նչպէս այլակերպեցաւ .

325. Վեց օր ետքը Պետրոս , Յակոբոս ու Յովհաննէս առաքեալները հետն առած բարձր լեռան մը վրայ ելաւ Յիսուս , ու հոն այլակերպեցաւ , դէմքն արեւու պէս լուսաւոր ու հագուստները ձիւնի պէս ճերմակ եղան : Մովսէս ու Եղիա երեցան , և սկսան Յիսուսի հետ խօսիլ . յետոյ երկնքէն ձայն մ'ալ լսուեցաւ թէ , այդ է իմ սիրելի Որդիս ատոր հաճեցայ ատոր լսեցէք : Այս բանիս վրայ առաքեալք վախերնուն շիտած , երեսնուն վրայ ինկած էին , Յիսուս բռնեց վերցուց զանոնք ու քաջալերեց և պատուիրեց որ մարդու չըսեն նոյն դէպքը , մինչև իր յարութիւն առնելը :

Յիսուս լեռնէն իջնելուն պէս ի՞նչ ըրաւ .

326. Յիսուս լեռնէն իջնելուն պէս՝ դիւահար տղայ մը բժշկեց , զոր առաքեալք չէին կրցեր բժշկել . և պատճառը հասկցան Յիսուսէն որ իրենց թերեհաւատութեանը համար է , և թէ այն տեսակ դէք միայն պահքով ու ազօթքով կը հալածի :

Յիսուս երկրամեան տուրքը տուա՞ւ .

327. Յիսուս առաքելոց հետ իր քաջելիք

չարչարանացը և մահուանը և երեք օրէն ետքը յարութիւն առնելուն վրայօք խօսելով՝ Գալիլիայէն Կափառնատում դարձած ատենը երկդրամեան տուրքը ժողովոցները անկէ ալ պահանջեցին նէ , հրաման ըրաւ Պետրոսին որ երթայ ծովը կարթ մը նետէ , և առաջին ելած ձկան բերանը բանայ և հոն գտած մէկ սատեղը տանի վճարէ թէ իրեն և թէ անոր համար , Պետրոս այնպէս ըրաւ և վճարեց :

Յիսուս ի՞նչ պատասխան տուաւ աշակերտացը որ մեծ ըլլալ կ'ուզէին երկնց արքայութեան մէջ .

328. Յիսուսի աշակերտաց մէջ վէճ մը ծագեցաւ թէ իրենցմէ ո՞րը մեծ պիտի ըլլայ երկնից արքայութեան մէջ . Յիսուս մանուկ մը կանչեց ու անոնց մէջ տեղը կայնեցուց և ըսաւ , եթէ չդառնաք ու մանկուոյ պէս չըլլաք , երկնից արքայութիւնը չէք կրնար մտնել : Ուրիշ անգամ մ'ալ ըսաւ թէ , ձեր մէջէն մեծ ու առաջին ըլլալ ուզողը ձեր ծառան ու պաշտօնեայն պիտի ըլլայ : Ասով իրարու վրայ չճոխանալ այլ զիրար մեծարել խրատեց :

Իրարու ներող ըլլալու համար ի՞նչ պատուէր տուաւ Յիսուս .

329. Իրարու ներողամիտ ըլլալու համար

ալ երբ Պետրոս հարցուց Յիսուսի թէ, եղբայրս մինչև եօթն անգամ ալ մեղանչելու ըլլայ նէ ներեմ՝ Յիսուս այս պատուէրս տուաւ որ չէ թէ եօթն, այլ եօթանասնիցս եօթն անգամ մ'ալ երբոր զղջայ՝ ներել պէտք է : Եւ առակ մ'ալ ըսաւ թէ թագաւոր մը իր ծառաներուն մէկէն ունեցած տանն հազար քանքար առնելիքը անոր աղաչանացը գլխաւով շնորհեց . իսկ ծառան ուրիշի մը վրայ ունեցած հարիւր դահեկան առնելիքին համար՝ զանի բանտը դնել տուաւ : Ծառային այս անգլխով թիւնը երբ թագաւորը իմացաւ, բարկանալով զինքն ալ բանտարկեց որ մինչև պարտքը ամբողջ չտայ՝ չելնէ : Ասանկ ալ ըսաւ Յիսուս եթէ դուք ձեր ընկերին յանցանքը չներէք, Աստուած ալ ձեր յանցանքը չներէր :

Յիսուս տասը բորոտ ի՞նչպէս բժշկեց .

330. Տաղաւարահարաց տօնին մօտ երբ Յիսուս Գալիլիայէն Երուսաղէմ կ'երթար, Սամարիայէն անցնելուն տասը բորոտ մէկէն առջևն ելան, և հեռուն կենալով կը կանչէին. Յիսուս վարդապետ ողորմէ՛ մեզի : Յիսուս հրամայեց որ երթան զիրենք քահանային ցուցնեն . անոնք ալ դնալնուն պէս բժշկեցան : Եւ մէջեր-

նին մինակ մէկը որ Սամարացի էր դարձաւ ելաւ Յիսուսի ոտքն իյնալով՝ շնորհակալ եղաւ : Յիսուս այս հեթանոսին հաւատքը գովելով . միւս ինը հրեային ապերախտութիւնը յանդիմանեց :

Հրեից կարդացողներուն եւ փարիսեցիներուն ի՞նչ յանդիմանութիւն տուաւ Յիսուս .

331. Տօնին սկիզբները Յիսուս իր Երուսաղէմ ելլալը չյայտնեց . Հրեից կարդացողները և փարիսեցիներն ալ կը վնասէին թէ ո՞ր է : Վերջին օրերը տաճարն ելաւ և իր վարդապետութեանը մէջ անոնց օրէնք չպահելն ու զինքը օրէնք աւրօղի պէս սպաննել ուղեղնին յանդիմանեց . և թլխատութիւնը շաբաթ օրը ները Մովսէսէն հրամայուած ըլլալը մէջ բերելով, նոյն օրին մարդ բժշկելը օրէնքի դէմ չըլլալը հաստատեց :

Փարիսեցիք եւ քահանայապետք կրցա՞ն Յիսուսը բռնել տալ .

332. Ասոր վրայ ժողովրդէն շատերը հաւատացին Յիսուսի, ըսելով թէ, Քրիստոս գայ նէ ասկէ աւելի հրաշքներ՞ պիտի ընէ . ոմանք ալ Քրիստոս չէ թէ Գալիլիայէն այլ Բեթլէհէմէն պիտի գայ կ'ըսէին : Փարիսեցիք և քահա-

նայապետք ալ մարդ զրկեցին որ Յիսուսը բռնեն ու բերեն . գացողները Յիսուսի հրաշալի վարդապետութիւնը մտիկ ընելէն զմայլելով՝ ետ դարձան և վկայեցին թէ անոր նման մարդ մ'ալ խօսած չէ : Ասանկով այն օրը Յիսուսի վրայ ձեռք երկնցնող մը չեղաւ . վասն զի ժամանակը եկած չէր : Յիսուս ալ ձիթենեաց լեռը գնաց այն գիշերը հոն անցընելու :

Քահանայապետք ու փարիսեցիք ի՞նչպէս փորձել ուզեցին զՅիսուս .

333. Առաւօտուն երբ դարձեալ տաճարն եկաւ , քահանայապետք ու փարիսեցիք զինքը փորձելու համար գէշութեան մէջ բռնուած կին մը բերին , և հարցուցին թէ օրէնքը ասանկները քարկոծել կը հրամայէ , ինք ի՞նչ կ'ըսէ : Յիսուս գլուխը ծռած սկսաւ գետնի վրայ մատովը գրել անոնց մեղքերն ու չարութիւնները . և երբ զինքը աւելի ստիպեցին , վեր նայելով ըսաւ , ձեր մէջէն անմեղ եղողը թող առաջ նետէ քարը ասոր վրայ . և դարձեալ կը գրէր : Այս լսելով մէկիկ մէկիկ դուրս ելան . և Յիսուս կինն ալ ազատ թողուց ըսելով . գնա՛ այսուհետեւ մի՛ մեղանչեր : Այն օրը քարոզութեանը մէջ իր Որդի Աստուծոյ ըլլալը յալանելուն համար , երբ Հրէայք զինքը քա-

րի բռնելու եղան , մէջերնուն խոյս տալով տաճարէն ելաւ գնաց :

Ի ծնէ կոյր ի՞նչպէս բժշկուեցաւ .

334. Ի ծնէ կոյր մը տեսնելով , բժըշկեց զայն . այս բանս շաբաթ օրը ընելուն համար Հրէայք բարկացան , և սկսան աչքը բացուած կուրին հարց ու փորձ ընել թէ ո՞վ զինքը բժըշկեց . կոյրն ալ Յիսուսի վրայ մեծ հաւատ ցուցընելով , անշուշտ զիս բժշկող մարդն Աստուծա՛մէ ըլլալու էր ըսելուն վրայ զայրացան , ու զինքն առջեւնուն հանեցին . յետոյ Յիսուսը դանելով երկրպագութիւն ըրաւ անոր , և հաւատայ թէ ան է Որդին Աստուծոյ :

Առաքելութեան դատ քանի՞ աշակերտ ունէր Յիսուս .

335. Յիսուս տասներկու առաքելաւորներէն զատ եօթանասուն երկու հօգի ալ իրեն աշակերտ ընտրեց , և զանոնք իրենց քարոզութեան ատենը ի՞նչ ընելու է և ի՞նչպէս վարուելու ըլլանին յատուկ պատուէրներով խրատելէն ետքը , երկու երկու իր առջեւէն իր երթալիք քաղաքներն ու գիւղերը կը զրկէր քարոզելու :

Յիսուս ի՞նչ առակով բացատրեց ընկերսիրութեան ինչ ըլլալը .

336. Օրէնսգէտին մէկը զՅիսուս փորձե-

լու համար, երբ կը հարցնէր թէ ո՞վ է ընկերըս. որ պիտի սիրեմ. Յիսուս առակով մ'իացուց թէ աւազակներէ վիրաւորուած ու գետին ինկած ճանապարհորդի մը քովէն քահանայ մը և յետոյ Ղեւտացի մ'անցան ու հոգ չտարին ան վիրաւորելոյն. բայց Սամարացի մը անցնելու ատեն խղճաց անոր վրայ, վէրքը դարմանեց, դրաստին վրայ դրաւ ու տարաւ պանդոկ մը, և պանդոկապետին ստակ տուաւ ու խոստացաւ ևս տալ, որպէս զի այն խեղճ վիրաւորելոյն դարման տանի ու առողջացնէ: Յիսուս դարձաւ օրէնսդէտին ըսաւ, դուն ալ Սամարացիին պէս ըրէ: Ասով իմացնել ուզեց Յիսուս թէ Հրէայ և Հեթանոս ամեն ազգ մէկմէկու ընկեր են. և ամենուն պէտք է օգնել առանց խրտրութեան:

Յիսուս ո՞ր աղօթքը ասնոցեց աշակերտացը.

337. Օր մը Յիսուս տեղ մը աղօթքի կայնեցաւ. և լննցնելէն ետքը առաքեալներէն մէկը խնդրեց որ իրենց ալ աղօթք մը սորվեցնէ. ինչպէս որ Յովհաննէս Մկրտիչ իր աշակերտացը սորվեցուցած էր: Յիսուս անոնց աւանդեց այն սքանչելի աղօթքը, որ մենք ալ առաքեալներէն սորվելով կ'ըսեմք ամեն ատեն.

Հայր մեր որ յերկինս, սուրբ եղիցի անուն

քո: Եկեսցէ արքայութիւն քո՝ եղիցին կամք քո, որպէս յերկինս և յերկրի: Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր: Եւ թող մեզ ըզպարտիս մեր, որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց: Եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա զմեզ ի չարէ: Զի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս ամէն:

Յիսուս ինչո՞ւ համար վայ կազաց փայլեցոց և օրինականաց.

338. Փարիսեցի մը ճաշի հրաւիրեց զՅիսուս. և երբ անոր անկուայ ձեռք սեղանը նստելուն վրայ դարմացաւ, Յիսուս փարիսեցւոց դրսէն մաքրութիւն ցուցնելով՝ սրտերնուն մէջ ամեն տեսակ պղծութիւն ունենալին յայտնեց, վա՛յ տալով անոնց. մինչեւ օրինական (կարդացող) մը այն խօսքերէն առնուելով, վարդապետ ատ զրուցելովդ մեզի ալ կը դըպչիս ըսաւ նէ. Յիսուս անոնց ալ վայ տալով՝ դործերնին յանդիմանեց, որ ուրիշին ծանր պատուէրներ կը դնեն, ու իրենք բնաւ օրէնքը չեն բռներ. և դարձաւ առաքելոց պատուիրեց որ փարիսեցւոց կեղծաւորութենէն զգոյշ կենան. և ճշմարտութեան համար ամեն բան աչքերնին առնեն և մեռնելէ անդամ չվախնան:

Յիսուս ի՞նչ առակով արասցա՞ծ երեսն ետ կենալու խըրատեց .

339. Երբ օր մը ժողովրդէն մէկը՝ իր եղբորը հետ ունեցած ժառանգութիւնը բաժնելու կը թախանձէր Յիսուսի . մերժեց Յիսուս զանի , և ազահու՞թենէ ետ կենալու վրայ գեղեցիկ առակ մը զրուցեց թէ , հարստին մէկը տարի մը իր արտերէն այնչափ շատ արդիւնք առաւ որ լեցնելու տեղ չգտնելով՝ ամբարները մեծցնել կը մտածէր հոն լեցնելու համար . ու ինք իրեն կ'ըսէ , անձն իմ շատ տարիներու՞ օգնելու չափ բարիք դիզուած ունիս , կեր խմէ և ուրախ եղիր : Բայց Աստուած կ'ըսէ անոր , ով յիմար այս գիշեր հողիդ պիտի առնեն , և այդ պատրաստածդ որո՞ւ պիտի ըլլայ : Ահա ասանկ կ'ըլլայ , ըսաւ Յիսուս , ազահ մարդոց՝ որ Աստուծոյ չեն ապակնիր այլ իրենց ունեւորութեանը :

Յիսուս ի՞նչպէս սրտամեղուց փարիսեցիները , որ կը արտնային թէ շաբաթ օր բժշկութիւն կ'ընէ .

340. Շաբաթ օր ժողովարանի մը մէջ Յիսուս վարդապետած ատենը , կին մը տեսաւ որ տասնևութ տարիէ հետէ ջիղերը քաշուած ըլլալով վեր չէր կրնար նայիլ , ձեռքը վրան դըրաւ ու բժշկեց : Ուրիշ շաբաթ մ'ալ փարիսե-

ցիւ տուն հաց ուտելու դացած ատենը ջրդոշած մէկը բժշկեց : Փարիսեցիք կը արտնային շաբաթ օրը այդ բժշկութիւնները ընելուն համար . Յիսուս անպատասխանի ըրաւ զանոնք ըսելով թէ , որերնի՞դ շաբաթ օրով իր էշը կամ եզը մտուրէն չարձըկեր ու ջուր տալու չտանիր , և եթէ հորը կնայ նէ շուտ մը չհաներ :

Փարիսեցոց արտնայուն ուրիշ ի՞նչ պատճառ կար .

341. Փարիսեցոց ու դպրաց Յիսուսի վըրայ արտնայուն մէկ պատճառն ալ այն էր , որ մաքսաւորներն ու մեղաւորները կ'ընդունի և անոնց հետ կերակուր կ'ուտէ . ասոր վրայ ալ Յիսուս անոնց հասկցնելու համար թէ Աստուած զղջացող մեղաւորը կ'ընդունի , անառակ որդւոյն առակն ըսաւ թէ , անառակ որդի մը հօրը ժառանգութիւնն առնելէն ու հեռու քաղաք երթալով անառակութեամբ զանոնք վտանքէն ետքը , երբ դարձեալ կուգայ հորը օտքը կ'իյնայ , մեղայ կը գոչէ , և կ'աղաղակէ որ չէ թէ որդի՞ այլ ծառայի տեղ ընդունի զինքը , հայրն ալ անոր զեղջն ու վերադարձը տեսնելով , և կորսուած զաւակը գտնելուն վրայ մեծ ուրախութեամբ կը գրկէ կը պագնէ , ու դարձեալ առջի փառաւոր զգեստները կը հագցընէ անոր :

Տտտեսին առակն ի՞նչ էր .

342. Աշխարհիս անիրաւ վաստակովը յաւտեան մը առակ զրուցեց , որ իր տնտեսութեան պաշտօնէն ձգուելը գիտնալով , տիրոջը պարտապաններուն հաշիւէն մէկին հարիւրին քսան , և մէկին ալ յիսուն վար գնաց , և զանոնք իրեն բարեկամ ստացաւ որ ետքը զինքը պաշտպանեն : Ասկէ հետեցուց Յիսուս թէ անիրաւ մամոնայն բարեգործութեան միջոց ընելը մեծ իմաստութիւն է :

կինը արձակելուն դէմ Յիսուս ի՞նչ պատասխան տուաւ փարիսեցոց .

343. Փարիսեցիք Յիսուսի հարցուցին փորձելով թէ մէկը իր կինը ինչ փեսաու համար ըլլայ թող ըլլայ կրնայ թող տալ , Մովսէսի պատուիրանքին նայելով : Յիսուս պատասխան տրուաւ թէ կարգացած չէ՞ք Սուրբ Գիրքը որ Աստուած ի սկզբան մարդս արու և էգ ստեղծեց աւ ըսաւ որ երկուքը մէկ մարմին ըլլան , անանկ է նէ երկու չեն այլ մի մարմին . արդ Աստուծոյ զուգածը թող մարդ չլատէ : Այս խօսքով Յիսուս ամուսնութեան կապը բնաւ անլուծանելի հաստատելով Պսակի խորհուրդը սահմանեց , որ այր և կին զիրար չեն կրնար թողուլ .

և երկուքէն մէկը չմեռած ուրիշի չեն կրնար այր կամ կին ըլլալ :

Արծաթաւեր փարիսեցոց ի՞նչ առակ ըսաւ .

344. Արծաթաւեր փարիսեցոց ալ առակ մ'ըսաւ , թէ աշխարհիս մէջ ծիրաններ հազնող , ամեն ուրախութիւն ընող , բայց Աստուծոյ պատուէրը չպահող , և իր դրան քով ինկած վերաւորեալ աղքատ Ղաղարոսին վրայ դուրս չունեցող մեծատունը՝ մեռնելէն վերջը իր աչքը դժողքին մէջ կը բանայ ու մէկ կաթիլ ջուրին կարօտ մնալով կը պապակի . և այն աղքատն ալ մեռնելով Աբրահամին գիրկը կ'երթայ կը հանգչի :

Գառաւորին առակն ի՞նչ էր .

345. Ամեն ատեն անձանձիր ալօթք ընելու հարկն ալ իմացուց դատաւորի մը առակով , որ Աստուծոյ չվախցող և մարդոցմէ չը խպնող մէկն ըլլալով , այրի կնկան մը դատարաններու հոգ չէր ընէր . բայց այրիին շատ մը ատեն երթալ գալով ձանձրացնելուն համար վերջապէս դատը տեսաւ : Յիսուս ասով հասկրցուց որ եթէ անիրաւ դատաւորը թախանձանքի չդիմանալով իրաւունք ըրաւ . հապաճշմարտութեան տէր Աստուածը գիշեր ցերեկ իրեն աղաչող ծառաներուն ձայնը պիտի չը սէ՞

և միայն երկայնմտութեամբ կ'անցնէ անոնց ինդերքը :

Մաքսաւորին և փարիսեցիին աղօթքը ինչն³ օրինակ ցուցուց .

346. Անդամ մ'ալ Յիսուս առակ մ'ըսաւ ինքզինքնին արդար կարծող ու հպարտացողներուն օրինակ բերելով, թէ փարիսեցի մը և մաքսաւոր մը տաճարը մտան աղօթք ընելու, փարիսեցին փառք կ'ուտար Աստուծոյ որ այն մաքսաւորին պէս գող և մեղաւոր անձ մը չէ, այլ ըստ օրինի իր պարտքը կը կատարէ. իսկ մաքսաւորն անդադար՝ Աստուած թողութիւն տուր իմ մեղացս ըսելով կը հառաչէր : Ասոնց համար Յիսուս ըսաւ թէ մաքսաւորն արդարացած դուրս ելաւ տաճարէն քան թէ փարիսեցին :

Հարուստ մը արքայութիւն երթալու համար ի՞նչ պատուեր ընդունեց Յիսուսէն .

347. Հարուստին մէկն եկաւ Յիսուսի հարցուց թէ արքայութիւն երթալու համար ի՞նչ պէտք է որ ընէ. Յիսուս պատասխան տուաւ, Աստուծոյ պատուէրները պահէ. հարուստն ըսաւ թէ պղտիկուց պահած եմ այդ ամէնը, ուրեմն պատասխանեց Յիսուս, բոլոր ունեցածներդ աղքատաց տուր ու իմ ետեկս եկուր :

Այս բանս ծանր եկաւ հարստին ու սկսաւ հեռանալ : Յիսուս դարձաւ ըսաւ առաքելոց թէ աշխարհիս զուարճութեանց և ընչից հետ սրբտով կապուած մեծատունին ո՞րչափ դժուար է արքայութիւն երթալը : Աշակերտները այս լսեցին նէ զարմանալով կ'ըսէին թէ ո՞վ կրնայ ապրիլ. Յիսուս ըսաւ մարդուս ալ անհնար երեցածը Աստուծոյ առջև հնարաւոր է :

Առաքելոց ի՞նչ խոստացաւ Յիսուս .

348. Այս առթով երբ Պետրոս հարցուց Յիսուսի թէ մեզի ի՞նչ պիտի ըլլայ, որ ամէն ունեցածնիս թողուցինք ու ետեկդ եկանք : Պատասխան տուաւ Յիսուս թէ կրկին անգամ փառք աշխարհ դալու ատենս դուք տասներկուքնիդ 12 աթոռ պիտի նստիք և ինծի հետ իսրայէլի 12 ցեղը պիտի դատէք. և չկայ մէկը որ ինծի համար իր ամէն ունեցածէն ձեռք քաշէ ու վարձքը չառնէ Աստուծմէ, թէ այս աշխարհիս վրայ և թէ 'ի հանդերձեալն :

Յիսուս մեռեալ Ղազարոսը ի՞նչպէս կենդանացուց .

349. Յիսուս երբ լսեց որ Ղազարոս իր բարեկամը որ Բեթանիա կը նստէր հիւանդ է. եղած տեղը երկու օր ալ կենալէն ետքը ճամբայ ելաւ դէպ ի Հրէաստան. և երբ Բեթանիա

հասաւ, չորս օրուան մեռած ու թաղուած գըտաւ զՂազարոս : Յիսուս գերեզմանն երթալով՝ գերեզմանին քարը վերցնել տուաւ ու մեծ ձայնով մը կանչեց, Ղազարոս, ել դուրս եկուր, և իսկոյն մեռած Ղազարոսն ողջնցաւ, և գերեզմանէն դուրս ելաւ պատանքովը . Յիսուս հրամայեց որ արձրկեն ու թողուն որ երթայ : Այս առթով շատերը դարձան ու հաւատացին Քրիստոսի . բայց փարիսեցիք աւելի ևս կատաղած խորհուրդ ըրին որ զՅիսուս բռնեն մեռցնեն : Յիսուս ալ երեսը ծածկեց, զնաց եփրայիմ գիւղը կեցաւ :

Երեքուկ մէջ որով տոնը հաց կերաւ Յիսուս .

350. Զատիկն տօնը մօտեցած ըլլալով Յիսուս եփրայիմէն ելաւ նորէն Երուսաղէմ երթալու համար . և երեքով քաղաքին մօտ մուրացկան կոյր մը բժշկեց : Քաղաքին մէջ պտրտած ատենը, Զաքէոս անուն հարուստ մաքսապետ մը կարծահասակ ըլլալուն պատճառաւ՝ Յիսուսը տեսնելու փափաքով ժանտաթղենիի մը վրայ ելեր կը նայէր : Յիսուս զանի տեսնելով ըսաւ, Զաքէ շուտով իջիր ատկէ, քանզի այսօր քու տունդ պիտի գամ : Զաքէոս իջաւ իսկոյն ու ընդունեց զՅիսուս մեծ ուրախութեամբ, և խոստացաւ իր ունեցածին կէսը աղքատաց տալ և

որուն որ զրկանք ըրած է, չորեքապառիկը հատուցանել : Յիսուս ալ օրհնեց զանիկա ըսելով, այսօր փրկութիւն եղաւ այս տանս, որովհետեւ այս ալ Աբրահամու զաւակ է :

Սիմիս բորոտին տունը հաց ուտելու ատենը ի՞նչ պատահեցաւ .

351. Յիսուս երեքովէն ելնելուն, Բարտիմէոս անուն կոյր մուրացկան մը բժշկեց . և Երուսաղէմ չգացած Բեթանիա գիւղը հանդիպեցաւ : Հոն Սիմիս բորոտը որ Յիսուսէն բժշկուած էր . զՅիսուս հացի հրակրեց : Յիսուսի հետ նրստողներուն մէկն ալ Ղազարոս էր . ասոր քոյրը Մարիամ շիշ մը աղնիւ իւղ բերաւ և անով Յիսուսի ոտքն ու դլուխն օծեց : Այս բանիս ոմանք դժուարացան, մանաւանդ Յուդա իսկարիովտացին թէ ինչո՞ւ իւղը 300 դահեկանի չծախուեցաւ և գինը աղքատաց չտրրուեցաւ . որովհետեւ աղքատաց արկըն ինքը կը կրէր, և կը յուսար որ անոնց ողորմութենէն իրեն ալ մաս կ'ենէ :

Յիսուս ի՞նչ փառքով Երուսաղէմ մտաւ .

352. Յիսուս երկրորդ օրը ճամբայ ելաւ Երուսաղէմ երթալու . երբ Ձիթենեաց լեռան տակը հասաւ, աշակերտներէն երկուքը խրկեց, որ իրենց դիմացի գիւղն երթան ու հոն քու

ուակովը մէկտեղ կապուած էջ մը պիտի դըտնեն, առնեն բերեն. անոնք ալ կատարեցին հրամանը : Յիսուս էջը հեծած սկսաւ Երուսաղէմ երթալ : Ժողովուրդը Յիսուսի գալուստը լսելով ամենքն ալ ծերք և տղայք դիմաւորեցին զինքը, ձեռքերնին ձիթենիի ու արմաւենիի կանանչ ոտտեր առած, և ոմանք ալ հաղուստնին Յիսուսի ոտքին տակը փռելով, ուրախութեամբ կ'աղաղակէին, « Ովսաննա, օրհնեալ որ դասդ յանուն տեառն, օրհնութիւն ի բարձունս : »

Տաճարին մէջ ի՞նչ ըրաւ Յիսուս.

353. Յիսուս այսպէս յաղթանակաւ Երուսաղէմ մտնելով տաճարը զնաց, և դարձեալ ծախողներն ու գնողները տաճարէն դուրս հանեց, և շատ մը կոյրեր ու կաղեր և հիւանդներ բժշկեց : Հրէից կարդացողները այս հրաշքները տեսնելով, և տղայոց ալ տաճարին մէջ ովսաննա օրհնութիւն որդւոյ Դաւթի՝ գոչելնին լսելով բարկացան ու ըսին Յիսուսի, չե՞ս լսեր ի՞նչ կ'ըսեն ատոնք. Յիսուս պատասխան տուաւ թէ, չե՞ք կարդացած այն խօսքը թէ կաթ ծըծող աղայոց բերնէն օրհնութիւն կատարեցիր. և թէ որ ատոնք լռեն քարերը պիտի աղաղակեն : Հոնկէ իրիկուան դէմ ելաւ քաղաքին մօտ Բեթանիա գեղը զնաց հանդչելու :

Թղեսլիս ինչո՞ւ անիծեց .

354. Առաւօտուն Երուսաղէմ դառնալու ճանապարհին անօթեցաւ, և հեռուէն տերևներով զարդարուած թղենի մը տեսնելով մտեցաւ որ պտուղէն ուտէ. բայց տերևէն զատ բան մը չգտնելով անիծեց ծառը : Հետեւեալ օրը այն ճամբովը ետ դառնալուն՝ առաքեալք տեսան որ ծառը չորցած է, զարմանալով Յիսուսի իմացուցին նէ՛ ըսաւ անոնց, չէ՛ թէ թըղենիին այլ սա լեռանը ըսէք հաւատով թէ ե՛լ ատկէ ծովը ինկիր, կ'ըլլայ. վասն զի ինչ բան որ աղօթքով ու աներկմիտ հաւատով ինդրէք, կ'առնէք :

Յիսուս դարձեալ ի՞նչպէս յանդիմանեց Հրէից կարդացողները.

355. Յիսուս դարձեալ տաճարին մէջ Հրէից կարդացողները յանդիմանել սկսաւ առակով, ու ըսաւ. մէկը իր երկու որդւոցը այգին երթալ ու բանել ապսպրեց. առաջինը երթալու խօսք տուաւ ու չգնաց. միւսը չեմ երթար ըսաւ, ետքը զղջաց ու գնաց : Ասոնց ո՞րը կատարեց իր հօրը հրամանը. պատասխանեցին թէ ետքինը : Ուրեմն ըսաւ, մաքաւորները և մեղաւորները ձեզնէ առաջ պիտի մտնեն երկնից արքայութիւնը, որ Յովհաննու Մկրտչի քարո-

զութեանը հաւատացին . բայց դուք տեսաք զայն և հաւատալ չուզեցիք :

Ա. ուրիշ ինչ առակ ըսաւ .

356. Դարձեալ ըսաւ . այդետիրով մէկը այգին մշակներու յանձնելով, ժամանակին պըտուղը առնելու համար հետզհետէ իր ծառայները կը զրկէր անոնց . անոնք ալ ծառայները ծեծելով փետելով կը վճնատէին և կը մեռցընէին : Վերջը իր մէկ հատիկ սիրելի որդին կը զրկէ որ ամէնան անկէ ու պտուղ տան : Զանիկա ալ տեսածնուն պէս կը բռնեն կ'ըսպաննեն : Արդ այն մշակներուն ի՞նչ ընելու է . ըսին թէ այն չարերը չարաչար կորսնցունելու է և այգին ալ ուրիշներու յանձնելու է : Անանկ է նէ ըսաւ Յիսուս , Աստուծոյ արքայութիւնը ձեզնէ պիտի վերնայ և տրուի անանկ ազգի , որ անոր արժանի պտուղ տայ :

Ա. ուրիշ առակ ըսաւ .

357. Հարանիք ընող թագաւորի մ'ալ առակ ըսաւ , որ հրաւիրածներէն շատը մէյմէկ պատճառ բռնելով չեկան . շատերն ալ հրաւիրակները քամահրեցին ու սպաննեցին ալ : Թագաւորը բարկանալով սպաննողները մեռցուց . և ճամբու գլուխները մարդ հանելով անցնող

ները ժողովել տուաւ իր հարսանեաց տունը : Ետքը ինք հարսնետոյները աչքէ անցընելուն ատենը , մէկը տեսաւ հոն՝ հարսնիքին չվայլած լաթերով , ու հրամայեց որ ձեռքն ու ստքը կապեն ու դուրս նետեն : Ասկէ հետեւցուց Յիսուս թէ Աստուծոյ արքայութեանը շատերը կանչուած են , բայց ընտրուածներ քիչ կան :

Այս առակները ի՞նչ ազդեցութիւն ըրին .

358. Այս առակներէս Հրէից կարգացողները և փարիսեցիք կատղեցան , և զՅիսուս բռնել կ'ուզէին . բայց ժողովրդէն կը վախնային որ իբրեւ մարգարէ ճանչցած էին զանիկա : Ուստի խորհուրդ ըրին որ կառավարութեան դէմ յանցաւոր ընելու ծայր մը բռնեն Յիսուսի խօսքէն . և ասոր համար եկան ոմանք հարցուցին իրեն թէ կայսեր հարկ տալ պէ՞տք է : Յիսուս անոնց խորամանկութիւնը իմանալով դահեկան մ'ուզեց և հարցուց թէ անոր վըրայի պատկերը որո՞ւնն է . ըսին՝ կայսեր . ուրեմն ինչ որ կայսերն է կայսեր տուէք , ըսաւ , և Աստուծոյն Աստուծոյ :

Յիսուս սաղափեցոյ փորձելուն դէմ ի՞նչ պատեց .

359. Նմանապէս սաղափեցիններն ալ որ

աշխարհիս վերջը մեռելոց շարութիւն առնելուն չեն հաւատար, մօտեցան Յիսուսի ու փորձելով հարցուցին, թէ Մովսէսի հրամանին նա յելով հետզհետէ եօթը էրիկի կին եղող մը յարութեան օրը ո՞րի պիտի երթայ: Յիսուս անոնց յիմար մոլորութիւնը և տգիտութիւնը խայտառակելով, յարութեան ատենը մարդիկ հրեշտակի նման ըլլալին և էրիկ կնիկ չառնելնին իմացուց. և յարութիւն առնելուն ճամարտութիւնը հաստատեց Սուրբ Գրքին խօսքերով. և այնպէս պապանձեցուց զամէնքը, որ անկէ ետքը մէկն ալ չէր համարձակեր բան մը հարցնելու:

Այսի կսոյ լումայն վրայ Խ՛նչ ըսաւ Յիսուս.

360. Յիսուս օր մը տաճարի գանձանակին դիմացը կանգնէր կը նայէր թէ ով ինչ կը ձգէ գանձանակը: Շատ մը մեծատուններ եւելք ստակ կը ձգէին, ազքատ այրի կին մ'ալ երկու լումայ (մանդրը) ձգեց հոն: Յիսուս իր քովը կանչեց աշակերտները ու ըսաւ, այն խեղճ այրին ամենէն շատ ձգեց գանձանակը. քանզի ուրիշները իրենց ապրուստէն եւելցածնին տուին. բայց անիկա ինչ որ ունէր, բոլորն ալ ձգեց հոն:

Տաճարն շէքն վրայ Խ՛նչ ըսաւ Յիսուս.

361. Յիսուս տաճարէն ելնելու ատեն առաքեալները ցուցուցին Յիսուսի թէ, ի՛նչ զարմանալի քարեր են և ի՛նչ գեղեցիկ շինուած: Յիսուս պատասխան տուաւ. թէ օր պիտի գայ, որ քարը քարի վրայ մնալու չէ: Յետոյ գացին Ձիթենեաց լեռը, ուր Յիսուս երկարօրէն խօսեցաւ Երուսաղէմի կործանման, և իրեն հաւատացողներուն քաշելիք տանջանաց և նեղութեանցը վրայ:

Խ՛նչ է տան կուսանաց ատակը.

362. Աշխարհիս կատարածին վրայ ալ խօսելով տան կուսանաց առակն ըսաւ, որոնց մէջ հինգ իմաստունը լապտերնին պատրաստ ունենալով, կէս գիշերին փեռային գալը լըսուածին պէս՝ հարսանեաց տունը մտան: Իսկ հինգ յիմարը մինչեւ որ լապտերնին պատրաստելու եղան, դուռը դոցուելով դուրս մընացին: Նոյնպէս վերջին դատաստանին համար ալ օրինակ տուաւ թէ, ազնուական մը իր քանքարը շահեցնելու համար ծառաներուն յանձնելով հեռի տեղ դնաց, ետ դարձած ատենը անոնցմէ հաշիւ պահանջեց, որոնք որ ստակը շահեցուցած էին՝ վարձատրեց, և առածը չշահեցընելով պահող ու ետ տուողը պատուհասեց:

ո՞վ յանձն առաւ մատենի դՅիտուս Հրեց ձեռքը .

363. Զատկին երկու օր մնացած էր, երբ Յիսուս այս քարոզութիւններս ընել՝ և լնացընելէն ետքը աշակերտացը իմացուց թէ երկու օրէն զատիկ կ'ըլլայ . և Հրեայները զինքը պիտի բռնեն ու ի խաչ հանեն : Նոյն օրը Հրեից կարգացողներն ու ծերերն ալ կայիափա քահանայապետին առնը ծողովուելով խորհուրդ կ'ընէին զՅիսուս մեռցնելու : Հոն մէջերնին եկաւ Յուդա իսկարիովտացին ալ . և յանձն առաւ զՅիսուս անոնց ձեռքը մատնելու , որուն փոխարէն անոնք ալ իրեն 30 արծաթ տալ խոստացան :

Յիսուս խոնարհութեան համար ի՞նչ օրինակ տուաւ .

364. Յիսուս երուսաղէմ քաղաքը զարդարուած վերնաառունի մը մէջ 12 աշակերտներով սեղան նստաւ բազարձակերաց առաջին օրը՝ զատիկական դառն ուտելու համար . ընթերելու ատեննին Յիսուս սեղանէն ելաւ , վրայի զգետը հանեց , զենջակ մը կապեց մէջքը , ու աշակերտաց ոտքը լուաց . ասով խոնարհութեան օրինակ տուաւ աշակերտաց թէ ինչպէս ինք վարդապետ ու տէր ըլլալով իրենց ոտքը լուաց , անանկ ալ իրենք մէկմէկու ոտք լուան :

Յիսուս ի՞նչպէս յայտնեց Յուդային մատնելու ըլլալը .

365. Յետոյ դարձեալ զգետն առաւ ու սեղանը բազմեցաւ : Սեղանին վրայ դարձաւ ըսաւ թէ ձեզմէ մէկը զիս պիտի մատնէ . աշակերտները խռովեցան այս բանիս վրայ . Յիսուս ալ պատառը թաթխեց ու Յուդային տուաւ , իմացընելով թէ զինքը մատնելու զողը այն է : Յուդա առանց զըջալու լրբութեամբ ելաւ սեղանէն , ու գնաց իր միտքը դրած չար խոր խորհուրդը կատարելու :

Յիսուս ի՞նչ նոր պատուիրան տուաւ իր աշակերտաց .

366. Յուդային երթալէն ետքը՝ Յիսուս իր աշակերտաց նոր պատուիրան մը տուաւ , որ մէկզմէկ սիրեն . իմ՝ աշակերտներս ըլլալնիդ անկէ ճանչնան՝ ըսաւ , եթէ մէկզմէկ սիրէք : Պետրոս ալ երբ իր անձը Յիսուսի համար զոհելու պատրաստ կը ցուցնէր , Յիսուս ըսաւ թէ արագաղն երկու անգամ չխօսած՝ երեք անգամ պիտի ուրանաս զիս :

Յիսուս ի՞նչպէս հաստատեց Ս. Հարողութեան խորհուրդը .

367. Ս.յս խօսակցութիւններէն ետքը Յիսուս ձեռքը հաց առաւ , գոհացաւ , օրհնեց , կտրեց ու տուաւ աշակերտներուն ըսելով , Ս .

ուէք կերէք, այս է մարմին իմ. նոյնպէս բա-
ժակն ալ առաւ, դոհացաւ և տուաւ աշակեր-
տաց ըսելով, Սրբէք ի դմանէ ամենեքեան, այդ
է արիւն իմ. և ասով սահմանեց Ս. Հաղորդու-
թեան խորհուրդը, պատուիրելով որ իր յիշա-
տակին համար կատարեն միշտ :

Ընթրիքէն վերջս ի՞նչ ըրաւ .

368. Ընթրիքէն վերջը Յիսուս Գեթսեմա-
նի դիւղին քովի պարտէզը գնաց իր աշակերտ-
ներովը, և անոնցմէ միայն Պետրոսն ու Յակո-
բոսն ու Յովհաննէսը հետն առած պարտէզին
ներսի կողմերը քաշուեցաւ. և անոնց ալ դուք
հոս կեցիք, ու աղօթք ըրէք՝ ըսաւ ու ինքը մի-
նակ քիչ մ'ալ յառաջ երթալով, սկսաւ աղօ-
թել, արիւն քրտինք թափել, և երկնքէն հը-
րեշտակ մը դալով՝ զօրութիւն կուտար անոր :
Յիսուս երեք անգամ իր աշակերտներուն քով
դարձաւ և երեք անգամին ալ զանոնք քունի
մէջ գտաւ :

Յիսուս ի՞նչպէս բռնուեցաւ .

369. Վերջի անգամին որ աշակերտաց քո-
վըն եկաւ, անդիէն Յուդա ալ մեծ ամբոխով,
ջահերով, լապտերներով, բրերով ու սրերով
եկաւ հասաւ, և ինքն առաջ անցաւ համբու-

րեց զՅիսուս, քանզի այս նշանը տուած էր թէ
այն է Յիսուսը զոր ես պիտի պահնեմ, զանի
բռնեցէք. և երբ Յիսուս ամբոխին առջև ելաւ
ու ես եմ Յիսուս Նազովրեցին ըսաւ, ամէնքն
ալ ետ ետ դացին ու դետինը զարնուեցան,
Յուդան ալ մէջերնին էր :

Յիսուսի բռնուած ատենը Պետրոս ի՞նչ ըրաւ .

370. Ս. յա միջոցին Պետրոս քաշեց սուրը,
ու քահանայապետաց ծառայներէն մէկուն Մաղ-
քոսին աջ ականջը զարկաւ ձգեց : Յիսուս դար-
ձաւ ըսաւ անոր, սուրդ պատեանը դիր, և իս-
կոյն Մաղքոսին ականջը բժշկեց :

Կասի որո՞ւ տարին Յիսուսը .

371. Յետոյ կապեցին զՅիսուս և նախ Սն-
նա քահանայապետին տարին, հոն քահանայա-
պետը սկսաւ Յիսուսի հարցութորձ ընել անոր
աշակերտացը և վարդապետութեանը վրայօք :
Եւ երբ Յիսուս ըսաւ թէ, ես յայտնի կը վար-
դապետէի տաճարին մէջ, լսողներուն հարցուր,
ապաստորներէն մէկը Յիսուսի երեսին ապտակ
մը զարկաւ ըսելով թէ այդպէ՞ս պատասխան
կուտաս քահանայապետին : Յիսուս հեղու թեամբ
մը պատասխանեց անոր որ եթէ գէշ բան մը
խօսեցայ՝ այն յայտնէ. ապա թէ բարի՝ ինչո՞ւ
կը զարնես :

Յետոյ որո՞ւ առջև տարին Յիսուսը :

372. Սննայէն կայիափա քահանայապետին զրկուեցաւ Յիսուս . որուն առջեւ սկսան սուս վկայներով զրպարաութիւններ ընել Յիսուսի վրայ . բայց Յիսուս լուռ կը կենար : Այս միջոցիս Պետրոս ալ դուրսը դաւելթին մէջ կըրակին քովը նստած կը տաքնար , հոն եղողներէն երեք հոգի ետեւէ ետեւ ըսին Պետրոսի, թէ դուն ալ Յիսուսի աշակերտներէն ես . Պետրոս երեք անգամին ալ ուրացաւ զՅիսուս և չճանչնալու եկաւ . և անդիէն աքաղաղը խօսեցաւ . Յիսուս դարձաւ նայեցաւ Պետրոսին , որ անմիջապէս յիշելով Յիսուսի ըսածը զըջաց , և դուրս ելաւ ու լացաւ դառնապէս :

Հրեայք ի՞նչպէս սկսան չարչարել զՅիսուս .

373. Ասկէ ետքը Հրեայք ժողովեցան Յիսուսի դուրսը՝ զինուորներով մէկտեղ , և սկսան երեսը թքնել , ձաղել և ծեծել . և դուրսը ծածկելով կ'ապտակէին կը կռփէին և կը հարցընէին , թէ ո՞վ է զարնողը մարգարէացիը մեզի . և շատ հայհոյանքներ կ'ընէին իրեն . և այսպէս գիշերն ի բուն չարչարեցին զՅիսուս :

Հրեայք ի՞նչպէս վճռեցին Յիսուսի համար թէ մահապարտ է .

374. Առաւօտուն որ ուրբաթ էր , քահա-

նայապետներն ու դպիրներն ու ծերերը մէկտեղելով դարձեալ իրենց ատեանը հանեցին զՅիսուս . և կայիափա քահանայապետը Աստուծոյ անուանը երդմնընելով հարցոց Յիսուսի թէ , Քրիստոս որդին Աստուծոյ դո՞ւ ես , ըսէ մեզի : Երբ Յիսուս ինքն Որդի Աստուծոյ ըլլալը հաստատեց , քահանայապետը իր պատմուճանը պատառելով , և ամէնքն ալ կատողելով վճռեցին միաբան թէ մահապարտ է . և զՅիսուս կապած առին տարին Պոնտացի Պիղատոսին , որ այն ատենները դատաւորութեամբ կ'իշխէր Պաղեստինի բաժնին՝ Հռովմայեցւոց տէրութեանը կողմէն :

Յուդայի վախճանն ի՞նչ եղաւ .

375. Այն ատեն Յուդա տեսնելով որ Յիսուս մահապարտի մը պէս Պիղատոսի ձեռքը արուեցաւ , իր մատներուն վրայ զըջաց . և առած արծաթը քահանայապետներուն դարձուց ըսելով թէ , մեզայ որ անմեղ արիւն մատնեցի , և երբ անոնք ետ առնելու չեղան , տաճարին մէջ նետեց , ու դնաց յուսահատութեամբ կախեց զինքը ու խեղդուեցաւ :

Պիղատոս ի՞նչու Յիսուսը Հերովդէսի տանել առար .

376. Պիղատոսի առջեւը հրեայք շատ

սուտ չարախօսութիւններ ըրին Յիսուսի վրայ . բայց Յիսուս անոնց դէմ բողբոլիւն լուռ կը կենար : Պիղատոս չարախօսներուն խօսքէն իմանալով որ Յիսուս Գալիլիացի է , զանիկա Հերովդէս Անթիպասին զրկեց , որ Գալիլիայի բաժնին չորրորդապետ էր . և զատկի տօնին պատճառաւ Երուսաղէմ եկած էր : Հերովդէս իր հարցուցածներուն դէմ Յիսուսի լուռ կենալուն վրայ բարկանալով , ծաղրելու համար ձերմակ լաթ մը ձգեց Յիսուսի վրայ , ու Պիղատոսին դարձուց :

Պիղատոս Յիսուսի անմեղութիւնը գիտնալով զանի ազատելու ի՞նչ հնարք գործածեց .

377. Պիղատոս Յիսուսի անմեղ ըլլալը և հրէից կարգացողներուն նախանձութենէն մատնուելը հասկնալով կ'ուզէր որ արձակէ զՅիսուս : Ուստի հրէից ամեն զատկի տօնին բանտարկեալ մը արձակել տալու սովորութիւնը յիշեցնելով զՅիսուս արձակել առաջարկեց . բայց անոնք միաբերան կ'աղաղակէին որ զՅիսուս ի խաչ հանէ և արձակէ իրենց Յեսու Բարաբբայն , որ մարդասպան աւաղակ մի էր :

Հրէից կատաղութիւնը ինչեցնելու համար Պիղատոս ի՞նչ ըրաւ .

378. Հրէից կատաղութիւնը ինչեցնելու

մտքով , Պիղատոս անոնց առաջը Յիսուսի ծեծ զարկաւ , և զինուորներուն տուաւ որ ներսի գաւիթը տարին , և գլուխը փշէ պսակ մը , կռնակը կարմիր քղամիդ և ձեռքը եղէգ մը տալով թագաւոր ձեւացուցին զՅիսուս : Եւ առաջը ծունկի գալով ողջ լեր թագաւոր հրքէից կ'ըսէին , ու երեսը կը թքնէին և կ'ապտակէին . և ձեռքի եղէգովը գլխուն կը զարնէին : Այս արիւնշուայ կերպարանքովը զՅիսուս դուրս հանեց Պիղատոս . Հրեայք տեսածնուն պէս դարձեալ աղաղակեցին թէ ի խաչ հան : Այն ատեն Պիղատոս ձեռքերը լուալով ես անպարտ եմ ըսաւ այդ անմեղին արեանը , ու յանձնեց Հրէից որ խաչեն :

Յիսուս իր ետեւէն լացող կանանց ի՞նչ ըսաւ .

379. Խաչը Յիսուսի ուսը տուած և Սիմոն կիւրենացին անոր օգնական բռնելով սկսան Գողգոթա լեռը երթալ : Ետեւէն մեծ աճրոխ մը կ'երթար , և անոնց հետ շատ մը կանայք ալ կային որ կոծելով կ'ողբային Յիսուսի վրայ : Յիսուս ըսաւ անոնց . զիս մի՛ լաք , այլ ձեր ու ձեր որդւոյը վրայ լացէք . քանզի որ պիտի գայ որ լեռներուն և բլուրներուն ձեր վրայ փլչիլն ու ծածկելը պիտի փնտռէք որ ազատիք պատուհասէն : Վասն զի թէ որ գալար

վայտին այսպէս կ'ընեն , չորին ինչ պիտի ըլլայ :

Յիսուս ո՞ր ի խաչ հանեցին .

380. Վերջապէս Գողգոթա լեռան վրայ հանեցին , և զմուռսով ու լեղիով խառնած գինի խմցնել ուզեցին , բայց չընդունեց . ետքը հոն խաչեցին զՅիսուս , անոր երկու կողմն ալ երկու չարագործ աւազակներ խաչեցին : Աջ-կողմեան աւազակը Յիսուսի անմեղութեանը վըկայելով յանդիմանեց միւս ընկերը , որ կը հայհոյէր Յիսուսի , և մեծ հաւատքով մը դարձաւ ըսաւ Յիսուսի . Տէր յիշէ զիս , երբոր թագաւորութեամբդ դաս . Յիսուս ալ ըսաւ , այսօր ինձի հետ դրախտը պիտի ըլլաս :

Յիսուս խաչին վրայ ի՞նչ նախատիպ կրեց .

381. Յիսուս խաչին վրայ եղած միջոցին ալ քահանայապետք ու դպիրք կուգային և կը ծաղրէին զՅիսուս և անկէց անցնողներն ալ գըլուխն շարժելով կը հայհոյէին : Բայց Յիսուս այն վերջին դառն տանջանաց մէջ զինքն ի խաչ հանողներուն և արհամարհողներուն համար աղօթք կ'ընէր : Խաչին քով կեցած էր Յիսուսի մայրը Մարիամ կոյս , կղէոպեան Մարիամայ և Մարիամ Մագդաղենացիին հետ , որ արիւն արտասուք թափելով կ'ողբային Յիսուսի վրայ :

Յիսուս դարձաւ ըսաւ մօրը , կին դու , ահա քու որդիդ՝ զՅովհաննէս սիրելի աշակերտը ցուցնելով , որ հոն էր . և դարձաւ Յովհաննէսին ալ ըսաւ թէ , ահա քու մայրդ : Անկէ ետքը Յովհաննէս Ս. Մարիամ տիրամայրը իբրև մայր կը խնամէր :

Յիսուս ի՞նչպէս հողին ուսանդեց .

382. Ժամը վեցին ատենները բոլոր աշխարհ խաւարեցաւ մինչև ժամը ինը : Ժամը իննին ատենները Յիսուս ծարաւի եմ ըսաւ . և քացախը թաթխած սպունգը եղէգի մը վրայ անցուցած Յիսուսի բերանը մօտեցուցին նէ , Յիսուս քացախը բերանն առաւ , և ըսաւ՝ ա՛մենայն ինչ կատարեալ է . յետոյ՝ Հայր , քու ձեռքդ կը յանձնեմ իմ հոգիս ըսելով՝ գլուխը ծռեց ու աւանդեց հողին :

Յիսուսի հոգի անմոգելու ատեն ի՞նչ պատահեցաւ .

383. Ան ատեն տաճարին վարագոյրը վերէն ՚ի վար պատուեցաւ , երկիրը շարժեցաւ , ապառաժները պատուեցան , գերեզմաններ բացուեցան , և շատ արդար մարդիկ յարութիւն առած երուսաղէմի մէջ շատ մարդոց երևցան :

Յիսուսի կողը ինչո՞ւ խոցեցին .

384. Խաչին քով կեցող զինուորներէն

մէկն ալ Յիսուսի մեռած ըլլալը ստուգելու համար, գեղարդովը Յիսուսի կողը խոցեց. և իսկոյն արիւն և ջուր բղխեց կողէն. այս տեսնելով հարիւրապետը հաւատաց և վկայեց թէ Աստուծոյ Որդի է սա :

ՆՆՆՆՆՆ ՄԱՍ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՀՈՒԾՆԷՆ ՄԻՆՁԵՆ ԱՌԱՐԵԼՈՅ ՔԱՐՈՋՈՒԹԵԱՆ ՍԿՍԻԸ

Ո՞վ խաչէն վար առաւ Յիսուսը.

385. Արեւմտացի Յովսէփ անուն բարեպաշտ ու արդար մարդ մը, որ Հրէից չար խորհրդոց միաբանած չէր, Պիղատոսէն Յիսուսի մարմինը խնդրելով, եկաւ Նիկողեմոս իշխանին հետ՝ նոյն ուրբաթ օրը իրիկուան դէմ խաչէն վար առաւ, ու մաքուր կտաւով պատեց և քարէ փորուած նոր գերեզմանի մը մէջ դրաւ, ու մեծ քարով մ'ալ գերեզմանը գոցեց :

Գերեզմանին վրայ ի՞նչ պահպանութիւն ըրին Հրեայք.

386. Հրեայք ալ Պիղատոսէն հրաման առին, գացին գերեզմանին քարին կնիք զարկին ու քովն ալ պահապան զինուորներ դրին. որ-

պէս զի չըլլայ թէ աշակերտները դադտուկ դէշերը դան ու Յիսուսի մարմինը գողնալով, ժողովրդեան մէջ ձայն հանեն թէ յարութիւն առաւ Քրիստոս :

Յիսուս ի՞նչպէս յարութիւն առաւ.

387. Միաշարժին այսինքն կիրակի առաւօտ՝ կանուխ Մարիամ Մագդաղենացին, Մարիամ Յակոբայ, Յովհաննա ու Սողոմէ հետերնին խունկ ու անուշահոտ իւղ առած ելան գերեզմանն երթալու, որ Յիսուսի մարմինը օծեն : Բայց ասոնք գերեզմանը չհասած, նոյն օրը լուսնալու մօտ մեծ շարժ մ'եղաւ, երկինքէն հրեշտակ մ'իջաւ, գերեզմանին բերանը դրուած քարը մէկդի ըրաւ ու վրան նստաւ : Այս տեսիլէն պահապանները սարսափած գետինն ինկան մեռածի պէս, ետքը ելան փախան ու գացին պատմեցին քահանայապետներուն ու դպիրներուն, անոնք ալ շատ ստակ տուին իրենց, որ ըսեն թէ մեր քուն եղած ժամանակը աշակերտներն եկան գողցան Յիսուսի մարմինը. այս լուրը Հրէից մէջ մինչև հիմա տարածուած է :

Ի դարձեր կանայք ի՞նչ ըրին.

388. Իւզարեր կանայք որ եկան, գերեզմանին դրան ահագին քարը վերցուած տեսնելով և Յիսուսի մարմինը հոն չգտնելով շփո-

Թեցան : Մէջերնուն Մարիամ Մագդաղենացին վաղեց դնաց Պետրոս և Յովհաննէս առաքեալներուն իմացուց թէ տէրը գերեզմանէն վերցուցեր են : Ասոնք ալ շուտով ելան եկան և Մագդաղենացիին ըսածին պէս դատարկ գտնելով գերեզմանը՝ զարմանալով ետ դարձան :

Տախ որո՞նց ծանուցուեցաւ Յիսուսի յարութիւն առնելը .

389. Այս միջոցիս հոն գտնուող կանանց երիտասարդի կերպարանօք երկու հրեշտակ երևնալով ըսին , մի՛ վախնաք , Յիսուս խաչեալը կ'ուզէք , հոս չէ՛ , այլ յարեաւ , ինչպէս որ ինքքը առաջուց կը զրուցէր . հիմա շուտով գացէք պատմեցէք անոր աշակերտացը : Ասոնք ալ ահով ու խնդալով ելան , և երբ կ'երթային , Յիսուս պատահելով անոնց ողջունեց . և ապսպրեաց որ առաքելոց ըսեն թէ Գալիլեա երթան զինքը տեսնեն : Ասոնք ալ ոտքին փաթթուելով երկրպագեցին և եկան պատմեցին առաքելոց :

Յիսուս ինչպէս երևցաւ Մարիամ Մագդաղենացիին .

390. Կանայք գերեզմանէն բաժնուելէն ետքը՝ հասաւ Մարիամ Մագդաղենացին գերեզմանը . և դուրսը կեցած ու լացած ատենը մէյակը գերեզմանին մէջ նայելով տեսաւ այն երկու հրեշտակները որ իրեն ըսին թէ ինչո՞ւ կու-

լաս՝ զո՞վ կ'ուզես . նա ալ պատասխան տարուն հետ՝ ետին դարձաւ ու Յիսուս հոն կանգնած դատւ . բայց պարտիզպան կարծելով կը թախանձէր , որ եթէ Յիսուսի մարմինը ուրիշ տեղ փոխադրեր է նէ , զրուցէ : Յիսուս այն ատեն ըսաւ իրեն . Մարիամ . այն ալ իսկոյն ճանչնալով կանչեց , վարդապետ , ու մօտենալ կուզէր . բայց Յիսուս արգիլեց և պատուիրեց որ երթայ առաքելոց իմացընէ :

Ուրիշ որո՞նց երևցաւ Յիսուս .

391. Ասոնցմէ զատ ուրիշներու ալ որ անդատանները կ'երթային երևցաւ Յիսուս . բայց ամէնուն խօսքն ալ անհաւատալի կը թուէր առաքելոց : Նոյն օրը երբ աշակերտներէն երկու հոգի ալ երուսաղէմէն լամաւուս գիւղը կ'երթային , Յիսուս զինքը չճանչցընելով՝ ճամբուընկեր եղաւ անոնց . և իր չարչարանաց և յարութեան վրայօք ցուցուցած կասկածնին վերջընելու խօսքեր ըրաւ , մարդարէից դրածները յիշեցընելով : Երթալու տեղերնին հասան նէ զինքն ալ ստիպեցին հետերնին մնալու . հոն սեղան նստած ատեննին աչքերնին բացաւ որ զինքը ճանչցան , բայց ինքը իսկոյն աներևոյթ եղաւ :

Յիսուս իր աշակերտացը ի՞նչպէս երևցաւ .

392. Նոյն կէտին աշակերտները դարձան

Երուսաղէմ, ուր տեղ որ առաքեալք և աշակերտք ծողովուած և վախերնուն դուռը գոցած նստէր էին . և իրենց տեսածը պատմելով ալ չէին կրնար հաւտացընել անոնց թէ Յիսուս յարութիւն առած է : Մէյմ'ալ յանկարծ Յիսուս մէջերնին գտնուեցաւ և իր վէրքերը ցուցընելով և շօշափել տալով անոնց հաւտացուց թէ տեսածնին երևոյթ մը չէ, այլ իսկ և իսկ Յիսուս ինքն է . և անոնց վրայ փչելով՝ առէք Հոգի Սուրբ՝ ըսաւ և մարդկան մեղաց թողութիւն տալու իշխանութիւն տուաւ :

Թովմաս ի՞նչպէս հաւտոնց Յիսուսի յարութեանը .

393. Այս եղած ատենը թովմաս հոն չէր. ուստի երբ առաքեալք զՅիսուս տեսնելնին իմացուցին անոր . չեմ հաւատար ըսաւ մինչև որ ես ալ աչօքս չտեսնեմ : Ութ օրէն ետքը երբ դարձեալ ամէնքը մէկտեղ դուռը գոց նստած էին, իսուս նորէն երևեցաւ մէջերնին և թովմայի թերեհաւատութիւնը յանդիմանելով ըսաւ . հիմա բեր մատերդ կողս մխէ և ձեռքս ալ տես՝ ու անհաւատ մի ըլլար . երանի անոնց որ զիս չտեսած պիտի հաւատան :

Տերերայ ծովուն եղերը ի՞նչպէս երևցաւ Յիսուս իր աշակերտացը .

394. Առաքեալները՝ ինչպէս որ Յիսուս

իրենց պատուէր զրկած էր, Գալիլիա երթալով օր մը՝ երբ Պետրոս և Յովհաննէս ուրիշ քանի մը առաքելոց հետ ձուկ որսալու ելած էին Տիբերեայ ծովուն եզերքը, երևեցաւ Յիսուս անոնց և հրաշալի առատութիւն մը տուաւ անոնց որսորդութեանը . և հետերնին հաց ալ կերաւ : Ետքը Պետրոսին երեք անգամ զիս կը սիրե՞ս հարցնելով՝ զինքը չարչարանաց գիշերը երեք անգամ ուրանալուն յանցանքը քաւեց :

Յիսուս Գալիլիայի մէջ որո՞նց երևցաւ .

395. Ասկէ՛ ետքը Յիսուս անգամ մ'ալ ամէնուն մէկէն երևեցաւ Գալիլիայի մէջ լեռան մը վրայ, ուր առաքեալներէն զատ ուրիշ շատ բաղմութիւն ալ կար որ ընդ ամէնը հինգ հարիւր հոգիէն աւելի էին : Այս անգամիս բացարձակ հրաման ըրաւ առաքելոց որ երթան բոլոր աշխարհք քարոզէն իր աւետարանը . հեթանոսներն աշակերտեն և մկրտեն յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ . և խոստացաւ որ ինքն ալ անոնց հետ պիտի ըլլայ մինչև ի կատարած աշխարհի :

Յիսուս ե՞րբ համարձաւ յերկնս .

396. Յիսուս այսպէս 40 օր իր աշակերտացը տեսնուելով՝ հետերնին կուտէր կը խը-

մէր և իր նոր հաստատուելու եկեղեցոյն կարգադրութիւնները կը սորվեցընէր անոնց : Քառասներորդ օրը առաւ առաքեալները Ձիթենեաց լեռը հանեց . և պատուիրեց որ երուսաղէմէն չբաժնուին մինչև որ Հոգին սուրբ զրկէ իրենց, ինչպէս որ առաջուց խոստացեր էր : Ետքը ձեռքերը բացաւ օրհնեց զանոնք և սկսաւ անոնց աչքին առջևը երկինք համբառնալ :

Յիսուսի համբարձմանէն վերջը առաքեալք ո՞ր դացին .

397. Առաքեալները Յիսուսի համբառնալը դիտելով ապշած մնացին մինչև որ ամպը ծածկեց աչքերնէն . այն ատեն երկու հրեշտակ երևնալով անոնց ըսին . Գալիլիացիներ՝ ինչ պշներով կը նայիք դէպ ի յերկինս . այս Յիսուս որ ձեզմէ վերացաւ , նորէն պիտի գայ օր մը : Այս խօսքին վրայ առաքեալք սթափուելով և երկրպագելով դարձան Երուսաղէմ , և իրենց ժողովատեղի ըրած վերնատանը մէջ մէկ տեղելով կ'ըսպասէին Յիսուսի խոստման կատարումը տեսնելու :

Յուդայի տեղ ո՞վ առաքեալ ընտրուեցաւ .

398. Այս միջոցիս առաքեալք ուղեցին որ իրենց կարգին համբանքը ամբողջացընեն , Յուդա իսկարիովտացի մատնիչին տեղ մէկ ու-

րիչը ընտրելով . ուստի երկու արժանաւոր հոգիի համար առ Աստուած աղօթք ընելով վեճակ ձգեցին . և վիճակը Մատթիային ելաւ , որ Յուդային տեղ առաքելոց կարգն անցնելով երկոտասներորդ առաքեալն եղաւ :

Հոգին Սուրբ ի՞նչպէս իջաւ առաքելոց վրայ .

399. Համբարձմանէն տասն օր ետքը , երբ առաքեալք և աշակերտք՝ բարեպաշտ կանանց և Ս. Մարիամ Աստուածածնայ հետ ժողոված՝ միաբան աղօթք կ'ընէին վերնատանը մէջ , յանկար ծ սաստիկ հողմի ձայնի նման ձայն մ'եկաւ , լեցուց բոլոր տունը , և հոն եղողներուն ամէնուն գլխուն վրայ հրեղէն լեզուներ երևցան . ու ամէնքն ալ հողուով սրբով լցուեցան , ու սկսան այլ և այլ լեզուով խօսիլ :

Այս ձայնին վրայ ի՞նչ եղաւ .

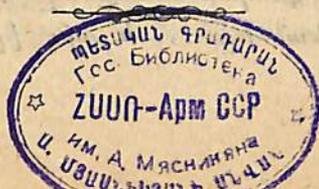
400. Այս ձայնին վրայ շատ մը զանազան ազգաց բազմութիւն եկան խըռնեցան վերնատանը մէջ , ու ամէնքն ալ կ'ըսքանչանային առաքելոց այլ և այլ լեզուք խօսելուն վրայ : Գլանուեցան անանկ յաջադկոտներ ալ որ ծաղրելով առաքեալները գինեհարած են կ'ըսէին : Այն ատեն Պետրոս առաքեալ համարձակութեամբ ատեան ելաւ , և այն իրենց եղածը

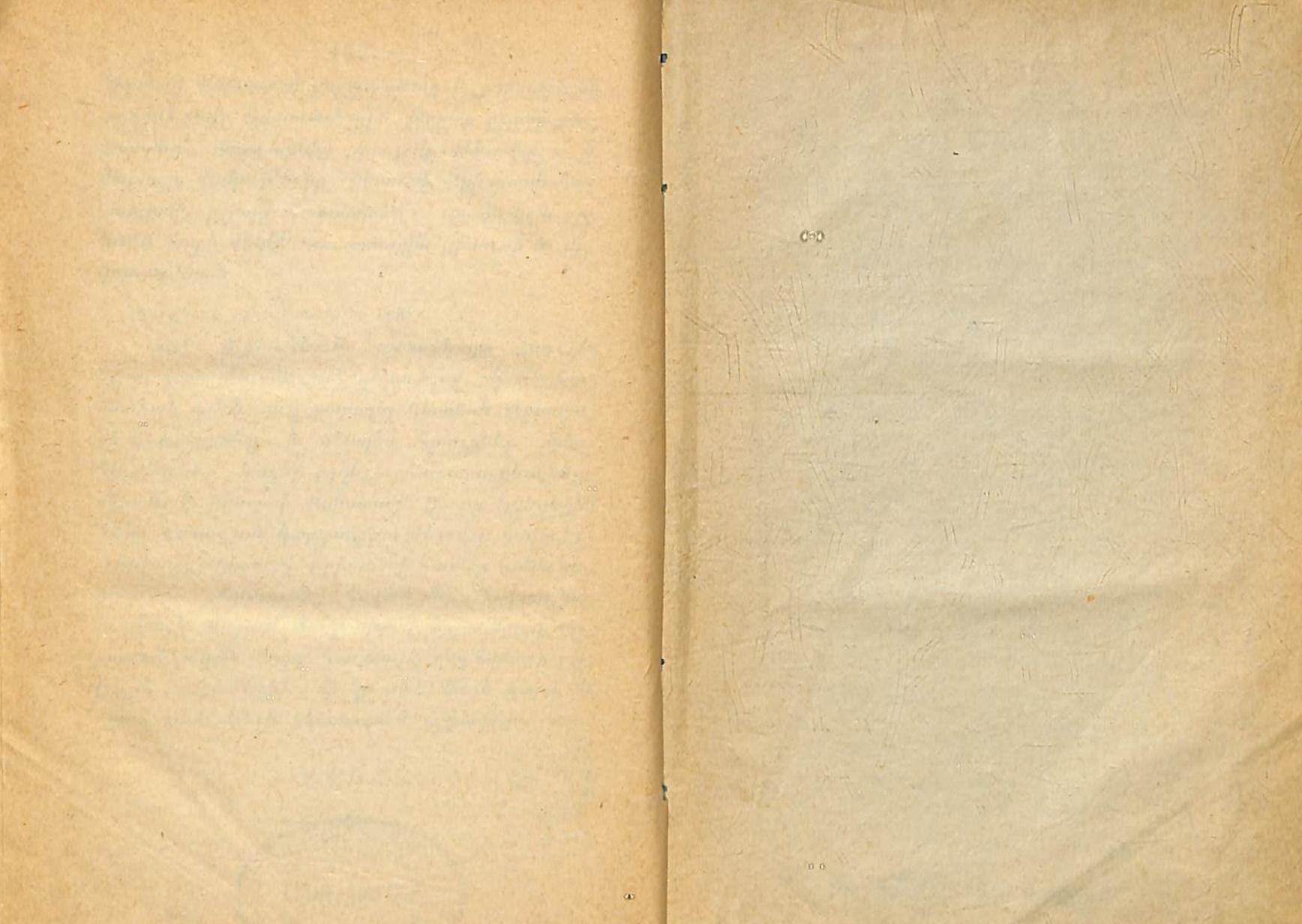
Յիսուսի ֆրիստոսի չարչարանաց և յարութեան արդիւնքովը Աստուածային շնորհք ըլլալը բացատրեց՝ մարդարէից գուշակութեամբը, և մարդոյս փրկութիւնը Յիսուսի ֆրիստոսի հաւատքովը ըլլալը հաստատեց : Որով նոյն օրը 3000 հոգի մէկէն հաւատացին Յիսուսի և մըկըրտուեցան :

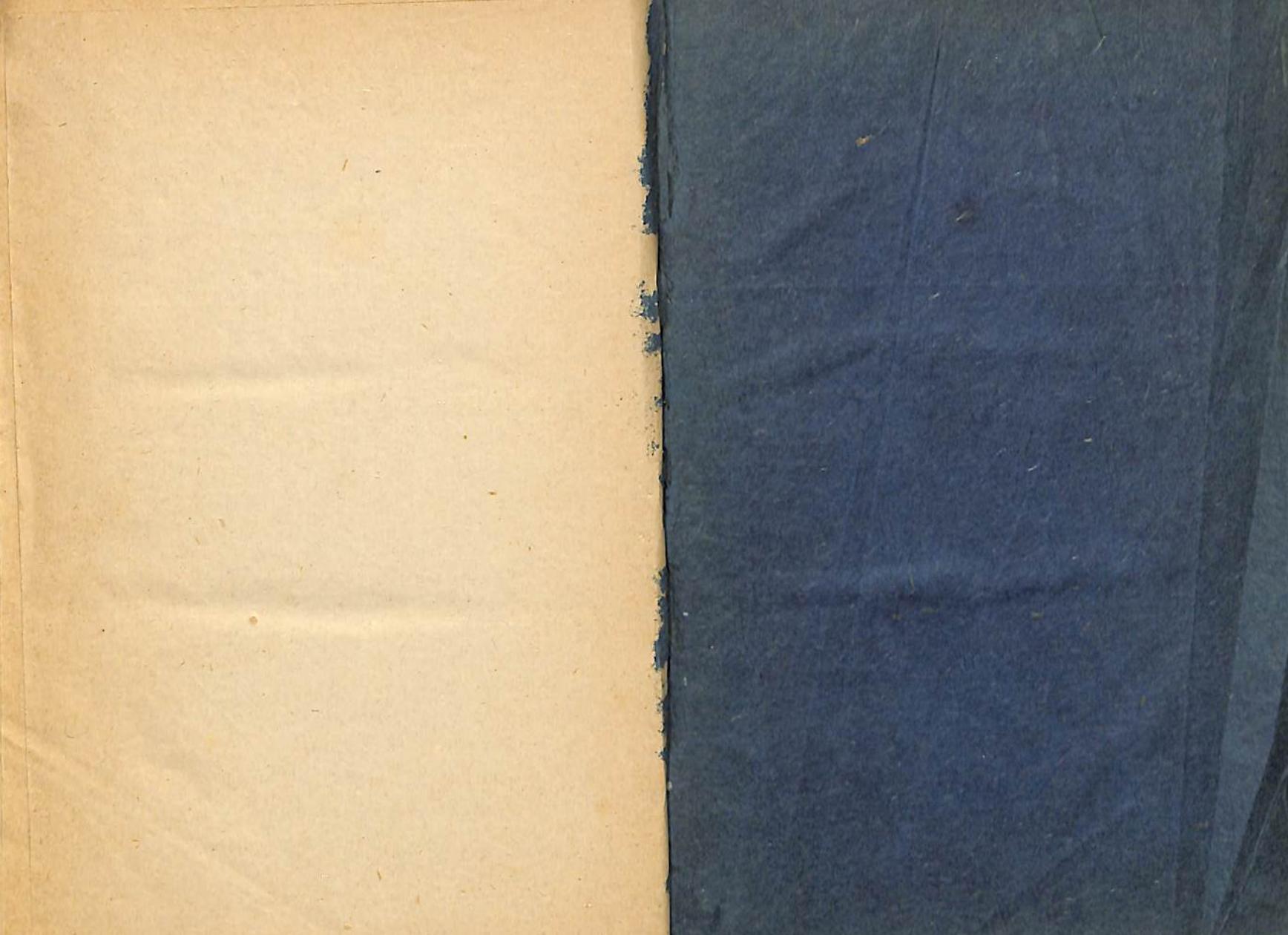
Առաքեալք այսուհետև ի՞նչ ըրին .

401. Այնուհետև առաքեալք Հոգւոյն սրբոյ զօրութեամբ քաջալերուելով սկսան համարձակ ամէն տեղ քարոզել Յիսուսի ֆրիստոսի Աւետարանը . և պէսպէս հրաշքներ ընել . հիւանդներ կաղեր բշկել, հաւատացեալները մկրտել և Յիսուսի ֆրիստոսի Սուրբ Եկեղեցին անոր աւանդած կարգադրութեամբը հովուել : Վերջապէս Յիսուսի ֆրիստոսի համար ամէն նեղութիւն, չարչարանք, հալածանք, նախատինք ու մինչև անդամ մահը սիրով ընդունելով ֆրիստոսնէական սուրբ հաւատքը ընդհանուր աշխարհ տարածեցին, որ կը տևէ մինչև ցարդ և պիտի տևէ մինչև ցկատարած աշխարհի :

Վ Ե Ր Զ

1610

Handwritten markings in the top left corner, possibly initials or a signature.

Handwritten scribble or mark above the library label.

« Ազգային գրադարան

NL0028433

Յ Ա Ն Կ Գ Ր Ո Ց

Ի ԳՐԱՏԱՆ ԵՂԲԱՐՑ ԳԱՎԱՅԵԱՆ

ՂԾ. ՓՐ.

ԱՅԲԵՆԱՐԱՆ ԴԻՐՈՒՆՅՅ ՀԵԳԱՐԱՆ և ԸՆԹԵՐԿԱՐԱՆ	20
ԱՀԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԲՆԱԿԱՆ և քաղաքա- կան Ա. Մ. Գարադաշեանի	4
ԱՀԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱ, ԲՆԱԿԱՆ քաղաքական Ս. Միքայելյանի	8
ԳՐԱԳԻՒՈՒԹԻՒՆ ԱՈՒՃԵՆ ՄՈՒՐԱՍՏԵԱՆԻ 12	
ԳՐԱՍԽԱՐԱԿ ԺԱՆԿԱՆՅ ԿԱՄՆՈՐ ԸՆԹԵՐԿԱ- րան Ա. Մ. Գարադաշեանի	5
ԳՐԱՍՏՈՐԻՔ ԹՈՒՐԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ Տ. Յ. ՊՕ. ՂԱՃԵԱՆ Գ. ՏԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ	8
ԳՎՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄՆՈՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Ա. Մ. Գարադաշեանի	8
ԿՐԹՈՒԹ. ՏՈՒՆ ԼԵՂ. Պ. ԳԱՂԱՂՃԵԱՆԻ	6
ՄԱՆՐ ՈՒՄՈՒՆՔ ՔՐԻՍՏՈՆԷՆԿԱՆ ՀԱՒԱՏՅ և ՍՐԲՂ ԿՈՒՄ. Գ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ	2
ՆՈՐ ԳՐԱՍՏՈՐԻՔ ԱՂԳԱՅԻՆ ԱԿՏՈՒՈՒԹԵԱՆ Ա. Ա. ՍՈՒՐԵՆԵԱՆԻ	5
ԻՐԳԱՐԱՆ ՆՈՐ ԿԱՄՔՆԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ	6
ՍՐԲԱՂԱՆ ԱԿՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ԲԱՎՃԱՎԱԿԱԿԵՐ Ա. Մ. Գարադաշեանի	5
ՏԻԵՂԵՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԲՆԱԿԱՆ և քաղաքական ԱՀԽԱՐՀԱ- գրութիւն Ա. Մ. Գարադաշեանի	6
ԲԱԳԳԱՄ ՃԼՈՎԷԼԻ	4
ՓՈՔՐԻԿ ՔԱՐԱՈՒՂԱՐ ԿԱՄՆ ՆՈՒՄՆԱԿԱՆԻ Ա. Մ. Գարադաշեանի	10
ՔԵՐԱԿԱՆ. ՀՄՆԱ, Ա. Մ. Գարադաշ.	4
ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԳՅՂ. և ՀԱՅԵՐԵՆ ԸՍՏ ՕՂԷՆԱՍՏՐՔԻ ԳՐՈՒԹԵԱՆ Ա. Մ. Գարա.	25 20